MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR KRIMINOLOGIJOS KATEDRA

SIGUTĖ STANKEVIČIŪTĖ
Baudžiamosios teisės ir kriminologijos studijų programa
BTKmns10-01

TERORIZMAS IR JO REGLAMENTAVIMAS LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMAJAME KODEKSE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas:
doc. dr. Aurelijus Gutauskas

Vilnius, 2011

Turinys

Įvadas.....3
I skyrius. Terorizmas.....6
1. Terorizmas mokslinių diskusijų fone.....6
2. Teroras, terorizmas, teroristinės veikos ir teroro aktas: visumos ir dalies santykis.....12
3. Terorizmo reglamentavimas Lietuvos Respublikos BK ir ES lygmuo.....17
II skyrius. Terorizmo reglamentavimas Lietuvos Respublikos BK.....19
1. Baudžiamojo įstatymo saugoma vertybė.....19
2. BK 250 str. įtvirtintos veikos teroristinių veikų apimtyje.....24
3. Teroristų tikslai ir baudžiamoji teisė.....30
4. Nusikalstamos veikos padarinių reglamentavimo subtilybės.....
Lietuvos Respublikos BK 250 str.....35
4.1. Teroro akto sudėtis: formali, materiali ar formaliai materiali?.....35
4.2. Teroro aktas, atėmęs žmogaus gyvybę: kaip kvalifikuoti?.....37
5. Su teroristine veikla susiję nusikaltimai.....38
III skyrius. Teroristinė grupė.....44
1. Teroristinės grupės ir nusikalstamo susivienijimo ryšys.....44
2. Teroristinė grupė ir Tarybos pamatinis sprendimas.....49
3. Tarybos pamatinio sprendimo nuostatų įgyvendinimas Lietuvos Respublikos BK.....53
4. Su teroristine grupe susiję nusikaltimai.....55
Išvados.....62
Literatūros sąrašas.....64
Santrauka.....74
Summary.....75
1 priedas.....76

Įvadas

Temos aktualumas ir mokslinis naujumas. Nors atsakomybė už teroristinius nusikaltimus turėtų kilti pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 250 straipsnį, pavadinimu *„Teroro aktas“*, tačiau Europos Komisijos, vertinusios kaip valstybės narės įgyvendino 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pamatinį sprendimą dėl kovos su terorizmu (toliau – Pamatinis sprendimas), išvada šokiruojanti: vieninteliu teroristiniu nusikaltimu Lietuvos teisinėje sistemoje galėtų būti *„Žmogaus paėmimas įkaitu“*[1]. Ydinga ir neatspindinti realaus terorizmo santykio su baudžiamąja teise situacija Lietuvos Respublikoje nėra sulaukusi didelio baudžiamosios teisės specialistų dėmesio. Apie kvalifikavimo pagal Lietuvos Respublikos BK 250 str. problemas yra rašęs teisės mokslų daktaras A. Gutauskas[2] bei L. Grybytė[3]. Teisės mokslų daktaras A. Paukštė daktaro disertacijoje nors ir tyrinėja terorizmo sampratą, tačiau per terorizmo prevencijos prizmę[4], o štai V. Charitonovaitė apžvelgia teroro akto traktuotę užsienio valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose[5]. Ir nors anglų kalba gausu politologinės, psichologinės ir prevencinės literatūros terorizmo tematika, tačiau literatūros, nagrinėjančios terorizmą iš baudžiamosios teisės perspektyvos, aptikti nepavyko. Šiek tiek kitokia situacija su rusų literatūra. Apie terorizmo baudžiamąjį teisinį vertinimą yra pasisakę žymūs Rusijos Federacijos baudžiamosios teisės specialistai: profesoriai V. S. Komisarov, J. M. Antonian, teisės mokslų daktarai M. M. Feliksovich, O. N. Raschiupkina ir kiti. Tačiau nė vienas baudžiamosios teisės specialistas nėra atskleidęs terorizmo sistemos ir per baudžiamosios teisės prizmę nėra bandęs parodyti, kad teroro aktas tėra tik ledkalnio viršūnė visų su terorizmu susijusių nusikaltimų pasaulyje, kas gvildenama šiame darbe.

Giliai įsišaknijusi terorizmo samprata net nesąmoningai jį siejanti su ideologiniais, nacionalistiniais ar panašiais motyvais neatitinka terorizmo tikrovės ir yra kliūtis moksliškai pagrįstam terorizmo reglamentavimui baudžiamajame įstatyme. Dėl per siauros terorizmo sampratos nemažiau nei aukščiau minėta Europos Komisijos išvada, daugelį šokiruotų ir žinia, kad *verslininkas Z., norėjęs paveikti Rusijos Federacijos valstybinės mokesčių inspekcijos sprendimą (toliau – VMI) ir tokiu būdu išvengti skolų mokėjimo, grasinamojo pobūdžio laiške VMI nurodęs, kad jei ši imsis priemonių išieškoti iš jo skolas, jis nužudys savo žmoną, vaikus, masiškai išnuodys VMI darbuotojus ir artimiausių namų gyventojus nuodu fosgenu, padėtu į*

[1] Commission Staff Working Document. COM(681) final. 2007. p.10.
[2] Gutauskas, A. Terorizmo baudžiamasis teisinis vertinimas pagal naująjį Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą. *Teisė.* 2005, 54: p. 85-97.
[3] Grybytė, L. *Teroro akto sudėties požymiai ir jų atribojimas nuo kitų nusikalstamų veikų pagal Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą: magistro darbas.* Vilnius, 2008.
[4] Paukštė, A. *Terorizmas ir jo prevencija Lietuvoje: Daktaro disertacija*. Vilnius, 2006.
[5] Charitonovaitė, V. Teroro akto traktuotė LR BK, kitų valstybių įstatymuose ir tarptautiniuose teisės aktuose: magistro darbas. Vilnius, 2010.

VMI kanalizacijos sistemą[6], buvo pripažintas įvykdžiusiu teroristinį nusikaltimą[7]. Verslininko grasinimas, pagrįstas siekiu panaikinti turtinę prievolę, pagal Lietuvos Respublikos BK negalėtų būti kvalifikuojamas vienu iš su terorizmu susijusių nusikaltimų, o tai neatitinka nei Tarybos pamatinio sprendimo, nei užsienio valstybių mokslo doktrinos. Todėl šiame darbe bus bandoma pateikti pasaulio mokslininkų darbuose atsispindinčias terorizmo sampratos ir kriminalizavimo tendencijas, jos baudžiamąjį teisinį vertinimą per dabar galiojančios Lietuvos Respublikos BK redakcijos atitikties Tarybos pamatiniam sprendimui ir užsienio šalių mokslo doktrinai prizmę bei paties Tarybos pamatinio sprendimo mokslinį pagrįstumą. Ir nors Lietuva nesilaikė iš narystės Europos Sąjungoje (toliau – ES) kylančio įpareigojimo ir nei 2008 m. lapkričio 28 d. Tarybos pamatinio sprendimo pataisos nei pats Tarybos pamatinis sprendimas iki 2010 m. gruodžio 9 d. nebuvo įgyvendintas, tai jokiu būdu nereiškia, kad reikia vadovautis Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerijos, kaip Lietuvos Respublikos BK pataisų rengėjos, išsakyta mintimi, jog „*Pamatinio sprendimo 2008/919/TVR nuostatos suponuoja daugybę BK straipsnių pakeitimų, kurie tiek iš esmės sunkiai įgyvendinami, tiek ir nėra būtini*“[8], ir į su terorizmu susijusius nusikaltimus žiūrėti pro pirštus. Todėl kartu tikimės, jog parengtos Lietuvos Respublikos BK pataisos dėl su terorizmu susijusių nusikaltimų bus patobulintos atsižvelgiant į šiame darbe išdėstytus samprotavimus.

Tyrimo objektas yra terorizmo samprata moksliniuose darbuose ir baudžiamasis teisinis jos atspindys Tarybos pamatiniame sprendime bei Lietuvos Respublikos BK.

Tyrimo dalykas yra Tarybos pamatinis sprendimas, Europos Komisijos išvada, Europos Komisijos vertinimo ataskaitos darbiniai dokumentai, Lietuvos ir užsienio valstybių mokslininkų darbai bei Lietuvos Respublikos BK 250 str.: straipsnis, nurodytas Europos Komisijai, kaip reglamentuojantis atsakomybę už teroristinių nusikaltimų įvykdymą Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje. Nors ir mažai panašumų su Lietuvos Respublikos BK 250 str. turintis, tyrimo dalyku yra ir Rusijos Federacijos Baudžiamojo kodekso 205 str., kadangi, nepaisant gausios literatūros terorizmo tematika, baudžiamasis teisinis teroristinių nusikaltimų vertinimas yra pateikiamas tik Rusijos Federacijos teisės mokslininkų darbuose.

[6] Musaelen, M. F. Kvalifikacija ugrozy tieroristichieskava akta v cudiebnoj praktikie [The Qualification of Threatening to Do the Act of Terrorism in Court Practice]. *Juridychieskaja litieratura*. 2008, 14: 228-237, p. 230.

[7] Verslininko Z. veika buvo netgi kvalifikuota kaip teroro aktas, tačiau prieštaringai vertinamu sprendimu Rusijos Federacijos Aukščiausias Teismas ją perkvalifikavo į žinomai melagingą pranešimą apie teroro aktą.

[8] Baudžiamojo kodekso 7, 25, 26, 27, 97, 196, 197, 217, 218, 250, 250(1), 251, 252, 253, 254, 256, 257(1), 267, 267(1), 270, 270(1), 271, 277(1), 288, 295, 310 straipsnių ir Kodekso priedo pakeitimo ir papildymo bei Kodekso papildymo 224(1), 249(1), 250(2), 250(3), 250(4), 250(5), 252(1) ir 270(2) straipsniais įstatymo projekto aiškinamasis raštas [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-01] <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=389716&p_query=&p_tr2=>.

Magistrinio darbo tikslas – per atitiktį Tarybos pamatiniam sprendimui bei šiuolaikinei terorizmo sampratai išanalizuoti Lietuvos Respublikos BK nuostatas, susijusias su terorizmo reglamentavimu.

Uždaviniai:

1) pateikti mokslininkų formuojamą baudžiamajai teisei aktualią terorizmo sampratą ir jo santykį su teroru, teroristinėmis veikomis ir teroro aktu;
2) atskleisti, kad tinkamas su terorizmu susijusių nusikaltimų reglamentavimas neapsiriboja vien tik teroro aktu: yra išskiriami teroristiniai, su teroristine veikla ir su teroristine grupe susiję nusikaltimai;
3) įvertinti ar Lietuvos Respublikos BK atitinka Tarybos pamatinio sprendimo reikalavimus;
4) įvertinti ar Tarybos pamatinis sprendimas atitinka pasaulio mokslininkų formuojamą doktriną.

Hipotezė: su terorizmu susijusių nusikaltimų reglamentavimas Lietuvos Respublikos BK neatitinka nei Tarybos pamatinio sprendimo, nei mokslinės doktrinos.

Tyrimo metodologija. Iškeltiems magistro baigiamojo darbo uždaviniams įgyvendinti yra remiamasi teisės mokslo doktrinoje suformuotais metodologiniais pagrindais:

1) **sisteminės analizės metodas** leido tyrimo objektą nagrinėti kaip neatsiejamos sistemos dalį analizuojant terorizmo konceptualumą viena kitai prieštaringose mokslinėse publikacijose, Tarybos pamatinio sprendimo bei Lietuvos Respublikos BK nuostatas, Europos Komisijos dokumentus, Rusijos Federacijos baudžiamojo kodekso 205 straipsnį bei baudžiamųjų įstatymų nuostatas aiškinančią mokslinę doktriną;
2) **apibendrinimo metodas** buvo panaudotas išanalizuotai medžiagai apibendrinti ir išvadoms formuoti;
3) **loginis dogmatinis** – aiškinat sąvokas bei vertinant įvairių autorių argumentaciją;
4) **dokumentų analizės** pagalba buvo analizuotas Tarybos pamatinis sprendimas, Lietuvos Respublikos, Rusijos Federacijos, Kanados baudžiamieji kodeksai, negausiai skelbiama užsienio valstybių teismų praktika.

Darbo struktūra: magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, 3 skyriai, 13 poskyrių, išvados, literatūros sąrašas, santraukos lietuvių ir anglų kalbomis bei 1 priedas.

I skyrius. Terorizmas

1. Terorizmas mokslinių diskusijų fone

„Terorizmas – kaip ir grožis: kiekvieno suvokiamas skirtingai“[9]. Būtent dėl neišvengiamo subjektyvumo galima sakyti, kad kiekvienas terorizmo srities žinovas turi savo suvokimą, ką laikyti terorizmu, ir todėl dar 1988 metais buvo išskirtos net 109 terorizmo sąvokos[10]. O jei dar atkreipsime dėmesį į profesoriaus A. P. Schmid pastebėjimą, jog egzistuoja keturios grupės subjektų, kurie formuoja suvokimą, kas yra terorizmas: 1) įvairių sričių mokslininkai, tiriantys terorizmą, 2) valstybės institucijos ir tarptautinės organizacijos, priimančios teisės aktus terorizmo kontroliavimo srityje; 3) visuomenė, kurios nuomonės formavimui didžiulę įtaką turi žiniasklaida; ir 4) patys teroristinėje veikloje dalyvaujantys, ar jiems prijaučiantys, asmenys[11], tai, pasak profesoriaus L. Weinberg, dar labiau išryškinsime problemą kodėl konsensusas negali būti pasiektas[12]. Visgi, paradoksalu – kiekviena terorizmo definicija yra „pasmerkta būti neteisinga“[13], kadangi dabar mokslininkai jau yra linkę pripažinti, kad tiksliai apibrėžti terorizmą yra tiesiog neįmanoma[14]. Vienų autorių nuomone – tai yra didžiulė problema, užkertanti kelią produktyvioms terorizmo studijoms ir kovai su terorizmu[15], kiti vėlgi teigia, kad tokios problemos iškėlimas yra „akivaizdžiai absurdas“ ir terorizmas gali būti nagrinėjimas netgi nesant suvokimo, kas jis yra[16]. Kaip bebūtų, mes esame linkę pritarti profesoriaus J. P. Gibbs minčiai, jog „ne mažesnis absurdas yra studijuoti terorizmą neturint bent jau „kažkokio“ suvokimo“[17], kas slepiasi už šio žodžio. Todėl šiame skyriuje yra siekiama pateikti terorizmo sampratą ir tos sampratos tendencijas pasaulinėje mokslinėje literatūroje, tačiau čia nebus pateikiamos terorizmo sąvokos ar, juo labiau, nebus bandoma surasti universalios terorizmo definicijos. O kadangi mokslininkų formuojamas terorizmo suvokimas yra plačiausias ir savyje talpina kitų trijų subjektų pateikiamas terorizmo definicijas, todėl terorizmo samprata ir bus analizuojama vadovaujantis mokslininkų darbais.

---

[9] Jenkins, P. *Images of Terror: What We Can and Can't Know About Terrorism.* New York: Aldine de Gruyter, 2003.

[10] Schmid, A. P. *et al.*, *Political Terrorism: A New Guide to Actors, Authors, Concepts, Data Bases, Theories, and Literature*, New Brunswick, NJ: Transaction Books, 1988.

[11] *Ibid.*

[12] Weinberg, L., Pedahzur, A., Hirsch-Hoefler, S. The Challenges of Conceptualizing Terrorism. *Terrorism and Political Violence*, 2004, 16(4): 777-794.

[13] The Axsioms of Evil [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-02] <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2008/jul/08/nelsonmandela.terrorism>.

[14] Keeley, R. V. Trying to Define Terrorism. *Middle East Policy* [interaktyvus], 2002, 9(1): 33-39. [žiūrėta 2011-11-02] <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1475-4967.00037/abstract>.

[15] Jenkins, B. M. *The Study of Terrorism: Definitional Problems* [interaktyvus]. Santa Monica: The Rand Corporation, 1980. [žiūrėta 2011-11-02] <http://www.rand.org/pubs/papers/P6563.html>.

[16] Walter, L. *Terrorism.* London: Weidenfeld and Nicolson, 1977, p. 5.

[17] Gibbs, J. P. Conceptualization of Terrorism. *American Sociological Review* [interaktyvus], 1989, 54: 329-349, p. 329. [žiūrėta 2011-11-02] <http://www.jstor.org/stable/2095609?seq=1>.

1985 m. grupė mokslininkų vadovaujama profesoriaus A. P. Schmid atliko mokslinį tyrimą, kurio metu išsiuntė įvairių šalių mokslininkams anketas, prašydamas pateikti terorizmo apibrėžimą. Profesoriai sulaukė 109 skirtingų to paties reiškinio apibrėžimų, talpinančių 22 pasikartojančius elementus. 2002 metais profesoriai L. Weinberg, A. Pedahzur ir S. Hirsch-Hoefler, ieškodami universalaus apibrėžimo, taip pat atliko mokslinį tyrimą, tačiau, skirtingai nuo profesoriaus A. P. Schmid vadovaujamo tyrimo, jie tyrimą vykdė analizuodami mokslinius straipsnius, o ne tiesiogiai anketuodamas mokslininkus[18]. Mokslininkai, išanalizavę 55 mokslinius straipsnius, juose aptiko 73 skirtingas terorizmo sąvokas, talpinančias 20 skirtingų elementų. Tačiau, kaip pažymi autoriai, įdomu yra tai, kad tik keliuose moksliniuose straipsniuose buvo iškelta terorizmo konceptualumo problema. Dažniausiai straipsniuose yra tiesiog formaliai pateikiamas apibrėžimas ir prie jo teisingumo ar pagrįstumo negrįžtama[19]. Taigi, nors akivaizdu viena – kas yra terorizmas, mokslininkai iki šiol neturi vieningos nuomonės, tačiau lyginant 2002 m. tyrimą su 1985 m. tyrimu (žiūrėti 1 priedą), galima pastebėti tam tikras tendencijas: 1) psichologinio poveikio ir numatomos reakcijos elementas (5 elementas) profesoriaus A. P. Schimid nagrinėtose sąvokose buvo labai dažnas – jis buvo minimas 41,7 procento sąvokų – o profesorių L. Weinberg, A. Pudagzur ir S. Hirsch-Hoefler ištirtose sąvokose praktiškai nebenaudojamas: čia jis buvo paminėtas tik 5,5 procento sąvokų; 2) 2002 m. profesorių L. Weinberg, A. Pudagzur ir S. Hirsch-Hoefler tirtose terorizmo sąvokose visiškai nebevartojami prievartos ir kankinimo (10 elementas) bei savivalės, nesuasmeninimo, atsitiktinumo ir nediskriminacijos (12 elementas) elementai, nors juos 1985 m. profesoriai aptiko vidutiniškai kas trečioje nagrinėjamoje sąvokoje; 3) dažniau nei 1985 m. tirtose terorizmo sąvokose 2002 m. tirtose sąvokose buvo naudojamas civilių, nekombatantų (13 elementas) bei grupių, judėjimų, organizacijų kaip terorizmo kaltininkų (16 elementas) elementai. Šie pokyčiai, pasak profesorių L. Weinberg, A. Pudagzur ir S. Hirsch-Hoefler, yra įtakoti skirtingo tiriamojo laikotarpio. Norint suprasti laikotarpio įtaką terorizmo traktavimui minėti mokslininkai kviečia atkreipti dėmesį į terorizmo bangas[20].

Tai, kad terorizmas keičiasi pastebėjo ir jį į keturias bangas suskirstė profesorius D. C. Rapoport[21, 22]. Nors terorizmo užuomazgos siejamos su Thugsų (angl. *Thugs)*, Zeolotų, Asasinų, o teroristinių veikų bruožų, pasak profesoriaus D. C. Rapoport, galima aptikti Ku Klux Klano (angl. *Ku Klux Klan*), Laisvės sūnų (angl. *the Sons of Liberty*) veikloje ir šias

[18] Iš viso buvo išnagrinėti 53 straipsniai.
[19] Weinberg, L., Pedahzur, A., Hirsch-Hoefler, S., *supra* note 12, p. 783.
[20] *Ibid.* p. 785.
[21] Rapoport, D. C. The Four Waves of the Rebel Terror and September 11. *Anthropoetics - The Journal of Generative Anthropology* [interaktyvus]. 2002: 8 (1), [žiūrėta 2011-06-14] <http://www.anthropoetics.ucla.edu/ap0801/terror.htm>.
[22] D. C. Rapoport., kaip ir dauguma autorių, terorizmą ir terorą vartoja kaip sinonimus, todėl aiškumo dėlei tai, ką autorius įvardija teroru, šiame darbe vadinsime terorizmu.

organizacijas vadinti teroristinėmis, tačiau pirmosios – Anarchistinės terorizmo bangos – pradžia siejama su XIX a. pab. ir teroristine organizacija Narodnaja Volja (rus. *Народная Воля*), nužudžiusia Rusijos carą Aleksandrą II[23]. Anarchistinės bangos (angl. *Anarchist Wave*) terorizmas atsirado pasaulyje, kuriame tradicinės revoliucijos atrodė pasenusiomis ir nereikšmingomis. Buvo ieškoma naujų komunikacijos su pasauliu būdų ir teroras buvo tas būdas, kurio būtent ir reikėjo: teroristiniai aktai negalėjo likti nepastebėti. Anarchistinės bangos skiriamieji bruožai: bankų plėšimas, viešų politinių veikėjų žudymas (angl. *assassination*[24]). Pastebėtina ir tai, kad šioje terorizmo bangoje žodis teroristas dar neturėjo neigiamos reikšmės ir patys teroristai save būtent ir vadino tokiais. Antroji terorizmo banga – Antikolonijinė (angl. *Anti-Colonian Wave*). Antikolonijinės bangos ryškiausios teroristinės organizacijos – IRA, Lehi, IRGUN, EOKA siekė išvaduoti savo tautas iš imperijų valdžios ir atgauti nepriklausomybę. Iš visų veikiančių teroristinių organizacijų tik vienintelė IRA sąlyginai pasiekė savo tikslą, kadangi dalis Airijos atgavo nepriklausomybę. Visų kitų tikslai liko nepasiekti. Skiriamasis antrosios terorizmo bangos bruožas yra tas, kad norėdamos tik atkreipti dėmesį į žinią, kurią siekia perduoti teroristiniu aktu ir siekdamos išvengti žmonių aukų, teroristinės organizacijos pranešdavo apie planuojamus įvykdyti teroro aktus. Ir jei pirmosios bangos teroristinės organizacijos pačios save vadino tokiomis, tai jau antrosios bangos teroristinės organizacijos nustojo vartoti šį terminą savo pačių apibūdinimui[25]. Jie pradėjo vadintis kovotojais už nepriklausomybę priešpastatydami save būtent valstybės vykdomam terorui. Trečioji terorizmo kryptis, profesorius D. C. Rapoport pavadinta Naujosios kairės (angl. *New Left Wave*), pasaulio dėmesį atkreipė nauja taktika – lėktuvų užgrobimais[26], streikais prie užsienio ambasadų[27] bei žmonių pagrobimu įkaitais[28]. Pagrindinių teroristinių organizacijų: ETA, ASALA, FNLC, IRA, PLO radikalistiniai siekiai turėjo ir nacionalistinį atspalvį. Ketvirtoji – Religinė banga (angl. *Religiuos Wave*) išryškėjo nuslopinus trečiosios bangos teroristines organizacijas. Ir nors, kaip pažymi profesorius D. C. Rapoport, religinis aspektas buvo svarbus visose terorizmo

[23] Aleksandras II 1961 m. panaikino baudžiavą ir buvusiems baudžiauninkams skyrė lėšų įsigyti žemei. Problema buvo ta, kad skiriamos lėšos buvo nepakankamos pragyvenimui ar žemės įsigijimui. Todėl, pasak David C. Rapoport, prasidėjo masinis bankų plėšimas ir, galiausiai buvo nužudytas pats caras Aleksandras II.

[24] Anglų – lietuvių kalbų žodynas pateikia dvi žodžio *assassination* reikmes: nužudymas arba teroro aktas. Manytina, kad teroro akto atspalvį žodžiui, kuris pats savaime reiškia viešo asmens nužudymą būtent pirmosios bangos teroristinių grupių veiksmai, kurių skiriamasis bruožas ir praktiškai vienintelis metodas buvo viešų asmenų žudymas. Tačiau, mūsų nuomone, *asassination* nėra tikslinga versti kaip teroro aktą, kadangi, viešo asmens nužudymas dar nebūtinai reiškia, kad įvykdytas teroristinis nusikaltimas.

[25] Lehi buvo paskutinė organizacija savo tikslų siekimui naudojusi asmenų nužudymo, bet ne teroro aktų vykdymo metodą.

[26] Žymiausia teroristinė veika – 1979 m. lėktuvo, kuriuo skrido Italijos Ministras Pirmininkas Aldo Moro užgrobimas. Italijos valdžiai atsisakius derėtis, Ministras Pirmininkas buvo negailestingai nužudytas, o jo kūnas išmestas iš lėktuvo į gatvę.

[27] Pradžia siejama su PLO ataka, nukreipta į Saudo Arabijos ambasadą Chartume.

[28] Iš pradžių įkaitai buvo imami grynai dėl politinių motyvų, tačiau greitai buvo pastebėta, kad ši veikla gali duoti pelno ir imta reikalauti ne tik politinių sprendimų, bet ir išpirkos už pagrobto asmens paleidimą į laisvę.

bangose, tačiau šioje ketvirtojoje bangoje vaidina ypatingai svarbų vaidmenį, kadangi būtent religijos padiktuotas yra teroristinių išpuolių pateisinimas ir naujojo pasaulio modelis vardan kurio šie išpuoliai ir yra vykdomi. Nors islamo religija yra pagrindinė religija, kurios vardu vykdomi teroro aktai, tačiau nederėtų pamiršti ir žydų[29] bei krikščionių[30] vykdomų teroristinių veikų. Ketvirtosios bangos teroristinės organizacijos rengia teroro aktus, nusinešančius daugybės žmonių gyvybes, žymiausias iš kurių 2001 m. rugsėjo 11 d. Al Queda įvykdytas teroro aktas JAV[31]. Visgi, mes manome, kad terorizmą į bangas suskirstyti galime tik sąlyginai, kadangi atribojimo kriterijai yra neaiškūs ir abstraktūs, o ir naujos bangos atsiradimas taip pat negali būti siejamas ir su prieš tai buvusios pabaiga. Tačiau terorizmo skirstymas į bangas svarbus suvokimui, kad terorizmas nėra statiškas reiškinys.

Taigi, įvertinus terorizmo bangas, darytina išvada, kad kontrastingi skirtumai, išaiškėję palyginus skirtingų laikotarpio mokslinius tyrimus atsirado būtent dėl to, kad abiejuose tyrimuose tiesiogiai ar netiesiogiai dalyvavę mokslininkai, terorizmą apibrėžė būtent atitinkamos terorizmo bangos vyravimo laikotarpiu. 1985 m. tyrime dalyvavę mokslininkai, atsižvelgiant į tyrimo laikotarpį, pateikė savo supratimą daugiausiai apie trečiosios bangos terorizmą atitinkamai nenumanydami kaip jis pasikeis. PLO, ETA, IRA – to laikotarpio teroristinės organizacijos, vykdžiusios teroristinius aktus principu „daugybė žmonių žiūrinčių, bet ne daugybė žmonių žuvusių“[32], o dažniausios teroristinės veikos: įkaitų grobimas, įvairios priemonės siekiant įkalintų bendraminčių išlaisvinimo, sukėlė diskusijas apie „Stokholmo sindromą“[33], „smegenų plovimą“[34], įkaitų išlaisvinimo procesus bei žiniasklaidos vaidmenį pranešant visuomenei apie veikas, kurioms buvo prikabinta terorizmo etiketė – apie tai, kas

[29] Žydų teroristai bandė susprogdinti islamo šventyklą Jeruzalėje ir organizavo palestiniečių merų nužudymo kompanijas. Pavyzdžiui, 1994 Hebrone teroro akto metu prie Abraomo kapo buvo nužudyta 29 maldininkai.

[30] Krikščionių terorizmas pagrįstas rasine biblijos interpretacija atsirado Amerikos krikščionių tapatybės judėjime. Ir nors krikščioniškasis terorizmas pasireiškia minimaliu smurto lygiu, kai kurie mokslininkai būtent Amerikos krikščionių tapatybės judėjimui priskiria 1995 m. Oklahamos miesto bombordavimą.

[31] Rapoport, D. C., *supra* note 21.

[32] Jenkins, B. M. International Terrorism: a New Mode of Conflict. *International Terrorism and World Security* [interaktyvus]. London: Croom Helm, 1975, p. 15.
[žiūrėta 2011-11-03]
<http://books.google.lt/books?id=1P_Svlq97hQC&pg=PA1&lpg=PA1&dq=Jenkins,+B.+M.++Terrorists+want+a+lot+of+people+watching,+not+a+lot+of+people+dead&source=bl&ots=ns3BdnabFz&sig=iixAqgNKo96U7Ufo2_aLXdM0mhE&hl=lt&ei=0cOxTr3POOik4gSwsICVAQ&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=5&ved=0CEEQ6AEwBA#v=onepage&q=Jenkins%2C%20B.%20M.%20%20Terrorists%20want%20a%20lot%20of%20people%20watching%2C%20not%20a%20lot%20of%20people%20dead&f=false>.

[33] Stokholmo sindromas – psichologinis reiškinys, kuomet pagrobimo metu įkaitai (aukos) ima jausti teigiamus dalykus, jausmus (pvz., savanorišką paklusnumą, pagarbą ir pan.) jų pagrobėjams, nepaisydami to, kad pagrobimo metu yra pavojus jų gyvybei ir (ar) sveikatai. Sindromas buvo pavadintas pagal banko „Kreditbanken“ apiplėšimą Stokholme, *Norrmalmstorg* rajone 1973 m. rugpjūčio mėn. Aukos (banko darbuotojai) ėmė sieti save su pagrobėjais (nors išbuvo kartu tik 6 dienas), o po išlaisvinimo netgi ėmė juos ginti. *Stokholmo sindromas* [interaktyvus].[žiūrėta 2011-11-03] <http://lt.wikipedia.org/wiki/Stokholmo_sindromas>.

[34] Smegenų plovimas – tai koercityvinių (angl. *coercive techniques*) metodų taikymas politiniais tikslais siekiant pakeisti vieno ar keleto asmenų įsitikinimus ir elgesį. Dar gali būti suprantamas kaip bendrinis įvairių metodikų, skirtų žmogaus sąmonei paveikti ir kontroliuoti, pavadinimas. Smegenų plovimas [interaktyvus].[žiūrėta 2011-11-03] <http://lt.wikipedia.org/wiki/Smegen%C5%B3_plovimas>.

tiesiogiai kėlė baimę ir siaubą visuomenėje. Kitaip tariant, trečiosios bangos terorizmas būtent ir sukėlė diskusijas apie terorizmą psichologinio pobūdžio klausimų kontekste, baimė ir teroras tapo neatskiriama terorizmo sąvokų dalimi. Todėl ir psichologinio poveikio, ir numanomos reakcijos elementai buvo labai dažni 1985 m. tirtose terorizmo sąvokose. O štai 2002 m. tyrime nagrinėtos sąvokos atstovauja jau kitokiai terorizmo bangai. Bangai, kurios esminis bruožas – siekis, kad teroro akto metu žuvusiųjų skaičius būtų kuo didesnis – kardinaliai skiriasi nuo trečiosios bangos terorizmo. Terorizmą apibrėžiančiose sąvokose, mūsų manymu, nekombatantų, civilių terminai imti vartoti būtent dėl didžiulio teroro aktų aukų skaičiaus ir paties terorizmo sugretinimo su karu. Pavyzdžiui, profesorius M. Abrahms netgi visus terorizmą nagrinėjančius mokslininkus skirsto į dvi stovyklas: 1) tuos, kurie terorizmą apibrėžia plačiąja prasme nedarydami skirtumo tarp jo ir partizaninio ar civilinio karo (angl. *terrorist lumpers*), ir 2) tuos, kurie terorizmą mato siaurai ir tik per nusikalstamų, baudžiamajai teisei priešingų, veikų prizmę (angl. *terrorist splitters*) [35]. Dėl atsiradusio požiūrio į terorizmą, kaip į savotišką partizaninio karo atmainą, literatūroje kalbant apie šį fenomeną dažnai vartojamos civilio ir kombatanto sąvokos. Profesorius B. Ganor taip pat rekomenduoja vartoti civilio arba nekombatanto sąvokas vietoj nekaltų žmonių apibūdinimo[36], kadangi, remiantis teroristų filosofija, šie žmonės nėra „nekalti“, o jų „kaltumas“ pasireiškia tiesiog tuo, kad išrinko į valstybines struktūras „netinkamus“ žmones“[37].

Grupių, judėjimų ir organizacijų, kaip terorizmo kaltininkių elementas 2002 m. tyrime aptinkamas dažniau. Tą sąlygoti galėjo tai, kad teroristinių grupių organizacinė struktūra pakito: iš griežtai hierarchinės sandaros formos transformavosi į pagrįstą daugiau horizontaliais santykiais ir netgi šerdine struktūra, įtraukiančia į savo veiklą atskirus asmenis, grupes, judėjimus ar netgi organizacijas, kurie nėra tiesiogiai pavaldūs teroristinių grupių lyderiams ir gali dalyvauti tik pavienėje nusikalstamoje veikoje[38]. Todėl dabar kalbant apie teroristinė grupę negalima apsiriboti šios nusikalstamos struktūros, kaip tradicinio piramidinio valdymo modelio, suvokimu.

Nors abiejuose moksliniuose tyrimuose padaryta išvada, kad terorizmas yra neatsiejamas nuo politikos, kadangi politinis elementas buvo antrasis pagal naudojimo dažnumą ir, nors

[35] Abrahms, M. *Lumpers versus Splitters: A Pivotal Battle in the Field of Terrorism Studies* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-03] <http://www.cato-unbound.org/2010/02/10/max-abrahms/lumpers-versus-splitters-a-pivotal-battle-in-the-field-of-terrorism-studies/>.

[36] Ganor, B. Defining Terrorism: Is One Man‘s Terroris Another Man‘s Freedom Fighter?. *Police Practice and Research* [interaktyvus]. 2002, 3(4): 287-304. [žiūrėta 2011-11-03] <http://www.ict.org.il/ResearchPublications/tabid/64/Articlsid/432/Default.aspx>.

[37] Ganor, B. Terror as a Strategy of Psychological warfare. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma* [interaktyvus]. 2004, 9(1-2): 33-4. [žiūrėta 2011-11-03] <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1300/J146v09n01_03>.

[38] Di Filippo, M. Terrorist Crimes and International Co-operation: Critical Remarks on the Definition and Inclusion of Terrorism in the Category of International Crimes. *European Journal of International Law* [interaktyvus]. 2008, 19(3): 533-570. [žiūrėta 2011-11-03] <http://ejil.oxfordjournals.org/content/19/3/533.short>.

profesorius M. R. Ronczkowski sutinka, kad dažniausiai literatūroje yra rašoma būtent apie politinį terorizmą, tačiau kartu minėtas autorius atkreipia dėmesį, kad terorizmas pasireiškia įvairiomis formomis, iš kurių baudžiamajai teisei yra aktualios šešios, ir, savo ruožtu, politinis terorizmas tėra viena iš jų[39]. Baudžiamajai teisei profesoriaus M. R. Ronczkowski teigimu yra aktualus: 1) politinis terorizmas (*angl. Political terrorism*), išreiškiamas veikomis, kuriomis siekiama politinių tikslų, naudojant jėgą, prievartą ar grasinant, kad tai bus panaudota. Tačiau atkreipiame dėmesį į tai, kad 1977 m. sausio 27 d. Europos Tarybos konvencija dėl kovos su terorizmu nelaiko teroristinių nusikaltimų nei politiniais nusikaltimais, nei nusikaltimais, susijusiais su politiniais nusikaltimais, nei politinių motyvų sukeltais nusikaltimais[40]. JAV teismų praktika taip pat griežtai pasisako prieš teroristinių nusikaltimų ir politinių motyvų sąsają[41]. Čia norėtume paaiškinti, kad politinis tikslas, kalbant apie teroristinius nusikaltimus iš baudžiamosios teisės pozicijų, turėtų būti suprantamas kaip tikslas ar siekis įtakoti atitinkamus valstybės organus ar tarptautinę organizaciją priimti atitinkamą sprendimą ar susilaikyti nuo jo priėmimo, bet ne kaip to sprendimo politinis turinys; 2) ekologinis terorizmas (angl. *Ecological terrorism*) – išreiškiamas tokiomis veikomis, kuriomis siekiama palėtinti arba pagreitinti ar sustabdyti gamtos išteklių naudojimą[42]; 3) žemės ūkio terorizmas (angl. *Agricultural terrorism*) – tai cheminių ar toksinių medžiagų naudojimas prieš konkrečius žemės ūkio pramonės subjektus siekiant sutrikdyti žemės ūkio produktų paskirstymą visuomenei ar jų vartojimą; 4) narkoterorizmas (angl. *Narco terrorism*), kurio yra išskiriamos netgi dvi rūšys. Pirma, narkoterorizmu galime laikyti arba teroristų veikas, atliekamas siekiant nukreipti dėmesį nuo vykdomų neteisėtų narkotikų ir psichotropinių medžiagų operacijų, arba, antra, teroristų veikas, kuriomis siekiama paveikti valdžios organus, kad jie priimtų teroristams palankius sprendimus, susijusius su narkotikų verslu[43]; 5) biologinis terorizmas (*angl. Biological terrorism*) – tai bauginimas panaudoti biologines ar chemines medžiagas, keliančias pavojų asmenų sveikatai ir/ar gyvybei[44]; ir 6) kibernetinis terorizmas (*angl. Cyber terrorism*) – tai siekimas įbauginti

[39] Ronczkowski M. R. *Terrorism and Organized Hate Crime: Intelligence Gathering, Analysis, and Investigations.* Boca Raton:CRC Press Taylor & Frances Group, 2007, p. 23-26.
[40] Europos Tarybos konvencija dėl kovos su terorizmu. *Valstybės žinios*. 1997, Nr.7-116.
[41] Di Filippo, M., *supra* note 38, p. 558.
[42] Ekologinio terorizmo tikslas yra apsaugoti gamtos išteklius. Nors šių teroristinių veikų tiesioginis tikslas nėra asmenų žūtis, tačiau protestuodami prieš gamtos išteklių naudojamą jie dažniausiai sukelia didžiulius gaisrus, kurių nėra pajėgūs kontroliuoti, sugadinančius ne tik asmenų turtą, bet ir nusinešančius gyvybes. Žymiausios teroristinės grupės: U. S. Forest Service ir Loging Industry.
[43] *Lessons From History: Some Background Information On Narco-Funded Terrorism* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-09-08]
<http://terrorism.about.com/gi/o.htm?zi=1/XJ&zTi=1&sdn=terrorism&cdn=newsissues&tm=19&gps=416_323_1362_534&f=00&tt=3&bt=0&bts=0&zu=http%3A//www.narcoterror.org/background.htm>.
[44] Siekiant pagerinti valstybės institucijų darbą bioterorizmo prevencijos, pasirengimo tokio pobūdžio teroro išpuoliui bei užkirtimo kelio jam įvykti tikslu 2002 m. JAV buvo priimtas Bioterorizmo aktas (angl. *Bioterrorism Act*). Plačiau žiūrėti *What is the Bioterrorism Act?* [interaktyvus] [žiūrėta 2011-11-03]
<http://people.howstuffworks.com/bioterrorism-act.htm>.

visuomenę na per informacinių technologijų tinklą kompiuterinių virusų arba kodų nulaužimo pagalba įsiskverbiant į asmenines ar valstybinės reikšmės kompiuterių bazes taip sutrikdant paslaugų teikimą arba sunaikinant ar paviešinant svarbius duomenis[45].

Terorizmo formų išskyrimas mums leidžia padaryti sekančias išvadas: 1) teroristinių veikų padarymo tikslai gali būti įvairūs: netgi siekis nuslėpti daromas sunkesnes nusikalstamas veikas ar finansinės naudos gavimas; 2) yra linkstama teroristinėmis laikyti ir tokias veikas, kurios, dėl politinio motyvo ir finansinės naudos nesiekimo elementų nebuvimo, praktiškai niekuo nesiskiria nuo kitų nusikalstamų veikų. Tai automatiškai kelia diskusinio pobūdžio klausimus: kaip atriboti teroristinę veiką nuo ne teroristinės? Ir ar išvis įmanoma tai padaryti? Bei kuo tada kriminalinis teroras skiriasi nuo teroristinio teroro[46]? 3) suvokimas, kad terorizmas apima daug platesnius siekius, nei politinius, reiškia, kad yra ydingi tų valstybių[47] baudžiamieji įstatymai, kuriuose teroristinės veikos politinis motyvas yra būtinasis nusikalstamos veikos sudėties elementas.

2. Teroras, terorizmas, teroristinės veikos ir teroro aktas: visumos ir dalies santykis

Kaip nurodo profesorius Ch. Tilly, kai kurių sąvokų, nepaisant jų milžiniškos politinės reikšmės, tiesiog neįmanoma apibrėžti. Prie šių sąvokų minėtas autorius priskiria riaušes, neteisybę, pilietinę visuomenę, terorą, terorizmą bei teroristą[48]. Siekdami pailiustruoti, kad teroras turi daugybę išraiškos formų, iš kurių terorizmas tėra tik viena, žvilgtelkime į profesoriaus D. F. Forte pateiktus pavyzdžius[49]: 1) 1986 m. R. Ramirez Los Angel'e buvo nuteistas už 14 žmogžudysčių, 5 pasikėsinimus nužudyti, 7 iššaginimus, 15 kitokio pobūdžio seksualinių nusikaltimų, 3 iš kurių buvo nukreipti prieš vaikus, 2 pagrobimus, 19 vagysčių, 6 plėšimus. R. Ramirez tuometinėje teisinėje literatūroje buvo apibūdinamas kaip „žmogus, dėl kurio įvykdytų nusikaltimų teroras buvo pasklidęs po visą Šiaurės Kaliforniją ištisus šešis mėnesius"[50]; 2) 1983 m. lapkritį daugiau nei 250 JAV jūrų pėstininkų buvo nužudyti į jų bendrabutį įsirėžus mirtininkui su benzovežimiu, pilnu degalų. Prezidentas Reiganas, komentuodamas šį įvykį pažymėjo, kad „bus dedamos visos pastangos idant nusikaltėliai, atsakingi už šį teroristinį aktą, neliktų nenubausti"[51]; 3) 1985 m. senatorius Bill Bradley, reaguodamas į Sovietų Sąjungos ginkluotojų pajėgų Afganistano kaimų bombordavimą,

[45] Ronczkowski M. R. *supra* note 39.
[46] Plačiau apie kriminalinį ir teroristinį terorą rašoma šio darbo I dalies 2 skyriuje.
[47] Pavyzdžiui, Jungtinės Karalystės, Kanados.
[48] Tilly, Ch. Terror, Terrorism, Terrorists. *Sociological Theory* [interaktyvus]. 2004, 22(1): 5-13, p. 5. [žiūrėta 2011-11-03] <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-9558.2004.00200.x/abstract>.
[49] Forte, D. F. Terror and Terrorism: There is a Difference. *Ohio Northern University Law Review* [interaktyvus]. 1986, 13: 39-53, [žiūrėta 2011-11-03] <http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/onulr13&div=13&g_sent=1&collection=journals>.
[50] *Ibid.* p. 39.
[51] *Ibid.* p. 40.

pažymėjo, kad „Afganistano genocidas yra Sovietų teroro įrodymas“[52]; 4) bendroji teisė pripažįsta, kad sutartis sudaryta ar kitaip valia išreikšta dėl „*in terrorem*“ priežasties yra teisiškai neįpareigojanti[53, 54]. Akivaizdu, kad visuose šiuose pavyzdžiuose vienokia ar kitokia forma yra užfiksuotas teroras, kurį Lietuvių kalbos žodynas apibūdina kaip gąsdinimą, smurtą, smurto priemonių naudojimą iki žmogaus ar žmonių grupės sunaikinimo[55]. Tačiau, mūsų manymu, šį apibrėžimą derėtų papildyti, kadangi teroru galima laikyti tokį gąsdinimą, smurtą ir smurto priemonių naudojimą, kuris yra tikslingas ir/ar sisteminis.

Suvokimas, kad teroras gali būti išreiškiamas įvairiomis formomis, yra labai svarbus gilinantis į teroro ir teroristinių nusikaltimų santykį. Neįsigilinę į santykius tarp teroro, terorizmo ir teroristinių veikų, daugelis autorių jas painioja tarpusavyje ar naudoja kaip sinonimus. Remdamiesi teroro, kaip tokio, formų įvairove, įvairių mokslininkų, rašančių terorizmo tematika, darbuose, mes pabandėme tuos atskirus teroro formų „gabaliukus“ sudėti į tam tikrą sistemą, iliustruojančią visumos ir jos dalių santykius, ar jos dalių tarpusavio ryšius. Pradėdami kalbėti apie minėtą sistemą, turime iškart pastebėti, kad teroras gali būti teisėtas ir neteisėtas. Teisėtu teroru profesorius D. F. Forte laiko kriminalines bausmes bei karo atakas, įvykdytas pagal tarptautinės humanitarinės teisės nuostatas[56]. Teisėtu teroru pagal profesorių M. Weber galima laikyti ir valstybės valdymą, jei jis neišeina iš teisėtumo rėmų[57]. Tuo tarpu neteisėtai teroras gali pasireikšti kaip 1) valstybės valdymas, vidaus ir išorės politika[58], kitaip apibrėžiamas „teroru iš viršaus“[59], ir kaip 2) metodas[60], arba kitaip – „teroras iš apačios“[61].

Teroro, kaip valstybės valdymo ir politikos būdo, ištakos yra siejamos su Maximilien Robespierre diktatūra, gyvavusia Prancūzijoje[62] 1973 – 1974 m. Nors pats revoliucijos lyderis šį terminą vartojo tik teigiama prasme, pabrėždamas, kad „teroras yra ne kas kita, kaip tikslus, žiaurus ir tvirtas teisingumas, kuris revoliucijos metu yra neatskiriamas nuo dorybės“[63], tačiau po Maximilien Robespierre nužudymo teroras, kaip valstybės politika vykdoma tiek savo piliečių atžvilgiu šalies viduje, tiek užsienio politika ir ekspansija į kitas valstybes, yra vartojama griežtai tik neigiama prasme. Vadinasi, esminis teroro kaip valstybės politikos bruožas yra tas, kad jis yra

---

[52] Forte, D. F.*supra* note 49, p. 40.
[53] *Ibid*. p. 41.
[54] Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse taip pat yra nuostata, jog sandoris sudarytas dėl valios trūkumų laikomas negaliojančiu.
[55] *Lietuvių kalbos žodynas*. [žiūrėta 2011-06-11] <http://lkzd.lki.lt/Zodynas/Visas.asp>.
[56] Forte, D. F., *op. cit.* 52, p. 41.
[57] Weber, M. *From Marx Weber: Essays in Sociology*. 2004, New York: Oxford University Press, p. 77-128.
[58] Couto, R. A. The Politics of Terrorism: Power, Legitimacy, and Violence. *Integral Review* [interaktyvus]. 2010, 6(1): 63-81. [žiūrėta 2011-11-04] <http://www.doaj.org/doaj?func=abstract&id=590278>.
[59] Paukštys, I. *Kas yra terorizmas?* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-04] <http://www.geopolitika.lt/?artc=212>.
[60] Couto, R. A., *op. cit.* 58.
[61] Paukštys, I., *op. cit.* 59.
[62] Teroro politika taip pat buvo vykdoma Sovietų Sąjungos, fašistinės Vokietijos ir Italijos.
[63] Robespierre, M. *Justification of the Use of Terror* [interaktyvus]. New York: Moder History Sourcebook, 1997, [žiūrėta 2011-11-04] <http://www.fordham.edu/halsall/mod/robespierre-terror.html>.

vykdomas valstybės, jos piliečių[64] arba kitų valstybių gyventojų atžvilgiu valdžios įgijimo ar išlaikymo tikslais. Teroro priešingumas teisei tokiu atveju gali būti kvestionuojamas remiantis tarptautiniais žmogaus teisių apsaugos dokumentais, taip pat tarptautinės humanitarinės teisės nuostatomis.

Teroras, kaip metodas, pasireiškia tuo, kad jis yra vykdomas fizinių asmenų, o ne valstybės vardu ir gali būti tiesiogiai ir netiesiogiai nukreiptas tiek prieš kitus fizinius asmenis, tiek prieš valstybę. Savo ruožtu, fizinių asmenų vykdomas teroras gali būti:

1) kriminalinis[65] – išreiškiamas vykdant nusikalstamas veikas, kuriomis pažeidžiamos įvairiausios baudžiamojo įstatymo saugomos vertybės. Prie kriminalinio teroro gali būti priskirimas tiek organizuoto nusikalstamumo struktūrų, tiek ir pavienių asmenų, bendrininkų ar organizuotų grupių padaryti nusikaltimai, atsižvelgiant į jų sukeliamos baimės mastą;
2) teroristinis[66] – tai visaapimanti socialinio fenomeno – terorizmo – politika ir praktika, išreiškiama vykdant teroristines veikas bei teroro aktus ir baudžiama vadovaujantis baudžiamaisiais įstatymais.

Literatūroje yra nurodoma, jog valstybės gali vykdyti ne tik terorą, bet ir terorizmą. Tačiau „sąvokos „valstybės teroras“ (angl. *state terror*) ir „valstybės terorizmas“ (angl. *state terrorism*) *srictu sensu* nėra tapačios“[67], nors ir kyla iš to paties subjekto – valstybės – ir dažnai ydingai yra tapatinamos. Valstybės teroras, kaip jau minėta, tai valstybės valdymo organų vykdoma politika ir valdymo būdas. Tuo tarpu valstybės terorizmu turėtume laikyti valstybės dalyvavimą konkrečioje teroristinėje veikoje[68], už kurią asmenims baudžiamoji atsakomybė kyla pagal šalių baudžiamuosius įstatymus. Literatūroje greta sąvokos „valstybės terorizmas“ (angl. *state terrorism*) koegzistuoja sąvoka „terorizmas, remiamas valstybės“[69] (angl. *state sponsored terrorism*) akcentuojant pačias valstybes[70], remiančias terorizmą, bet ne jų daromas nusikalstamas veikas. Nors, viena vertus, yra netgi konkretus valstybių, remiančių terorizmą[71] sąrašas, kita vertus, kas yra valstybės remiamas terorizmas, ir kaip tas rėmimas gali pasireikšti ar konkrečiai pasireiškia, vieningos nuomonės nėra[72]. Pasak profesoriaus A. Kamal, ignoruoti tą

[64] Paukštys, I., *supra* note 59.
[65] *Ibid.*
[66] *Ibid.*
[67] Di Filippo, M. *supra* note 39. p. 548.
[68] Guillaume, G. Terrorisme et droit international. *Recueil des Cours de l'Académie de droit International* [interaktyvus]. 1989, 3(215): 287-305.
[69] *State Sponsored Terrorism* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-06-11] <http://terrorism.about.com/od/statesponsors/State_Sponsors_of_Terrorism.htm>.
[70] Tokiomis valstybėmis JAV Valstybės Departamentas Teroristinių valstybių sąraše įvardino Iraną, Šiaurės Korėją, Kubą ir Siriją. *State Sponsors of Terrorism* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-04] <http://www.state.gov/s/ct/c14151.htm>.
[71] *Ibid.*
[72] *State-Sponsored Terrorism* interaktyvus]. [žiūrėta 2011-06-11]

aspektą, kad ir valstybė gali vykdyti teroristines veikas, yra patogu, kadangi teroristinės veikos nacionaliniuose baudžiamuosiuose įstatymuose yra identifikuojamos tik su nevalstybinio pobūdžio darinių ar pavienių individų veikla[73]. Iš tiesų, nepaisant to, kad valstybė yra juridinis asmuo[74], o už atitinkamą teroristinę veiką juridinis asmuo, vadovaujantis Lietuvos Respublikos BK, galėtų būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn, bet pastarosios atsakomybė pagal baudžiamuosius įstatymus negalima remiantis valstybės imuniteto doktrina. Tačiau paminėdami valstybės imuniteto doktrinos ir terorizmo sąsają mes tiesiog negalime nepaminėti JAV ir jose galiojančio Užsienio suverenų imuniteto akto (angl. *Foreign Sovereign Imunity Act*)[75] (toliau – FSIA) bei 1996 m. priimtų jo antiteroristinių ir, taip vadinamų, Flatow pataisų[76]. 1996 m. FSIA pataisos, kaip nurodo JAV Aukščiausias teismas byloje *Flatow v. Islamic Respublic of Iran*, reiškia viena: „*valstybės imuniteto doktrina nėra absoliuti - ji gali turėti išimtis valstybės remiamo terorizmo atveju*“[77]. Taigi, 1996 m. antiteroristinės FSIA pataisos suteikė teisę privačiam asmeniui pareikšti ieškinį užsienio valstybei remiančiai terorizmą JAV nacionaliniuose teismuose ir reikalauti kompensuoti realiai patirtus teroro akto sukeltus nuostolius (angl. *compensatory damages*), o Flatow pataisa dargi suteikė JAV nacionaliniams teismams teisę iš užsienio valstybės priteisti ir baudinius nuostolius (angl. *punitive damages*)[78]. Nors J. Keller kritikuoja galimybę privačiam asmeniui pareikšti ieškinį terorizmą remiančiai užsienio valstybei, nurodydamas, kad 1996 m. FSIA pataisos atveria nacionaliniams teismams galimybę tik nagrinėti bylas, kuriose viena puse būtų užsienio valstybė, remianti terorizmą, tačiau jos nesukuria teisės prisiteisti nuostolių atlyginimą tiesiogiai iš tos užsienio valstybės, o tik iš jos vardu veikusių jos organų, institucijų ir darbuotojų[79] (kas, mūsų manymu, yra praktiškai identiška pačiai valstybei). Visgi, pakankamai gausi JAV teismų praktika[80] eina kitu keliu ir

---

<http://en.wikipedia.org/wiki/State-sponsored_terrorism>.

[73] Ragaini, R. C. *International Seminar on Nuclear War and Planetary Emergencies 29 Session* [interaktyvus]. 2003, Singapore: World Scientific Publishing Co. Pte. Ltd. p. 9-13. [žiūrėta 2011-11-04] <http://www.google.com/books?hl=lt&lr=&id=hUwNFrcR4zkC&oi=fnd&pg=PA9&dq=state-sponsored+terrorism&ots=2dPQolKWED&sig=HHCseZtYXQ_x4jt19gHInIBvGVU#v=onepage&q=state-sponsored%20terrorism&f=false>.

[74] Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2 knygos 35 str. 1 d.: „Valstybė ir savivaldybės yra juridiniai asmenys“.

[75] *Terrorism Exception to the Jurisdictional Immunity of a Foreign State* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-04] <http://www.law.cornell.edu/uscode/usc_sec_28_00001605---A000-.html>.

[76] Flatow pataisa taip pavadinta Alisos Flatow, Bandeis Universiteto studentės, garbei, kuri žuvo nuo teroro akto ekskursijos Gazos Ruože metu. Būtent šios pataisos priėmimą inicijavo žuvusiosios tėvas, turėdamas tikslą, kad terorizmą remiančios valstybės neliktų neatsakingos už savo nusikalstamas veikas.

[77] Flatow v. Islamic Republic of Iran and Others [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-09-08] <http://www.justis.com/document.aspx?doc=cZiZm1udo2WssorftJeto5GZi0yZmJeJmXmInXGda&relpos=6#footnote_2>.

[78] Keller, J. The Flatow Amendment and State-Sponsored Terrorism. *Seattle University Law Review* [interaktyvus]. 2004-2005, 28: 1029-1056, p. 1031. [žiūrėta 2011-11-04] <http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/sealr28&div=30&g_sent=1&collection=journals>.

[79] *Ibid.*

[80] Cronin v. Iran., Kilburn V. Islamic Republic of Iran.

atsakyti už teroro aktu padarytą žalą tiesiogiai įpareigoja pačią užsienio valstybę[81]. Norėtume atkreipti Jūsų dėmesį į tai, kad nors nuostolių atlyginimas iš užsienio valstybės už teroro aktus yra priteisiamas civilinio proceso tvarka, yra autorių, manančių, kad būtent baudinių nuostolių priteisimo aspektu užsienio valstybei netiesiogiai yra taikoma ir kvazi baudžiamoji atsakomybė[82]. Visų pirma todėl, kad išimtis iš imuniteto doktrinos yra susijusi būtent su teroristinio nusikaltimo padarymu, ir antra – šalia kompensacijos už realiai padarytą žalą (angl. *compensatory damages*) yra numatytas ir baudinių nuostolių atlyginimas (angl. *punitive damages*), kurį JAV teismai yra linkę priteisti itin didelį. Kaip pavyzdį paminėkime bylą *Alejandre v. Republic of Cuba*, kurioje buvo priteista 49,9 mln. JAV dolerių kaip kompensacija už realiai patirtą žalą (angl. *compensatory damages*) ir beveik trigubai daugiau baudinių nuostolių (angl. *punitive damages*) atlyginimo – 137,7 JAV dolerių[83]. Mes visgi manome, kad baudinių nuostolių už teroristinius nusikaltimus atlyginimo faktas ir galimybė tokiu atveju netaikyti valstybės imuniteto doktrinos jokiu būdu nereiškia valstybės kvazi baudžiamosios atsakomybės. Nors sutinkame, kad tai tam tikra valstybės atsakomybės už teroristinius nusikaltimus forma.

Grįžtant prie Lietuvos ir kartu kitų valstybių, nenumatančių terorizmo išimties iš valstybės imuniteto doktrinos, norėtume pasakyti, kad nors ir užsienio valstybės atsakomybė už terorizmą, vadovaujantis galiojančiais teisės aktais, yra negalima, o taip pat valstybės teroro ir terorizmo, remiamo valstybės, negalime tapatinti, tačiau šiuo atveju svarstytina, ar terorizmo rėmimo negalima laikyti valstybės politikos dalimi, kuomet teroras vykdomas per tiesiogiai valstybės valios neturinčius teisės išreikšti fizinius asmenis ar nevalstybinio pobūdžio darinius. Todėl įvykdžiusi teroristinį nusikaltimą ji vis tiek neliktų nebaudžiama – tokiu atveju netiesiogiai už terorizmą valstybei kiltų tarptautinė teisinė atsakomybė[84].

Kaip pastebi teisės mokslų daktaras A. Paukštė, terorizmo ir teroristinių veikų santykį galima apibrėžti per santykį tarp nusikalstamumo ir nusikaltimo, terorizmą apibūdinant kaip vientisą teroristines veikas integruojančią sistemą[85]. Nors dažniausiai literatūroje teroristinės veikos yra tapatinamos su terorizmu, tačiau terorizmas tai socialinis fenomenas, o teroristinės veikos tik šio fenomeno išraiškos formos. Mūsų nuomone, toks daugumos autorių terorizmo suvokimo

[81] Nors būta ir bylų, kuriose teismai visgi laikėsi nuostatos, kad Flatow pataisa suteikia teisę į žalos atlyginimą tik valstybės institucijų, pareigūnų ar darbuotojų. Visus nesutarimus šiuo klausimu pašalino 2008 m. FSIA pataisa, tiesiogiai nurodžiusi, kad atsakomybė kyla pačiai užsienio valstybei.

[82] Vadnais, M. Terrorism Exception to the Foreign Sovereign Immunities Act: Forward Leaning Legislation or Just Bad Law? *UCLA Journal of International Law and Foreign Affairs* [interaktyvus]. 2000-2001, 5: 199-227. [žiūrėta 2011-11-04]
<http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/jilfa5&div=12&g_sent=1&collection=journals>.

[83] Alejandre v. Cuba [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-09-13]
<http://www.justis.com/document.aspx?doc=cZiZm1udo1WssorftJeto5CZi0yZmJeJmXmInWmda&relpos=0>.

[84] Dauguma autorių išskiria dvi valstybės atsakomybės rūšis: materialinę ir politinę.

[85] Paukštė, A. *Terorizmas ir jo prevencija Lietuvoje: Daktaro disertacija*. Vilnius, 2006, p. 18.

apsiribojimas tik teroristinėmis veikomis gali būti sąlygotas ir to, kad nacionaliniuose baudžiamuosiuose įstatymuose nusikalstamos veikos, už kurias kyla baudžiamoji atsakomybė yra įvardijamos „terorizmu“[86], o atitinkamuose straipsniuose yra pateikiamos teroristinių veikų sąrašas ir jas detalizuojantys požymiai. Teroristinių veikų ir teroro akto santykį suprasime žinodami, kad dažniausiai teroristinėmis veikomis yra linkstama laikyti: teroro aktą, terorizmo kurstymą, teroristinės literatūros platinimą, terorizmo mokymą, buvimą vietoje, kurioje mokoma terorizmo, radioaktyviųjų medžiagų arba sprogmenų gaminimą, turėjimą arba naudojimą, patekimą į branduolinės elektrinės[87], bet kurią veiklą, kuria remiamas ar lengvinamas teroro aktų planavimas, rengimas ar jų vykdymas ir netgi terorizmo pateisinimą[88]. Taigi, kaip matome, teroristinių veikų spektras yra platus, ir teroro aktas tėra tik viena iš jų.

3. Terorizmo reglamentavimas Lietuvos Respublikos BK ir ES lygmuo

Principas *pacta sunt servanda* yra aktualus kalbant apie sudarytų sutarčių privalomumą ne tik asmenims, bet ir valstybėms. Todėl tarptautinių sutarčių pasirašymu prisiimtus įsipareigojimus Lietuvos Respublika turi vykdyti. O ES teisės aktų privalomumas kyla iš Lietuvos stojimo į Europos Sąjungą sutarties 1 str. 1 ir 3 d. nuostatų[89]. Būtent vadovaujantis įpareigojančiais tarptautiniais dokumentais Lietuvos Respublikos BK 250 str., numatantis atsakomybę už teroro aktą, dar net neįsigaliojęs, buvo pakeistas, o praėjus metams nuo įsigaliojimo papildytas 250^1 str., numatančiu atsakomybę už terorizmo kurstymą. Atitinkamai vėliau[90] buvo padaryti pakeitimai ir kituose BK straipsniuose, kuriuose numatytus nusikaltimus taip pat galima priskirti prie teroristinių. Tačiau tarptautinių įsipareigojimų laikymosi sąlygoti 250 str. BK pakeitimai įnešė pakankamai daug painiavos. Teroro aktu imta traktuoti ir tokias veikas, kurių priešingumas teisei negali būti kvestionuojamas, tačiau vargu ar yra tikslinga jas laikyti teroro aktu. Ir nors teroro akto traktuotė nėra pateikta tarptautiniuose dokumentuose, tačiau, atsižvelgiant į užsienio valstybių praktiką teroro aktu laikyti būtent tas veikas, kurios visuomenėje suvokiamos, kaip „teroro (arba teroristinis) išpuolis“, tai Lietuvos Respublikos įstatymo leidėjo pozicija teroro aktui priskirti ir bendrininkų, organizuotos ar teroristinės grupės kūrimą, dalyvavimą jos veikloje, finansavimą, materialinės ar kitokios paramos teikimą, yra nelogiška.

[86] Pavyzdžiui, Didžiosios Britanijos baudžiamuosiuose įstatymuose. Charinovaitė, V. *Teroro akto traktuotė LR BK, kitų valstybių įstatymuose ir tarptautiniuose teisės aktuose: Magistro darbas.* Vilnius, 2010.
[87] Didžiosios Britanijos baudžiamasis įstatymas. Charinovaitė, V. *Teroro akto traktuotė LR BK, kitų valstybių įstatymuose ir tarptautiniuose teisės aktuose: Magistro darbas.* Vilnius, 2010.
[88] Rusijos Federacijos baudžiamajame kodekse. Charinovaitė, V. *Teroro akto traktuotė LR BK, kitų valstybių įstatymuose ir tarptautiniuose teisės aktuose: Magistro darbas.* Vilnius, 2010.
[89] Lietuvos stojimo į Europos Sąjungą sutartis. *Valstybės žinios*, 2004-01-02, Nr. 1-1.
[90] 2005 m. ir 2007 m.

2002 m. birželio 13 d. Tarybos pamatinis sprendimas dėl kovos su terorizmu Nr. 2002/475/TVR[91] bei jį pakeičiantis ir papildantis 2008 m. lapkričio 28 d. Tarybos pamatinis sprendimas Nr. 2008/919/TVR[92] (konsoliduota 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pamatinio sprendimo bei 2008 m. lapkričio 28 d. Tarybos pamatinio sprendimo redakcija toliau – Tarybos pamatinis sprendimas) yra aktualūs dokumentai žvelgiant iš teroristinių veikų reglamentavimo šalies baudžiamajame įstatyme pozicijų. Pažymėtina tai, kad pastarąjį Tarybos pamatinį sprendimą valstybės narės turėjo įgyvendinti iki 2010 m. gruodžio 9 d. Lietuvos Respublika šio įpareigojimo neįvykdė, nors Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimo įstatymas ir buvo pateiktas[93]. Būtent vadovaujantis Tarybos pamatinio sprendimo nuostatomis toliau bus pateikta Lietuvos Respublikos įstatymleidystei aktuali teroristinių veikų samprata bei jų santykis su dabar galiojančiomis Lietuvos Respublikos BK nuostatomis.

Kalbant apie terorizmo reglamentavimą ES lygmeniu derėtų paminėti tai, kad Tarybos pamatiniuose sprendimuose yra atskirai išskiriamos trys nusikalstamų veikų kategorijos: 1) teroristiniai nusikaltimai[94]; 2) su teroristinėmis grupėmis susiję nusikaltimai[95], ir 3) su

[91] 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pamatinis sprendimas dėl kovos su terorizmu Nr. 2002/475/TVR [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-08-09]
<http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=lt&ihmlang=lt&lng1=lt,en&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=274049:cs&page=>.

[92] 2008 m. lapkričio 28 d. Tarybos pamatinis sprendimas Nr. 2008/919/TVR [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-08-09] <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32008F0919:LT:HTML>.

[93] 2010 m. gruodžio 23 d. Baudžiamojo kodekso 7, 25, 26, 27, 97, 196, 197, 217, 218, 250, 250(1), 251, 252, 253, 254, 256, 257(1), 267, 267(1), 270, 270(1), 271, 277(1), 288, 295, 310 straipsnių ir Kodekso priedo pakeitimo ir papildymo bei Kodekso papildymo 224(1), 249(1), 250(2), 250(3), 250(4), 250(5), 252(1) ir 270(2) straipsniais įstatymo projektas Nr. XIP-892(2) [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-08-09]
<http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=389709&p_query=&p_tr2=>.

[94] Teroristiniais nusikaltimais laikoma:

a) pasikėsinimai į asmens gyvybę, galintys sukelti mirtį;

b) pasikėsinimai į asmens fizinę neliečiamybę;

c) žmogaus pagrobimas arba laikymas įkaitu;

d) didelis vyriausybinio ar visuomeninio pastato, transporto sistemos, infrastruktūros įrenginio, įskaitant informacinę sistemą, nuolatinės platformos kontinentiniame šelfe, viešosios vietos arba privačios nuosavybės naikinimas, keliantis pavojų žmonių gyvybei arba galintis padaryti didelių ekonominių nuostolių;

e) orlaivių, laivų ar kitų viešojo ar krovininio transporto priemonių užgrobimas;

f) ginklų, sprogmenų arba branduolinio, biologinio ar cheminio ginklo gaminimas, laikymas, įgijimas, gabenimas, tiekimas ar naudojimas, taip pat biologinio ar cheminio ginklo moksliniai tyrimai ir kūrimas;

g) pavojingų medžiagų paleidimas arba gaisrų, potvynių ar sprogimų sukėlimas, keliantis pavojų žmonių gyvybei;

h) vandens, energijos ar kurių nors kitų pagrindinių gamtos išteklių tiekimo trukdymas ar trikdymas, keliantis pavojų žmonių gyvybei;

i) grasinimas padaryti a–h punktuose išvardytas tyčines veikas; <u>jeigu jomis siekiama specifinių tikslų:</u>

1) rimtai įbauginti gyventojus; arba

2) neleistinai priversti vyriausybę ar tarptautinę organizaciją atlikti kokį veiksmą arba susilaikyti nuo veiksmo; arba

3) rimtai destabilizuoti ar sunaikinti pagrindinius politinius, konstitucinius, ekonominius ar socialinius šalies darinius ar tarptautinę organizaciją.

[95] Su teroristine grupe susijusiais nusikaltimais laikoma:

a) vadovavimas teroristinei grupei;

b) dalyvavimas teroristinės grupės veikloje, įskaitant informacijos ar materialinių išteklių tiekimą jai arba jos veiklos finansavimą kokiu nors būdu, žinant, kad toks dalyvavimas padės teroristinės grupės nusikalstamai veiklai.

teroristine veikla susiję nusikaltimai[96]. Šių visų kategorijų nusikaltimų apibrėžimai turėtų būti suderinti ir numatyta baudžiamoji atsakomybė visose valstybėse narėse. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tokio nusikaltimo kaip teroro aktas Tarybos pamatiniuose sprendimuose nėra išskirta ir tik maža dalis teroristinių nusikaltimų patenka į Lietuvos Respublikos BK įtvirtintą teroro akto apimtį. Kiti – arba formaliai reglamentuojami kituose straipsniuose, arba išviso nėra įtraukti į Lietuvos Respublikos BK, kas laikytina ne tik Lietuvos Respublikos įsipareigojimų ES nevykdymu kovos su terorizmu srityje, bet ir teisės aktų spraga kriminalizuojant terorizmo fenomeną.

Europos Komisija savo išvadoje pažymi, kad vieninteliu teroristiniu nusikaltimu reikėtų laikyti nusikaltimą, numatytą Lietuvos Respublikos BK 252 str. – žmogaus paėmimas įkaitu[97]. Šokiruojanti ir netikėta išvada. Tačiau, pasirodo, lyginant Lietuvos Respublikos BK su Tarybos pamatiniu sprendimu, tik dalinai kriminalizuotos teroristinės veikos nėra vienintelė įstatymų leidėjo spraga. Todėl toliau šiame darbe daugiausia bus analizuojami šiuo metu galiojančio BK 250 str, 250^1 str., kaip normų, reglamentuojančių baudžiamąją atsakomybę už teroristinius nusikaltimus, atitiktis Tarybos pamatiniam sprendimui bei pateikiami siūlymai, kaip derėtų tobulinti terorizmo reglamentavimą Lietuvos Respublikos BK.

II skyrius. Terorizmo reglamentavimas Lietuvos Respublikos BK

1. Baudžiamojo įstatymo saugoma vertybė

Nagrinėjant teroristinius nusikaltimus baudžiamojo įstatymo saugoma vertybė įgyja ypatingą reikšmę ne tik todėl, kad tai yra „pagrindinis objektyvusis nusikalstamos veikos sudėties požymis“[98], bet ir todėl, kad būtent baudžiamojo įstatymo saugoma vertybė, mūsų manymu, yra tas esminis kriterijus, nubrėžiantis ribą tarp teroristinių ir pagal išraiškos formą į juos panašių nusikaltimų, o taip pat apibrėžiantis teroristinių nusikaltimų apimtį. Baudžiamosios teisės teorijoje yra susiformavę keli būdai kaip nustatyti kokią vertybę atitinkamas baudžiamojo įstatymo straipsnis saugo. Dažniausiai baudžiamojo įstatymo saugomos vertybės nustatomos pagal to skyriaus, kuriame yra dominantis straipsnis, pavadinimą, remiantis gramatiniu įstatymo aiškinimu. Kiti būdai – loginis, teisminis, doktrininis – naudojami tuomet, kai vien tik gramatinio

[96] Su teroristine veikla susijusiais nusikaltimais laikoma:
a) viešas kurstymas įvykdyti teroristinį nusikaltimą;
b) verbavimas teroristinei veiklai;
c) teroristų rengimas;
d) vagystė sunkinančiomis aplinkybėmis siekiant įvykdyti vieną iš teroristinių nusikaltimų;
e) turto prievartavimas siekiant įvykdyti vieną iš teroristinių nusikaltimų;
f) suklastotų administracinių dokumentų rengimas siekiant įvykdyti vieną iš teroristinių arba su teroristine grupe susijusių nusikaltimų.
[97] Commission Staff Working Document, *supra* note 1. p.10.
[98] Piesliakas, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Vilnius: Justitia, 2004, p. 223.

įstatymo aiškinimo nepakanka[99]. Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse, kaip ir Rusijos Federacijos ar Ukrainos, teroristiniais laikomi nusikaltimai patenka į Baudžiamojo kodekso skyrių pavadinimu „Nusikaltimai visuomenės saugumui“[100]. Rusijos mokslininkai vieningai sutinka, kad teroristiniu aktu padaroma žala daugybei objektų, kadangi juo kėsinamasi į žmonių gyvybę ir sveikatą, turtą ir nuosavybę, visuomeninį saugumą ir valdžios organų normalų funkcionavimą[101], informacines priemones, gyventojų aprūpinimo objektus[102], tačiau, kas šiuo atveju yra baudžiamojo įstatymo saugoma vertybė, jų nuomonės išsiskiria.

Apibendrintai galima išskirti keturias mokslinėje literatūroje išsakytas pozicijas dėl to, ką reikėtų laikyti baudžiamojo įstatymo saugoma vertybe teroristinių nusikaltimų atveju. Visų pirma pažymėtina tai, kad dauguma autorių mano, jog baudžiamasis įstatymas ima apsaugon pagrindinę ir papildomas vertybes, pagrindine vertybe nurodydami visuomenės saugumą, o papildomomis – žmonių gyvybę ir sveikatą, nuosavybę, turtinius ir kitus žmonių interesus[103], normalią valstybinių organų veiklą[104]. Tačiau, pavyzdžiui profesoriaus V. S Komisarov nuomone, visuomenės saugumas pats savaime yra „kompleksinis objektas, apimantis įvairią kompleksinę žalą ir todėl nereikalaujantis papildomų objektų, kadangi nepadarius žalos tokiems objektams, kaip gyvybė ir žmonių sveikata negali būti ir pasikėsinimo į visuomenės saugumą“[105]. Panašios pozicijos laikosi ir šie mokslininkai: V. V. Malcev[106], S. D. Grinko[107], A.

[99] Piesliakas, V. *supra* note 98.

[100] Nors, pavyzdžiui, Jungtinių Amerikos Valstijų Alabamos baudžiamajame kodekse teroro akto norma įtvirtinta X skyriaus .Nusikaltimai prieš viešąjį administravimą (angl. *Offenses against public administration*) 7 straipsnyje, Kanados baudžiamasis kodeksas teroristines veikas priskiria prie skyriaus .Nusikaltimai viešajai tvarkai (angl. *Offences against public order*), Prancūzijos baudžiamasis kodeksas teroro aktus poskyryje Terorizmas priskiria prie sunkių nusikaltimų ir nusižengimų prieš naciją, valstybę ir viešąją taiką skyriui (angl. Felonies and misdemeanours against the nation, the state and the public peace).

[101] Diakov, S. V. Napravlienija soviershienstvovanija ugalovnova zakonodatelstva a gosudarstvienikh priestuplienijakh [The Directions of Improvements of Criminal Responsibility for Offences Agaist the State. *Priestupnoct u pravovoie piegulirovaniie borbi s nei* [interaktyvus]. Moskva: Norma, 2006, p. 327, Antonian, J. M. Terorizm. Kriminologicheskoe i ugalovna pravovoe isledovanie [Terrorism. The Criminological and Criminal Investigation]. Moskva: Norma, 2001, p. 345.

[102] Melieshko, N. P. *Poniatie terorizma i otgranichenie evo ot prestuplenij s priznakami terorizovanija. Rosiskaja kriminalnaja asocijacija [The Conception of Terrorism and it's separation from other terrorism related crimes]*. Moskva: Norma, 2010, p. 129.

[103] Tokios nuomonės laikosi Popov I. A. Plačiau: *Juridicheskij analiz sostava terrorizma po UK Rossii [The Criminal Analysis of the Composition of Terrorism in the Criminal Code of Russian]* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-10-07] <http://www.scriru.com/13/40/53159314134.php>.

[104] Egorov, V. S. *Ugolovnaja otvestvenost za prestuplenija protiv obschesvenost bezopasnosti i obschesvennovo porjadka [The Criminal Liability for Comming of Crimes Agaist Public Safety and Public Order]*. Moskva: Norma, 2010, p. 291.

[105] Komisarov, V. S. *Terorizm, banditizm, zakhvat zalozhnika i drugie tjazhkiepriestuplenija protiv bezopasnosti pbschestva. Po novomu UK RF [Terrorism, Thuggery, Smuggling, Hostage Taking and other Seriuos Crimes agaist Public Safety. According to the New Criminal Code of Russian Federation]*. Moskva: Krosna-Leks, 1997, p. 102.

[106] Malcev, V. V. Terorizm: problema ugolovno-pravogo ureguerovanija [Terrorism. The problems of criminal-legal regulation]. *Gosudarstva i pravo*. 1998, 8, p. 105.

[107] Grinko, S. D. *Borba s terorizmom i zachvatom zalozhnika (ugalovno-pravovye i kriminologichieskoe probemy): disertacija [The Fight against Terrorism and Hostage Taking (Criminal-Legal and Criminological Problems): the Dissertation]*. Rastov-na-Donu: 1998, p. 190.

A. Kubanmagomiedov[108]. Trečiąją poziciją yra išsakęs A. O. Chuvakov. Šio autoriaus nuomone, objektų, į kuriuos kėsinamasi teroristiniu aktu negalima skirstyti į pagrindinius ir papildomus: „tiesioginiai šio nusikaltimo objektai – visuomenės saugumas, žmonių gyvybė ir sveikata – yra būtini, vienas kitą įtakojantys ir lygiareikšmiai“[109]. Ir galiausiai, reikia pažymėti, kad jeigu visų minėtų pozicijų besilaikantys autoriai pripažįsta, kad teroristinio akto objektas yra visuomenės saugumas ir diskutuoja tik dėl kitų šiuo aktu pažeidžiamų objektų vietos, tai V. L. Niekishiv nurodo, kad teroristinio akto objektu yra žmonių gyvybė, sveikata ir nuosavybė, bet ne visuomenės saugumas kaip toks. Teroristiniame akte šis autorius pirmiausia įžiūri grėsmę ne visuomenės saugumui, o konstitucinei santvarkai ir valstybės saugumui. Jis teigia, kad terorizmas kėsinasi į įvairias valstybės vidaus ir užsienio saugumo puses[110]. Panašios nuomonės laikosi ir V. V. Ustinov[111].

Iš pirmo žvilgsnio tik teorinę reikšmę turinčios ir bendro rezultato negalinčios pasiekti diskusijos dėl teroro aktu pažeidžiamos baudžiamojo įstatymo saugomos vertybės, iš tikrųjų yra labai svarbios baudžiamajam teisiniam teroro akto vertinimui. Kadangi priklausomai nuo to ar bus pripažinta, kad baudžiamojo įstatymo straipsnis saugo vieną ar kelias vertybes asmens padaryta veika atitinkami bus kvalifikuojama pagal vieną ar pagal kelis baudžiamojo įstatymo straipsnius. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikos BK 250 str. numato šiuos padarinius: nukentėjusiojo sveikatos sutrikdymą, transporto priemonės, statinio, įrenginio ar statinyje buvusios įrangos sugadinimą ar sunaikinimą, sunkių padarinių atsiradimą, mes esame linkę pritarti tiems autoriams, kurie mano, kad teroro aktu pažeidžiama vertybė yra ne vien tik visuomenės saugumas arba ne vien tik žmonių gyvybė, sveikata ir nuosavybė, o šių vertybių visetas papildomai įtraukiant dar ir viešąją tvarką, kadangi teroro aktu gali būti pažeidžiama ir viešoji tvarka. Nors A. O. Chuvakov nurodo, kad visos vertybės, kurios gali būti pažeidžiamos teroristinių nusikaltimų padarymu yra lygiareikšmės ir todėl klaidinga yra jas skirstyti į pagrindines ar papildomas[112], mes visgi esame linkę manyti, kad teroro akto esmė nėra grėsmės žmogaus sveikatai, gyvybei ar nuosavybei sudarymas, esmė yra visuomenės saugumo sutrikdymas, todėl žmogaus sveikata, gyvybė ar nuosavybė, o kartu ir viešoji tvarka yra papildomos baudžiamojo įstatymo saugomos vertybės, o visuomenės saugumas – pagrindinė baudžiamojo įstatymo saugoma vertybė.

---

[108] Kubanmagodomenov, A. A. *Terorizm na Severnov Kavkaze (ugalovno-pravovoj i kriminologichieskoj analiz): disertacija [Terrorism in North Caucasus (Criminal-Legal and Criminological Analyses): the Dissertation]*. Saratov: 2005, p. 232.

[109] Chuvakov, A. O. Rol dopolnitelnovo obekta v kvalifikacini terroristichiskix aktov [The Role of Many Objects in Qalification of Terrorism Acts]. *Kriminalne pravo*. 2008, 343(326): 95-99, p. 99.

[110] Niekishev, V. L. Cobremennye tendencii terrorizma v Rossii [The Modern Tendentions of Terrorism in Russian]. *Rosiskaja kriminalnaja asocijacija*. Moskva: Norma, 2010, p. 32.

[111] Ustinov, V. V. *Mezhdunarodnyj onyt borby c terrorizmom: standarty i praktika [The International Experience in the Fight Against Terrorism: Standarts and Practice]*. Moskva: Jurlitinform, 2002, p. 99.

[112] Chuvakov, A. O., *op. cit.* 109.

Pažymėtina, kad sąvokos „visuomenės saugumas“ išaiškinimas įstatyminiu lygiu nėra pateiktas, tačiau Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo[113] 1 str. 2 d. apibūdinamas Lietuvos nacionalinio saugumo užtikrinimas: tai Tautos ir valstybės laisvos ir demokratinės raidos sąlygų sudarymas, Lietuvos valstybės nepriklausomybės, jos teritorinio vientisumo ir konstitucinės santvarkos apsauga ir gynimas. Tai reiškia, kad kalbant apie nacionalinį saugumą, omenyje turimas Lietuvos Respublikos valstybės siena apribotos teritorijos ir joje gyvenančios Tautos saugumas. Tuo tarpu literatūroje mokslininkai kalba ne vien tik apie nacionalinį, bet ir apie tarptautinį saugumą[114]. Kokios visuomenės saugumą gina Lietuvos Respublikos BK: Lietuvos Respublikos visuomenės, o gal peržengia Lietuvos Respublikos ribas ir gina viso pasaulio visuomenės saugumą?

Ieškant atsakymo į šį klausimą yra reikšmingos dvi Lietuvos Respublikos BK ypatybės. Bet prieš įvardijant tas ypatybes derėtų pažymėti tai, kad žiūrint iš teroristinių nusikaltimų reglamentavimo pusės, galima išskirti dvi grupes baudžiamųjų įstatymų: vienų valstybių baudžiamieji įstatymai baudžiamąją atsakomybę už tarptautinį terorizmą numato atskiruose straipsniuose[115], o kitų valstybių baudžiamieji įstatymai tarptautinio terorizmo atskirai nereglamentuoja[116]. Taigi, pirmoji mums reikšminga Lietuvos Respublikos BK ypatybė yra ta, kad jame nėra atskiro straipsnio, reglamentuojančio atsakomybę už tarptautinį terorizmą. Tačiau nederėtų skubėti daryti išvados, kad vadovaujantis Lietuvos Respublikos BK atsakomybė už tarptautinio pobūdžio nusikalstamas veikas apskritai negalima, kadangi vadovaujantis BK 7 str. baudžiamoji atsakomybė už jų padarymą visgi kyla. Tik, jei kai kurių valstybių baudžiamieji įstatymai išskiria į atskirus straipsnius atsakomybę už vidaus ir išorės terorizmą, tai pagal Lietuvos, kaip ir pavyzdžiui Rusijos, baudžiamąjį įstatymą asmuo už tarptautinio pobūdžio teroro aktą baudžiamojon atsakomybėn patraukiamas vadovaujantis tuo pačiu straipsniu: 250 Lietuvos Respublikos BK, o Rusijos Federacijos – 205 str. Antroji, nagrinėjant šį klausimą mums aktuali BK ypatybė yra ta, kad už teroro aktą asmenys pagal Lietuvos BK atsako „nesvarbu, kokia jų pilietybė ir gyvenamoji vieta, taip pat nusikaltimo padarymo vieta bei tai, ar už padarytą veiką baudžiama pagal nusikaltimo padarymo vietos įstatymus“. Vadinasi, galime pagrįstai daryti išvadą, kad Lietuvos Respublikos baudžiamasis įstatymas gina viso pasaulio visuomenės saugumą nuo nusikalstamų veikų, numatytų BK 250 str. padarymo. JAV Aukščiausias Teismas taip pat yra pažymėjęs, kad „už terorizmą asmuo atsako remiantis universalios baudžiamosios jurisdikcijos principu“[117]. Tačiau čia pat galime pastebėti ir Lietuvos Respublikos BK trūkumą: BK 7 straipsnyje nėra nustatyta universali baudžiamoji

[113] Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2011, Nr. XI-1515.
[114] Vareikis, E. *Nacionalinis ir tarptautinis saugumas*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2005.
[115] Pavyzdžiui, Slovėnijos, Slovakijos ir Baltarusijos.
[116] Pavyzdžiui, Rusijos Federacijos, Kanados ir daugumos ES valstybių.
[117] Flatow v. Islamic Republic of Iran and Others, *supra* note 77.

jurisdikcija visiems teroristiniams nusikaltimams, kaip to reikalauja Tarybos pamatinis sprendimas. Tai laikytina baudžiamojo įstatymo trūkumu, kuris turėtų būti ištaisytas.

Labai didelę praktinę reikšmę turi suvokimas, kad visuomenės saugumas gali turėti skirtingą turinį, apimti skirtingus lygius ir būti traktuojamas dviem prasmėmis, kurios abi yra aktualios baudžiamajai teisei. Profesoriaus V. S. Komisarov nuomone, visuomenės saugumas plačiąja prasme charakterizuojamas saugumo būsena ir suprantamas kaip saugios, palankios sąlygos funkcionuoti visuomenei ir visuomeninei tvarkai, gyventojų sveikatai ir visuomenės moralumui, o taip pat ekologinis saugumas, normalus ir produktyvaus valstybinių ir visuomeninių institucijų veikimas. O štai visuomenės saugumas siaurąją prasme – tai saugumo būsena liečianti atskirą, konkretų asmenį ir jo interesus[118, 119]. Vadinasi, kiekviena nusikalstama veika tam tikra prasme visada pažeidžia ir visuomenės saugumą. Tačiau tas visuomenės saugumas, kuris pažeidžiamas kiekviena nusikalstama veika, savo apimtimi ir prasme nėra tolygus tam visuomenės saugumui, kurį baudžiamasis įstatymas saugo nuo teroristinių veikų ir tiesiogiai įvardija vertybe, kadangi šiuo atveju apsauga nėra konkretizuota ar suasmeninta iki pavienio individo lygio.

Kalbant apie visuomenės saugumą, kaip apie baudžiamojo įstatymo saugomą vertybę, pažymėtina ir tai, kad jis yra sudarytas iš dviejų komponentų: objektyvaus ir subjektyvaus. Objektyvusis visuomenės saugumo elementas rodo valstybinės valdžios institucijų užtikrinamą jos piliečių gerbūvį per teisės aktų leidybą, jų įgyvendinimą ir vykdymą, visuomeninių ir valstybinių institucijų tinkamą funkcionavimą, kas leidžia asmenims jaustis saugiais. Subjektyvusis visuomenės saugumo komponentas atskleidžia bendrą visuomenės psichologiją ir apibūdinamas būsena, kai asmuo jaučiausi saugus visomis prasmėmis (asmens, nuosavybės neliečiamumas) dėl savęs ir dėl kitų, yra įsitikinęs, kad valstybinės ir visuomeninės institucijos dirba tinkamai ir pasitiki jomis. Esant saugumo būsenai visuomenėje nėra panikos, baimės, neužtikrintumo, chaoso[120].

Vadinasi, atribojant nuo kitų nusikalstamų veikų labai svarbu suvokti, kad vertybė, kuri pažeidžiama teroro aktu ar kita nusikalstama teroristine veika, visų pirma yra visuomenės saugumas plačiąją prasme, talpinantis savyje objektyvųjį ir subjektyvųjį komponentus ir trumpai gali būti apibūdinamas kaip būsena be grėsmių bei tinkamos prielaidos tokiai būsenai pagrįstai egzistuoti. Visuomenės saugumas – tai neatsiejama sąlyga egzistuoti ir progresyviai vystytis asmenybei, visuomenei ir valstybei, tai yra tokia būsena, kad būtent tas asmuo, visuomenė ir valstybė jaučiasi apginti.

[118] Komisarov, V. S., supra note 105.
[119] Siaurąją ir plačiąją prasme visuomenės saugumą suvokia ir Gyskė A. B. Gyske, A. B. *Sovriemennaja Rasiskaja prestupnost i problemy bezopasnosti obschestva (polititechkij analiz) [Delinquency in Current Russia and Problems of Public Safety (Political Analysis)]*. Moskva: Norma, 2010, p. 410.
[120] Chuvakov, A. O., *supra* note 109.

2. BK 250 str. įtvirtintos veikos teroristinių veikų apimtyje

Teroro aktu, vadovaujantis BK 250 str., turėtume laikyti:

1) *sprogmenų padėjimą siekiant sukelti sprogimą, sprogdinimą ar padegimą;*
2) *kitokį pastato ar įrenginio sugadinimą ar sunaikinimą;*
3) *radioaktyviųjų, biologinių ar cheminių kenksmingų medžiagų, preparatų ar mikroorganizmų paskleidimą;*
4) *bendrininkų, organizuotos grupės kūrimą, dalyvavimą jų veikloje, finansavimą, materialinės ar kitokios paramos teikimą;*
5) *teroristinės grupės*[121] *kūrimą, dalyvavimą jos veikloje, finansavimą, materialinės ar kitokios paramos teikimą.*

Nors Lietuvos Respublikos BK veikų, kurios laikytinos teroro aktu, spektras yra gana platus, tačiau, žvelgiant užsienio šalių praktikos ir Tarybos pamatinio sprendimo kontekste, galima pastebėti keletą trūkumų, kadangi teroristinėmis veikomis, vadovaujantis Tarybos pamatinio sprendimo 1 str., laikytina:

1) *pasikėsinimai į asmens gyvybę, galintys sukelti mirtį;*
2) *pasikėsinimai į asmens fizinę neliečiamybę;*
3) *žmogaus pagrobimas arba laikymas įkaitu;*
4) *didelis vyriausybinio ar visuomeninio pastato, transporto sistemos, infrastruktūros įrenginio, įskaitant informacinę sistemą, nuolatinės platformos kontinentiniame šelfe, viešosios vietos arba privačios nuosavybės naikinimas, keliantis pavojų žmonių gyvybei arba galintis padaryti didelių ekonominių nuostolių;*
5) *orlaivių, laivų ar kitų viešojo ar krovininio transporto priemonių užgrobimas;*
6) *ginklų, sprogmenų arba branduolinio, biologinio ar cheminio ginklo gaminimas, laikymas, įgijimas, gabenimas, tiekimas ar naudojimas, taip pat biologinio ar cheminio ginklo moksliniai tyrimai ir kūrimas;*
7) *pavojingų medžiagų paskleidimas arba gaisrų, potvynių ar sprogimų sukėlimas, keliantis pavojų žmonių gyvybei;*
8) *vandens, energijos ar kurių nors kitų pagrindinių gamtos išteklių tiekimo trukdymas ar trikdymas, keliantis pavojų žmonių gyvybei;*
9) *grasinimas padaryti 1–8 punktuose išvardytas tyčines veikas.*

Visų pirma, žvelgiant vien tik iš objektyviųjų požymių pusės pastebėsime, kad nors „Lietuvos teisinėje sistemoje būtent BK 250 str. reglamentuoja atsakomybę už teroristines veikas“[122], tačiau šis straipsnis savyje talpina ne visas nusikalstamas veikas, paminėtas Tarybos

[121] Kurios tikslas – BK 250 str. numatytais veiksmais bauginti žmones arba neteisėtai reikalauti iš valstybės, jos institucijos ar tarptautinės organizacijos atlikti tam tikrus veiksmus arba susilaikyti nuo jų
[122] Commission Staff Working Document, *supra* note 1, p. 7.

pamatiniame sprendime[123]. Taip, sutinkame, kad atsakomybė už žmogaus pagrobimą arba laikymą įkaitu bei už orlaivių, laivų ar kitų viešojo ar krovininio transporto priemonių užgrobimus atitinkamai kyla pagal BK 251 ir 252 str., tačiau visgi apskritai už Lietuvos Respublikos BK ribų lieka tokie teroristiniai nusikaltimai kaip ginklų, sprogmenų arba branduolinio, biologinio ar cheminio ginklo gaminimas, laikymas, įgijimas, gabenimas, tiekimas, taip pat biologinio ar cheminio ginklo moksliniai tyrimai ir kūrimas, vandens, energijos ar kurių nors kitų pagrindinių gamtos išteklių tiekimo trukdymas ar trikdymas, keliantis pavojų žmonių gyvybei bei grasinimas įvykdyti Tarybos pamatiniame sprendime įvardintas teroristines veikas[124]. Atsižvelgiant į tai, kad likusios BK neįtvirtintos teroristinės nusikalstamos veikos labai skiriasi viena nuo kitos, be to tik dalis jų išreiškia tai, kas visuomenėje yra laikytina teroristiniu išpuoliu, todėl, mūsų manymu, nėra tikslinga jas visas laikyti teroro aktu ir reglamentuoti to paties BK 250 str. apimtyje. Į teroro akto apimtį, mūsų manymu, patektų šios Tarybos pamatiniame sprendime nurodytos, bet BK nereglamentuotos teroristinės veikos: gaisrų, potvynių sukėlimas, energijos ar kurių nors kitų pagrindinių gamtos išteklių tiekimo trukdymas ar trikdymas, keliantys pavojų žmonių gyvybei. Kalbėdami apie minėtų nusikalstamų veikų reglamentavimą Lietuvos Respublikoje, mes siūlome atkreipti dėmesį į Rusijos Federacijos baudžiamąjį įstatymą. Nors jame minėtos veikos tiesiogiai nėra įtvirtintos kaip teroristinis aktas, tačiau komentuodami Rusijos Federacijos BK 205 str. mokslininkai[125] vieningai sutinka, kad gaisrų, potvynių sukėlimas bei energijos ar kurių nors kitų pagrindinių gamtos išteklių tiekimo trukdymas ar trikdymas patenka į sąvokos „kiti veiksmai“, kuriais įvykdomas teroristinis aktas, apimtį[126]. Rusijos Federacijos įstatymų leidėjo pozicija dėl nebaigtinio veikų, laikytinų teroristiniu aktu, sąrašo yra pažangi ir logiška, kadangi nuolat kintant terorizmui[127], kartu kinta ir jo išraiškos formos, kas sąlygoja negalėjimą objektyviai numatyti visų įmanomų veikų. Todėl, esant baigtiniam veikų sąrašui, ir atsiradus naujai terorizmo išraiškos formai iškyla kvalifikacijos dilema, kuri gali būti išspręsta arba papildant baudžiamąjį įstatymą nauja teroristine veika, arba naujos išraiškos formos teroristinę veiką „pritempiant“ prie esamos baudžiamosios teisinės

[123] Commission Staff Working Document, *supra* note 1, p. 7.
[124] Iš dalies prie grasinimo įvykdyti teroristines veikas galime priskirti sprogmenų padėjimą, siekiant sukelt sprogimą. Apie tai plačiau p. 24 – 27.
[125] Pavyzdžiui, Borisov, A. B. *Kommentarij k ugalovnomu kodeksu Rossiskoj Federacii [Commentary of the Criminal Code of Russian Federation]*. Moskva: Knizhkij mir, 2008.
[126] Pagal Rusijos Federacijos baudžiamojo kodekso 205 str. 1 d. numato baudžiamąją atsakomybę tam, kas sprogdino, sukėlė gaisrą ar atliko kitus veiksmus, jeigu tai gąsdina žmones, sukelia pavojų žmogaus gyvybe...i (perkopijuoti rusišką straipsnį)
[127] Hirschmann, K. The Changing Face of Terrorism. *International Politics and Society* [interaktyvus]. 2000, 7(3): 299–310.[žiūrėta 2011-11-05]
<http://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:qINMhnhWHa8J:scholar.google.com/+Changing+Face+of+Terrorism&hl=lt&as_sdt=0,5>.

terorizmo reglamentacijos rėmų[128]. Tačiau, Europos Komisija valstybės baudžiamajame įstatyme neįtvirtintos teroristinės veikos apraiškos „pritempimą“ prie esamo baigtinių teroristinių veikų sąrašo nėra linkusi vertinti teigiamai[129]. Kita vertus, baudžiamojo įstatymo pataisos taip pat nėra geriausia išeitis, kadangi „įstatymas, nustatantis veikos nusikalstamumą, [...] negali būti taikomas padarytai veikai, jei jis negaliojo nusikalstamos veikos padarymo metu“[130]. Mūsų manymu, tokiu atveju geriausia išeitis būtų sekti Rusijos Federacijos įstatymo leidėjo pavyzdžiu ir užuot numatant konkretų baigtinį teroristinių veikų sąrašą, baudžiamajame įstatyme nurodyti tik pagrindines veikas kartu nurodant, kad šis nusikaltimas gali būti įvykdytas ir kitomis veikomis, apimančiomis tiek veikimą, tiek ir neveikimą.

Neveikimas čia paminėtas neatsitiktinai. Nors Rusijos Federacijos baudžiamosios teisės specialistai laikosi pozicijos, kad teroristinis aktas gali būti įvykdytas tik veikimu, profesorius V. V. Malcev nepritaria tokiam kategoriškam požiūriui ir nurodo, kad „kai kuriais atvejais teroristinis aktas gali būti atliktas ir neveikimu, pavyzdžiui, neatliekant tam tikrų privalomų atlikti pareigų atominėje elektrinėje, kas sąlygotų katastrofą joje“[131]. Būtent todėl profesorius kritikuoja Rusijos Federacijos įstatymo leidėjo poziciją dėl galimybės atlikti teroristinį aktą „kitais veiksmais“ nenumatant, kad jis taip pat gali būti atliktas ir neveikimu. Mūsų manymu, derėtų atsižvelgti į profesoriaus V. V. Malcev pastabą baudžiamajame įstatyme įtvirtinat pavyzdinį veikų, laikytinų teroro aktu, sąrašą.

Kita problema, susijusi su BK 250 str. 1 – 4 d., yra ta, kad įstatymų leidėjas teroro aktu nelaiko grasinimo padaryti šiame straipsnyje (ir ne tik šiame, bet ir kituose, straipsniuose, reglamentuojančiuose atsakomybę už teroristinius nusikaltimus) numatytas veikas, nors ne tik teroristinių veikų įvykdymas, bet ir grasinimas jas įvykdyti, remiantis Tarybos pamatinio sprendimo nuostatomis, yra laikytinas teroristine veika. Teisės mokslų daktarė A. I. Korobeeva nurodo, kad grasinimą įvykdyti teroro aktą tikslinga kriminalizuoti net jei ir iš pirmo žvilgsnio nėra tikimybės, kad šios nusikalstamos veikos pasekoje žus žmonės, bus sukelti dideli materialiniai nuostoliai ar atsiras kitos sunkios pasekmės. Šia nusikalstama veika pažeidžiamas visuomenės saugumas, o grasinimai būtent ir yra tikslingai ir sąmoningai tam nukreipti[132]. „Grasinimas įvykdyti teroristinį aktą, kaip ir realus jo įvykdymas, geba sukelti baimę, paniką, destabilizuoti aplinką, iššaukti neramumus, dezorganizuoti transporto, įmonių, organizacijų

[128] Roach, K. The Criminal Law and Terrorism. *Global Anti-terrorism Law and Policy* [interaktyvus]. 2005, 1: 129-151. [žiūrėta 2011-11-08] <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1177222>.
[129] Commission Staff Working Document, *supra* note 1, p. 11.
[130] Piesliakas, V., *supra* note 98, p. 72.
[131] Malcev, V. V., *supra* note 106, p. 104.
[132] Korobeeva, A. I. *Polnij kurs ugolovnogo prava [Full Course of Criminal Law]*. Sankt-Peterburg: Juridicheskij centr Press, 2008, p. 45.

darbą, priversti teisėtvarkos organus imtis sudėtingų profilaktinių priemonių“[133]. Todėl „būtina stiprinti baudžiamąją atsakomybę už tokius pavojingus nusikaltimus kaip teroristinis aktas ir šiuo atveju nereikia faktiškai laukti, kol kas nors įvyks, nusikaltimui su sunkiomis pasekmėmis reikia užkirsti kelią ankstyvoje stadijoje – kol dar tik išsakomi grasinimai“[134]. Mokslininkų tarpe grasinimo įvykdyti teroristines veikas priskyrimas teroristinėms veikoms yra pripažįstamas pažangiu sprendimu[135]. Tačiau svarbu pažymėti tai, kad baudžiamąją atsakomybę už grasinimą įvykdyti teroristinį nusikaltimą turi sąlygoti pakankamas pagrindas manyti, kad tie grasinimai bus įvykdyti[136]. Grasinimų realumą liudija pasiruošiamieji veiksmai, reikalingi norint realiai atlikti teroristinį nusikaltimą. Paruošiamaisiais veiksmais A. I. Korobeeva laiko „sprogmenų, pavojingų biologinių, cheminių, radioaktyvių medžiagų įsigijimą, gyvybiškai svarbių objektų atjungimą, technologinių procesų pažeidimus ir pan.“[137]. *Rusijos Federacijos piliečiai A. ir B. išsakė grasinimą įvykdyti teroro aktą, konkrečiai – gyvsidabriu apnuodyti vandens telkinius, kurių vandeniu yra aprūpinamas miestas. Kratos metu rastas trilitrinis stiklainis su gyvsidabriu būtent ir liudija išreikštų grasinimų įvykdyti teroristinį aktą realumą*[138]. Taigi, „būtent ketinimų realumas materializavęsis konkrečiuose veiksmuose skiria grasinimą atlikti teroristinį aktą nuo tuščių kalbų“[139].

BK 250 str. 1 d. yra numatyta baudžiamoji atsakomybė už sprogmenų padėjimą siekiant sukelti sprogimą. Ar galime šią veiką laikyti grasinimu įvykdyti teroro aktą? Rusijos teisės moksle laikomasi nuostatos, kad „grasinimą atlikti teroristinį aktą reikėtų suprasti kaip psichologinį poveikį žmonėms [...] nepriklausomai nuo to, kaip šie grasinimai pateikti: atvirai ar anonimiškai, žodžiu, raštu ar konkliudentiniais veiksmais“[140]. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos teismų praktikai taip pat yra priimtina nuostata, kad grasinimas gali būti išreiškiamas ir konkliudentiniais veiksmais[141], mes manome, kad visgi galime BK 250 str. 1 d. įtvirtintą sprogmenų padėjimą siekiant sukelti sprogimą laikyti grasinimu įvykdyti teroro aktą. Taigi,

---

[133] *Obektivnaja storona terroristicheskogo akta: tolkovanie, kvalifikacija, sovershenstvovanie [The Objective Side of Terroristic Act: the Explanation, Qualification, Improvement]* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-08] <http://www.referent.ru/48/181938>.

[134] Korobeeva, A. I., *supra* note. 132.

[135] *Obektivnaja storona terroristicheskogo akta: tolkovanie, kvalifikacija, sovershenstvovanie Obektivnaja storona terroristicheskogo akta: tolkovanie, kvalifikacija, sovershenstvovanie [The Objective Side of Terroristic Act: the Explanation, Qualification, Improvement]*, *op. cit.* 133.

[136] Borisov, A. B., *supra* note 127.

[137] Korobeeva, A. I., *op. cit.* 134.

[138] *Ibid*. p. 46.

[139] *Obektivnaja storana terroristicheskogo akta: tolkovanie, kvalifikacija, sovershenstvovanie Obektivnaja storona terroristicheskogo akta: tolkovanie, kvalifikacija, sovershenstvovanie [The Objective Side of Terroristic Act: the Explanation, Qualification, Improvement]*, *op. cit.* 135.

[140] *Terroristichkij akt: problemy kvalifikacii [Terroristic Act: the Problems of Qualification]* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-08] <http://revolution.allbest.ru/law/00097465_0.html>.

[141] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus kolegija 2001 m. sausio 23 d. nutartyje (bylos Nr. 2K-76/2001) išaiškino, kad „grasinimas pasireiškia poveikiu nukentėjusiojo psichikai. Jis gali būti išreiškiamas žodžiais ar veiksmais, tame tarpe konkliudentiniais veiksmais. Jis gali būti atviras ir apibrėžtas, bet gali būti užmaskuotas ar neapibrėžtas”.

darytina išvada, kad sprogmenų radimas teroristinių veikų aspektu gali būti 1) tiek ir aplinkybe, patvirtinančia, kitais, t. y. nekonkliudentiniais, veiksmais išsakytų grasinimų realumą, 2) tiek pačiu grasinimu įvykdyti teroro aktą, jei jokia kita forma grasinimas nebuvo išreikštas. Tik, jei pirmuoju atveju pakaktų paties radimo fakto, tai antruoju būtų privalu įrodyti ir siekį sukelti sprogimą. Dėl šių priežasčių mes nesutinkame su Lietuvos Respublikos Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pozicija, kad „sprogmens padėjimas teroristiniais tikslais turėtų būti laikomas baigtine nusikalstama veika, pavojingesne už grasinimą“[142], kadangi sprogmens padėjimas pats savaime yra arba grasinimas, arba aplinkybė, patvirtinanti kitokia forma išreikšto grasinimo realumą. Be to, grasinimas įvykdyti teroro aktą gali būti išsakomas ir „įspėjamųjų sprogimų arba padegimų vykdymu“[143]. Tokiu atveju Lietuvos Respublikos Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto išvada skambėtų taip: grasinimas, išreikštas įspėjamuoju sprogdinimu yra pavojingesnis už sprogmens padėjimą, ir akivaizdžiai matytųsi, kad yra nepagrįsta.

Rusijos Federacijos baudžiamajame įstatyme numatyta atsakomybė ne tik už grasinimą įvykdyti teroristinį aktą, bet ir už žinomai melagingą pranešimą apie teroristinį aktą. Pastarojo nusikaltimo kriminalizavimo būtinybę ir pagrįstumą patvirtina vis didėjantis žinomai melagingų pranešimų apie teroro aktą skaičius[144]. Be kita ko, pasirodo net ir toks, iš pirmo žvilgsnio realiai didelės žalos negalintis sukelti nusikaltimas, visgi gali būti mirties priežastimi. Štai, *į greitosios medicinos pagalbos ligoninę paskambinęs nepažįstamas asmuo pranešė, kad po 3 valandų devynaukštis ligoninės pastatas išlėks į orą. Iš karto po šio parnešimo buvo evakuota 800 ligonių, iš kurių 172 buvo labai sunkios būklės. Gydytojai turėjo nutraukti keletą labai sudėtingų operacijų, o negavęs savalaikės kokybiškos medicininės pagalbos vienas iš operuojamų ligonių mirė*[145]. Priminsime, kad tokias pasekmės sukėlė netgi ne grasinimas įvykdyti realų teroro aktą, o žinomai melagingas pranešimas apie jį. Pastaruosius nusikaltimus vieną nuo kito skiria būtent grasinimų realumas. Todėl labai rizikinga teigti, kad sprogmens padėjimas teroristiniais tikslais yra pavojingesnis veiksmas už grasinimą įvykdyti realų teroristinį nusikaltimą[146] (primename dar ir tai, kad grasinimas įvykdyti teroristinį nusikaltimą taip pat laikytinas teroristiniu nusikaltimu), kai tuo tarpu netgi žinomai melagingas pranešimas apie teroro aktą gali sukelti žmogaus mirtį. Maža to, mūsų manymu, tuo atveju, jei žinomai melagingas pranešimas apie teroristinę veiką

[142] Lietuvos Respublikos Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto išvada. [žiūrėta 2011-11-08] <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=395498&p_query=&p_tr2=>.
[143] Plačiau: *Juridicheskij analiz sostava terrorizma po UK Rossii [Legal Analysis of Composition of Terrorism in the Criminal Code of Russia]* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-10-07] < http://www.scriru.com/13/40/53159314134.php>.
[144] *Obektivnaja storana terroristicheskogo akta: tolkovanie, kvalifikacija, sovershenstvovanie Obektivnaja storona terroristicheskogo akta: tolkovanie, kvalifikacija, sovershenstvovanie [The Objective Side of Terroristic Act: the Explanation, Qualification, Improvement], supra* note 133.
[145] Korobeeva, A. I., *supra* note 131, p. 76.
[146] Lietuvos Respublikos Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto išvada, *op. cit.* 142.

nėra atskirai reglamentuotas valstybės baudžiamajame įstatyme, ši veika galėtų būti traktuojama kaip grasinimas įvykdyti teroro aktą ar kitą teroristinę veiką.

Visgi, net jeigu sprogmenų padėjimą siekiant sukelti sprogimą, laikysime grasinimu įvykdyti teroro aktą, toks Tarybos pamatinio sprendimo nuostatų įgyvendinimas, mūsų manymu, yra tik dalinis ir nepakankamas dėl sekančių priežasčių: 1) baudžiamoji atsakomybė kyla tik už grasinimą įvykdyti teroro aktą, kai tuo tarpu Tarybos pamatiniame sprendime aiškiai nurodoma kriminalizuoti grasinimą įvykdyti visas teroristines veikas; maža to 2) pagal įstatymo leidėjo poziciją grasinimas išreiškiamas tik viena forma – sprogmenų padėjimu siekiant sukelti sprogimą, kai tuo tarpu pačiame Tarybos pamatiniame sprendime neapsiribojama tik vienos konkrečios formos garsinimo būdu. Kaip jau minėta, Rusijos Federacijos baudžiamosios teisės moksle ir teismų praktikoje sprogmenų padėjimas pripažįstama tik viena iš daugybės galimų aplinkybių, patvirtinančių grasinimo įvykdyti teroristinį aktą realumą[147]. Todėl, net jeigu sprogmenų padėjimą siekiant sukelti sprogdinimą laikysime konkliudentiniais veiksmais išsakomą grasinimą įvykdyti teroro aktą, akivaizdu, kad jis neapims visų galimų grasinimo įvykdyti, kad ir tik teroro aktą be kitų teroristinių nusikaltimų formų.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, manytina, kad logiškiausias įstatymo leidėjo sprendimas būtų ne BK 250 str., numatančiame baudžiamąją atsakomybę už teroro aktą, o atskirame BK straipsnyje reglamentuoti baudžiamąją atsakomybę už grasinimą įvykdyti teroristinius nusikaltimus, sprogmens padėjimo siekiant sukelti sprogimą atskirai neišskiriant kaip atskiro nusikaltimo. Įstatymo leidėjui grasinimą įvykdyti teroristinį aktą laikyti atskira nusikalstama veika siūlo ir Rusijos Federacijos baudžiamosios teisės mokslininkai kritikuodami grasinimo įvykdyti teroristinį aktą traktavimą pačiu teroristiniu aktu: grasinimas įvykdyti teroro aktą savo pavojingumu neprilygsta pačiam teroro aktui, todėl nepagrįstas yra šių dviejų nusikalstamų veikų sulyginimas ir atitinkamai tokių pačių sankcijų taikymas[148].

Trečias BK netikslumas ir nelogiškumas pasireiškia tuo, kad teroro aktu laikytina ir bendrininkų, organizuotos ar teroristinės grupės kūrimas, dalyvavimas jų veikloje, jų finansavimas, materialinės ar kitos paramos teikimas. Jei pažiūrėtume į užsienio valstybių baudžiamuosius įstatymus, tai pamatytume, kad tarp teroristiniu aktu laikytinų veikų nepatenka veikos, susijusios su įvairių bendrininkavimo formų kūrimu, dalyvavimu jose, finansavimu ar materialinės ar kitos paramos teikimu. Pavyzdžiui, Rusijoje teroristiniu aktu laikomos tokios veikos: sprogdinimas, padegimas ir kiti veiksmai sukeliantys grėsmę žmogaus gyvybei, sveikatai ar nuosavybei, arba grasinimas įvykdyti šias veikas. O tuo tarpu teroristinio akto įvykdymas

[147] Pavyzdžiui, žiūrėti Borisov, A. B., *supra* note 124.
[148] *Obektivnaja storona terroristicheskogo akta: tolkovanie, kvalifikacija, sovershenstvovanie Obektivnaja storona terroristicheskogo akta: tolkovanie, kvalifikacija, sovershenstvovanie [The Objective Side of Terroristic Act: the Explanation, Qualification, Improvement], supra* note 133.

grupės iš anksto susitarusių asmenų ar organizuotos grupės laikytinas šio nusikaltimo įvykdymo būdu bei nusikaltimą kvalifikuojančiu požymiu. Tačiau nei grupės iš anksto susitarusių asmenų, nei organizuotos grupės kūrimas, turint tikslą įvykdyti teroristinį nusikaltimą, nelaikytinas teroristiniu aktu, kaip kad yra Lietuvoje. Be to, juk ne tik teisės aktuose, bet ir žiniasklaidoje taip pat yra įprasta teroro aktu laikyti tik teroristinį išpuolį. Tarybos pamatiniame sprendime taip pat yra atskirai išskiriami teroristiniai nusikaltimai, bei nusikaltimai, susiję teroristine grupe. Būtent prie pastarųjų, o ne prie teroristinių nusikaltimų, priskirtini nusikaltimai susiję su bendrininkų, organizuotos ar teroristinės grupės kūrimu, dalyvavimu jos veikloje. Vadinasi, teroro aktu tikslinga laikyti tik BK 250 str. 1, 2, 3, 4 d. išvardytas nusikalstamas veikas, o tuo tarpu nusikalstamas veikas, susijusias su bendrininkų, organizuotos ar teroristinės grupės kūrimu, tikslinga būtų išskirti į atskirą straipsnį.

3. Teroristų tikslai ir baudžiamoji teisė

Dauguma teroristinių aktų „paprastai yra baudžiamuosiuose įstatymuose įtvirtinti sunkūs nusikaltimai, teroristiniais tampantys tik dėl specifinio pažeidėjo tikslo“[149]. Būtent todėl Tarybos pamatiniame sprendime teroristiniai nusikaltimai išreiškiami per dviejų elementų – objektyvaus ir subjektyvaus – kombinaciją[150]. Ypatinga teroristinių tikslų svarba pabrėžiama netgi Tarybos pamatinio sprendimo normos konstrukcija: visų pirma nurodomi teroristiniai tikslai, o tik paskui veikos, kuriomis šie tikslai realizuojami. Taigi, Tarybos pamatinio sprendimo 1 straipsnyje nurodytos veikos (objektyvusis elementas), teroristinėmis tampa tik jei jos padaromos siekiant specifinių tikslų (subjektyvusis elementas), įvardintų Tarybos pamatiniame sprendime:

1) rimtai įbauginti gyventojus; arba

2) neleistinai priversti vyriausybę ar tarptautinę organizaciją atlikti kokį veiksmą arba susilaikyti nuo veiksmo; arba

3) rimtai destabilizuoti ar sunaikinti pagrindinius politinius, konstitucinius, ekonominius ar socialinius šalies darinius ar tarptautinę organizaciją[151].

Labai svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad nors yra išskiriama daugybė rūšių ideologinių, religinių, politinių ir kitokio pobūdžio tikslų, kurių siekia teroristai, tačiau šiukštu nepasiklyskime jų gausoje ir įvairovėje, kadangi, kaip matome, baudžiamąją teisinę reikšmę turi toli gražu ne tie, kurie eskaluojami visuomenės informavimo priemonėse ar populiariojoje literatūroje. O, išanalizavus literatūrą, mūsų manymu, tikslinga daryti išvadą, kad, apskritai žiūrint, teroristinis tikslas dargi yra trejopos konstrukcijos: 1) tikslas, nukreiptas į asmenis, kurių nedetalizuoja (t. y. visuomenę), 2) tikslas, nukreiptas į valstybinės valdžios ar tarptautinių

[149] Commission Staff Working Document, *supra* note 1, p. 5.
[150] *Ibid.*
[151] Tarybos pamatinio sprendimo 1 str.

organizacijų atstovus išsakant atitinkamus reikalavimus, ir 3) tas tikslas, kurio jie siekia nukreipdami į valdžią atitinkamus reikalavimus.

Pirmasis teroristų tikslas nukreiptas į asmenis, kurių nekonkretizuoja - tai tikslas įbauginti neapibrėžtą visuomenę. Nors toks tikslas ir yra išskirtas Tarybos pamatiniame sprendime, būtent kaip alternatyvus teroristinio nusikaltimo sudėties požymis, tačiau ar tikrai jis turi baudžiamąją teisinę reikšmę? Pavyzdžiui profesorius M. Di Filippo tiesioginės aukos nekonkretizavimą laiko „teroristiniu metodu“[152], sąlygojančiu baimės ir panikos visuomenėje sukėlimą ir garantuojančiu teroro akto sėkmę. Vadinasi, visuomenės įbauginimo tikslas yra būtinas, o ne alternatyvus teroristinio nusikaltimo elementas. Kitas klausimas – ar šis elementas įeina į baudžiamąją teisinę teroristinio nusikaltimo sudėtį? Pasirodo, visuomenės įbauginimo tikslas, kaip vienas iš teroristinių tikslų, buvo reglamentuotas ir seniau galiojusiame Rusijos Federacijos baudžiamajame įstatyme. Tačiau tokia teroristinio tikslo samprata susilaukė gausios baudžiamosios teisės specialistų kritikos. Jie visi vieningai sutarė, kad „visuomenės saugumo pažeidimas ir liaudies gąsdinimas gali būti laikomas tik tarpiniu tikslu daugiau charakterizuojančiu teroristinio akto esmę, negu jo siekiamą rezultatą“[153]. Todėl visuomenės saugumo pažeidimas ir liaudies gąsdinimas nėra tas galutinis tikslas, kuris turėtų turėti baudžiamąją teisinę reikšmę, kadangi sukurtą atitinkamą socialinę psichologinę atmosferą teroristai naudoja kaip faktorių darant spaudimą atitinkamiems valdžios organams. Valdžios organai verčiami priimti atitinkamus sprendimus: suteikti laisvę ar autonomiją konkrečiai teritorijai, išlaisvinti nusikaltėlius, įvykdyti kitokius politinius ar religinius reikalavimus, idant apginti žmonių saugumą, išlaikyti stabilumą visuomenėje[154]. Tokiu būdu tikslas įbauginti visuomenę atsiskleidžia ne kaip teroristinis tikslas, o kaip priemonė siekti teroristinių tikslų[155], o štai tikslas „priversti vyriausybinę ar tarptautinę organizaciją atlikti tam tikrus veiksmus ar susilaikyti nuo jų atlikimo“ ir yra tas teroristinis tikslas, kuris, pasak Rusijos baudžiamosios teisės mokslininkų, vienintelis ir turi baudžiamąją teisinę reikšmę.

Iš tiesų, sprogdinimas bus laikomas teroro aktu tik dėl tam tikrų savybių: jo sukuriamos baimės ir panikos atmosferos, dėl negalėjimo žinoti, kas bus tiesiogine sprogdinimo auka, dėl buvimo auka be tiesioginės priežasties. Kadangi teroristai visada tiesiogiai ar netiesiogiai išsako savo tikslus ir atitinkamo teroro akto įvykdymo priežastis, visada visuomenei būna aišku, ko jie nori,[156] tai visada įbauginta visuomenė yra tarsi spaudimo įrankis, tiems, kurie turi teisę priimti atitinkamus sprendimus. Byloje *R v. Home Secretary, ex parte Brind* buvo pažymėta, kad „teroro

[152] Di Filippo, M., *supra* note 38.
[153] Korobeeva, A. I., *supra* note 131, p 47.
[154] *Ibid.* p. 48.
[155] *Ibid.*
[156] *Juridicheskij analiz sostava terrorizma po UK Rossii [Criminal Alalusis of the Composition of Terrorism in Criminal Code of Russia]*, *supra* note 103.

aktai sukelia baimę, kuri išplečiama žiniasklaidos pagalba“[157]. Būtent tokia šio nusikaltimo įvykdymo specifika tarnauja kaip būdas paveikti, įbauginti ir spausti reikiamus valstybinės valdžios ar tarptautinių organizacijų organus, todėl iš tiesų mes esame linkę pritarti Rusijos baudžiamosios teisės mokslininkams ir visuomenės įbauginimo netraktuoti teroristiniu tikslu.

Visgi sustojimas ties teroristiniu tikslu, kaip siekiu priversti valstybinę ar tarptautinę organizaciją atlikti kažkokius veiksmus ar nuo jų susilaikyti, atrodo tarsi minties gijos nukirtimas nepasakius atsakymo į klausimą „kodėl?“. Todėl mes išskiriame trečiąjį teroristinių nusikaltimų padarymo tikslo lygį – tai tikslas, kurio siekia teroristai versdami valstybės ar tarptautinę organizaciją priimti atitinkamus sprendimus ar susilaikyti nuo jų priėmimo. Šiais teroristų tikslais laikytina: 1) žiniasklaidos pagalba supažindinti pasaulį, valstybę ar atskirą jos teritoriją su problema, dėl kurios ir vykdomi teroro aktai, 2) kenkti užsienio investicijų, pagalbos programoms, turizmui idant susilpninti pačią valstybę, 3) išlaisvinti nusikaltėlius[158], 4) vykdyti kerštą[159], 5) suteikti laisvę ar autonomiją konkrečiai teritorijai, 6) vykdyti šventąjį karą ir kt.[160] Tik... Štai čia ir prasideda painiava, čia ir prasideda idėjos „vienam nusikaltėlis, kitam kovotojas už laisvę“, čia prasideda filosofiniai pamąstymai apie religijos įtaką, apie vienintelį kovos už savo teises būdą, kas veda mus netgi prie terorizmo skirstymo į kryptis[161]. Štai čia prasideda tikslo painiojimas su motyvu[162]. Motyvu, kuris neturi teisinės reikšmės taikant baudžiamąją atsakomybę, nors gali būti naudingas terorizmo prevencijos tikslais. Sutikime, kad ideologinių, politinių ar pan. motyvų kriminalizavimas „gali būti pretekstas kaltinimams, kad asmenys yra persekiojami dėl jų politinių ar religinių įsitikinimų“[163]. Todėl tiems, toli siekiantiems, teroristinių nusikaltimų padarymo tikslams nederėtų suteikti baudžiamosios teisinės reikšmės, kadangi jie yra pernelyg neapibrėžti ir subjektyvūs.

Tarybos pamatiniame sprendime nurodytas alternatyvus trečiasis tikslas „rimtai destabilizuoti ar sunaikinti pagrindinius politinius, konstitucinius, ekonominius ar socialinius šalies darinius ar tarptautinę organizaciją“ reikalauja gilesnės analizės visų pirma dėl neaiškių terminų. Angliškas Tarybos pamatinio sprendimo variantas šiek tiek skiriasi nuo lietuviškojo: jame vartojama ne „darinio“, o „struktūros“ (angl. *structure*) sąvoka. Manytume, kad tiksliau būtų naudoti originalioje redakcijoje vartojamas sąvokas, todėl toliau šiame darbe jas ir naudosime.

---

[157] R v. Home Secretary, ex parte Brind [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-09-08] <http://www.justis.com/document.aspx?doc=bXutn5Kdlj5evmnsm5KtmJqJnZmco1mIm5aaa&relpos=41>.
[158] Byloje kaltinamasis teigė girdėjęs apie planą išlaisvinti Zubayda ir kitus iš kalėjimo Guantnamo Bay.
[159] *Goals and Motivations of Terrorists* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-08-29] <http://www.terrorism-research.com/goals/>.
[160] Korobeeva, A. I., *supra* note 131.
[161] Babachinaitė, G. *et. al. Kriminologija: vadovėlis.* Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2010, p. 623-651.
[162] *Juridicheskij analiz sostava terrorizma po UK Rossii [Criminal Alalysis of the Composition of Terrorism in Criminal Code of Russia]*, *supra* note 103.
[163] Roach, K., *supra* note 128, p. 137.

Sąvoka „politinė struktūra“ (angl. *political structure*) bendrąja prasme reiškia institucijas ar grupes, ir jų tarpusavio sąveiką politinėje sistemoje, ir politinį reguliavimą, politinėje sistemoje galiojančius įstatymus ir normas, tuo būdu, kokiu jie formuoja vaizdą apie politinį subjektą[164].

„Socialinė struktūra“ (angl. *social structure*) – ši sąvoka turi skirtingas reikšmes įvairiose socialogijos srityse. Makro srityje ji yra naudojama kalbant apie socioekonominės stratisfakcijos sistemas (pvz. klasės struktūra), socialines institucijas ar kitus susijusius ryšius tarp didelių socialinių grupių. Mezo mastu ji reiškia socialinių ryšių struktūrą tarp individų ir organizacijų. O mikro lygyje ji reiškia būdą, kuriuo normos formuoja individų elgesį per socialinę sistemą[165].

„Ekonominė struktūra“ (angl. *economic structure*) – tai visų ekonominių veiklų suma atitinkamoje geopolitinėje teritorijoje[166].

O sąvokos „konstitucinė struktūra“ (angl. *constutional structure*) apskritai nepavyko rasti. Lietuvos Respublikos Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto nuomone, konstituciniai dariniai (t. y. struktūra) yra konstitucinės santvarkos atitikmuo[167]. Mūsų nuomone, toks požiūris ne visiškai tikslus. Atsižvelgiant į tai, kad konstitucine šalies santvarka yra laikytina konstitucijoje įtvirtinta valstybės valdymo ir santvarkos forma[168], mūsų manymu, ji apima ne tik konstitucinę, bet ir politinę, ekonominę ir socialinę struktūras, t. y. politinė, ekonominė, socialinė ir konstitucinė struktūros yra konstitucinės santvarkos sudedamieji elementai. Vadinasi, Tarybos pamatinio sprendimo trečiąjį alternatyvų teroristinių veikų padarymo tikslą galėtume suprasti taip: tikslas rimtai destabilizuoti ar sunaikinti šalies konstitucinę santvarką ar tarptautinę organizaciją. Tai reikštų, jog pastarojo trečiojo teroristinio tikslo negalime reglamentuoti BK kaip teroristinio tikslo, kadangi nusikaltimai, įvykdyti vedini tikslo pakenkti šalies konstitucinei santvarkai turėtų patekti į BK XVI skyrių „Nusikaltimai Lietuvos valstybės nepriklausomybei, teritoriniam vientisumui ir konstitucinei santvarkai“. Ir čia iškyla klausimas: kuo skiriasi, tarkim, valstybės perversmas nuo teroristinių nusikaltimų?

Kategoriškai atsiriboti nuo teroristinio tikslo pakeisti šalies konstitucinę santvarką ar teritoriją mes visgi negalime. Juk, pavyzdžiui, IRA savo tikslu yra įvardijusi Airijos nepriklausomybės siekį, kas lyg ir kartu reikštų nusikaltimą prieš Didžiosios Britanijos teritorijos vientisumą. Pastebėtina ir tai, kad BK XVI skyriuje jau yra reglamentuoti tokie nusikaltimai kaip pasikėsinimas į Lietuvos Respublikos prezidento gyvybę ir kėsinimasis į kitos valstybės ar tarptautinės viešosios organizacijos atstovo gyvybę, kurie literatūroje yra laikomi

[164] *Political Structure* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-08-30] <http://en.wikipedia.org/wiki/Political_structure>.
[165] *Social Structure* **[**interaktyvus]. [žiūrėta 2011-08-30] <http://en.wikipedia.org/wiki/Social_structure#Definitions_and_concepts>.
[166] *What is Economic Strructure?* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-08-30] <http://wiki.answers.com/Q/What_is_economic_structure>.
[167] Lietuvos Respublikos Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto išvada, *supra* note 144.
[168] *Ponjatie konstituconnogo stroja i ego osnov [The Understanding of Constitutional System and Its‘ Basics]* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-08] <http://www.vuzlib.net/beta3/html/1/15025/15044/>.

teroristiniais[169]. O Rusijos Federacijoje veikia RF FSB Konstitucinės santvarkos apsaugos ir kovos su terorizmu tarnyba[170]. Tai rodo, jog ryšys tarp teroristų tikslų ir kėsinimosi į konstitucinę santvarką bei, savo ruožtu, valstybę gali būti tiesioginis. Tačiau, mūsų manymu, nors ir darytina išvada, kad šios dvi nusikaltimų rūšys gali būti betarpiškai susiję, tačiau nusikaltimai valstybės nepriklausomybei, teritorijos vientisumui ir konstitucinei santvarkai yra „aukščiau“ už teroristinius nusikaltimus, t. y. teroristiniai nusikaltimai gali būti „būdu“ ar „priemone“ įvykdyti kitą nusikaltimą, pavyzdžiui, valstybės perversmą. Atitinkamai todėl mes siūlome siekio sunaikinti ar destabilizuoti valstybę ar konstitucinę santvarką (kaip ir tarptautinę organizaciją) nelaikyti teroristiniu tikslu ir atriboti teroristinius nusikaltimus nuo kitų nusikaltimų, kuriuos taip pat gali įvykdyti teroristinės grupės[171], ar nuo teroristinių nusikaltimų, kaip metodo destabilizuoti šalies konstitucinę santvarką ar tarptautinę organizaciją. O tokiu atveju, jei, pavyzdžiui, valstybės perversmas vykdomas vykdant teroro aktus, šiuos nusikaltimus siūlome kvalifikuoti kaip idealiąją nusikalstamų veikų sutaptį.

Tikslo sunaikinti tarptautinę organizaciją laikymas teroristiniu tikslu taip pat yra diskutuotinas. Tarptautinė organizacija yra juridinis asmuo. Todėl teroristinių nusikaltimų vykdymu gali būti sunaikintas jos turtas, atimamos jos darbuotojų gyvybės ar sutrikdoma sveikata. Tačiau šie padariniai nesunaikina pačios tarptautinės organizacijos. Minėti padariniai gali tik įtakoti tarptautinės organizuos sprendimą nutraukti jos veiklą. Kas reiškia, kad bet kokiu atveju visų pirma yra teroristinis tikslas priversti tarptautinę organizaciją priimti atitinkamą sprendimą, o veiklos nutraukimas yra tik šio sprendimo turinys. Todėl mes manome, jog Tarybos pamatiniame sprendime įvardintas tikslas sunaikinti tarptautinę organizaciją yra perteklinis ir todėl nėra būtinas išskirti į atskirą teroristinį tikslą.

Lietuvos Respublikos BK teroristiniai tikslai aptinkami tik 250 str. 6 d. (nurodomi teroristinės grupės tikslai) ir 252 str. (žmogaus pagrobimas įkaitu). Todėl Europos Komisija pažymėjo, kad subjektyvaus elemento trūkumas Lietuvos Respublikos BK yra didžiulė spraga įgyvendinant Tarybos pamatinio sprendimo nuostatas[172]. Be kita ko, svarbu pabrėžti tai, kad Europos Komisija teroristiniu nusikaltimu yra linkusi laikyti tik Lietuvos Respublikos BK 252 str. (žmogaus pagrobimas įkaitu), o ne BK 250 str. Nors ir tai išsakė pastabą, kad teroristiniai tikslai ir BK 252 str. nėra visiškai atskleisti. Taigi, norint pašalinti esminį Lietuvos Respublikos BK trūkumą

[169] Tačiau vėlgi, teroristiniais juos galime laikyti tik sąlyginai, kadangi normos struktūra stokoja subjektyvaus teroristinio nusikaltimo elemento – teroristinio tikslo.
[170] *Rusijos Federacijos Federalinio saugumo tarnybos Konstitucinės santvarkos apsaugos ir kovos su terorizmu tarnyba* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-09-08] <http://lt.wikipedia.org/wiki/Rusijos_Federacijos_Federalin%C4%97s_saugumo_tarnybos_Konstitucin%C4%97s_santvarkos_apsaugos_ir_kovos_su_terorizmu_tarnyba>.
[171] Mes pritariame pozicijai, kad teroristinės grupės gali asimiliuotis su nusikalstamu susivienijimu ir įvykdyti ir ne teroristinius nusikaltimus.
[172] Commission Staff Working Document, *supra* note 1, p. 10.

ir tuo pačiu išspręsti kvalifikavimo neaiškumus, privalu įtvirtinti subjektyvųjį nusikalstamos veikos padarymo požymį – tikslą. Reikia pažymėti, kad dauguma Europos Sąjungos valstybių teroristinių nusikaltimų tikslą į nacionalinius baudžiamuosius įstatymus perkėlė arba pažodžiui iš Tarybos pamatinio sprendimo[173], arba traktuoja labai panašiai[174]. Ir nors yra siūloma į Lietuvos Respublikos BK beveik pažodžiui perkelti teroristinių tikslų apibrėžimą iš Tarybos pamatinio sprendimo[175], mes gi siūlome neskubėti to daryti. Atsižvelgus į tai, kas išdėstyta, mes nesutinkame, kad visa tai, kas įvardinta teroristiniu tikslu Tarybos pamatiniame sprendime iš tikrųjų ir derėtų juo traktuoti. Lietuvos Respublikos BK mes siūlytume reglamentuoti tik vieną teroristinį tikslą – neleistinai priversti valstybės institucijas ar tarptautinę organizaciją atlikti kokį veiksmą arba susilaikyti nuo jo atlikimo.

4. Nusikalstamos veikos padarinių reglamentavimo subtilybės Lietuvos Respublikos BK 250 str.

Aptarę Lietuvos Respublikos BK 250 str. netikslumus, susijusius su teroristinių veikų apimtimi, negalime nepaminėti keleto kitų, ne tik probleminių, bet galbūt ir novatoriškų Lietuvos baudžiamojoje teisėje, teroro akto reglamentavimo aspektų. Tai BK 250 str. įtvirtintų nusikaltimų sudėčių rūšys bei žmogaus mirtis, kaip teroro akto pasekmė.

4.1. Teroro akto sudėtis: formali, materiali ar formaliai materiali?

Lietuvos Respublikos BK 250 str. yra įdomus ir nusikalstamų veikų sudėčių rūšių aspektu. Jei nagrinėjant 250 str. 1, 5, 6 ir 2 d. nekyla jokių abejonių, kad pirmųjų sudėtis yra formali, o antrosios – materiali[176], kadangi pavojingi padariniai yra aprašyti 2 d., bet neaprašyti 1, 5 ir 6 d. dispozicijose, tai nuspręsti, kokia sudėtis yra 3 ir 4 dalių nėra taip paprasta. Ir Lietuvos Respublikos baudžiamosios teisės teorija, sprendžiant kokia sudėtis yra įtvirtinta BK 250 str. 3 ir 4 d., gali būti nevisiškai pakankama.

Lietuvos Respublikos BK 250 str. 3 d. įtvirtintas veikas galime suskirstyti į du blokus. Pirmąjį bloką sudaro dispozicija *„tas, kas sprogdino, padegė, arba kitaip sunaikino ar sugadino pastatą ar įrenginį, jeigu tai sukėlė pavojų daugelio žmonių gyvybei ir sveikatai“*. Kaip matome, šioje dispozicijos dalyje yra aprašyti pavojingi padariniai, kurie turi būti realūs ir akivaizdūs – pavojaus daugelio žmonių gyvybei ir sveikatai sukėlimas – todėl minėtų nusikalstamų veikų

[173] Vengrija, Liuksemburgas, Malta ir Slovakija.
[174] Čekija, Estija, Graikija, Nyderlandai, Lenkija ir Kipras.
[175] Baudžiamojo kodekso 7, 25, 26, 27, 97, 196, 197, 217, 218, 250, 250(1), 251, 252, 253, 254, 256, 257(1), 267, 267(1), 270, 270(1), 271, 277(1), 288, 295, 310 straipsnių ir Kodekso priedo pakeitimo ir papildymo bei Kodekso papildymo 224(1), 249(1), 250(2), 250(3), 250(4), 250(5), 252(1) ir 270(2) straipsniais įstatymo projekto aiškinamasis raštas. *supra* note 8.
[176] Fedosiuk, O. *Nusikaltimai visuomenės saugumui LR BK XXXV skyrius: padalomoji medžiaga.*

sudėtis yra materiali[177]. Tačiau mes išanalizavome tik dalį BK 250 str. 3 d. dispozicijos. Kita jos dalis skamba taip *„arba paskleidė radioaktyviąsias, biologines ar chemines kenksmingas medžiagas, preparatus ar mikroorganizmus“.* Ši dispozicijos dalis yra akivaizdžiai formali. Vadinasi, BK 250 str. 3 d. talpina savyje ir formalią, ir materialią nusikalstamų veikų sudėtį. Rusijos Federacijos BK 205 str. 1 d. taip pat yra dvejopos sudėties konstrukcijos. Tokią situacija, kai viename baudžiamojo įstatymo straipsnyje „yra išvardintos dvi skirtingos veikos, viena iš kurių yra laikoma baigta tik jeigu atsiranda įstatyme numatytos pasekmės“[178], Rusijos baudžiamosios teisės teorija traktuoja formaliai materialia nusikalstamos veikos sudėtimi. Ir nors Lietuvos baudžiamosios teisės teorijoje formaliai materiali nusikalstamos veikos sudėtis nėra išskiriama[179], mes manome, kad pagal Lietuvos Respublikos BK 205 str. 3 d. normos konstrukciją, joje įtvirtinta būtent formaliai materiali nusikalstamos veikos sudėtis.

Dar sudėtingesnė už Lietuvos Respublikos BK 250 str. 3 d. yra šio straipsnio 4 – oji dalis. Vėlgi, išskirkime BK 250 str. 4 d. į du blokus. Pirmojo bloko dispozicija skamba taip: *tas, kas padarė šio straipsnio 3 dalyje numatytus veiksmus, jeigu tai buvo nukreipta prieš strateginės reikšmės objektą“*. Ką reiškia formuotė *„jeigu tai buvo nukreipta prieš strateginės reikšmės objektą“*: nusikalstamos veikos padarinius ar padarymo aplinkybes? Manytume, kad veikų nukreipimas prieš strateginės reikšmės objektą yra ne sprogdinimo, padeginimo ar kitokio sunaikinimo ar sugadinimo padariniai, o aplinkybė, pagrindžianti šios veikos didesnį nei šio straipsnio 3 d. pavojingumą. Vadinasi, mūsų analizuojamos dispozicijos dalies sudėtis yra formali. Kita mūsų dar neanalizuota dalis skamba taip: *tas kas padarė šio straipsnio 3 d. numatytus veiksmus jeigu „dėl to atsirado sunkių padarinių“*. Šioje dispozicijos dalyje jau aiškiai yra išreikšti nusikalstamų veikų padariniai, įvardijami žodžiu *„sunkūs“*. Taigi, BK 250 str. 4 d. yra įdomi ir unikali tuo, kad vienu atveju tų pačių ir toje pačioje BK dalyje nusikalstamų veikų atlikimas kaip baigtinis nusikaltimas nėra siejamas su padarinių kilimu (kas reiškia, jog nusikalstamos veikos sudėtis yra formali), kitu atveju tų pačių veikų atlikimas kaip baigtinis nusikaltimas jau yra siejamas su pavojingų padarinių kilimu. Mes tokią normos konstrukciją laikom unikalia neveltui. Tokių veikų negalime laikyti ne tik grynai formalios ar materialios, bet ir formaliai materialios sudėties, kadangi pastaroji egzistuoja kuomet viename baudžiamojo įstatymo straipsnyje „yra išvardintos dvi skirtingos veikos, viena iš kurių yra laikoma baigta tik jeigu atsiranda įstatyme numatytos pasekmės“, o BK 250 str. 4 d. veikos nėra skirtingos. Tai tos pačios veikos, tik vienu atveju jų baigtinumas siejamas su padarinių kilimu, o kitu atveju – ne. Ar yra tikslinga skelbti atradus naują nusikalstamos veikos sudėties rūšį? Greičiausiai ne.

[177] Piesliakas, V., *supra* note 98, p. 190.
[178] *Sostav prestuplenija [The Composition of Crime]* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-08] <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%B2_%D0%BF%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F>.
[179] Piesliakas, V., *op. cit.* 177.

Lietuvos Respublikos BK 250 str. 4 d. mes pavadintume mišrios konstrukcijos norma ir siūlome atkreipti į tai dėmesį. Ar toks reglamentavimas yra ydingas? Mes manome – ne. Priešingai – tai labai teigiamai vertintinas įstatymo leidėjo žingsnis žiūrint iš bausmės individualizavimo perspektyvos. Pavyzdžiui, Rusijoje teroro akto atveju, kaip nurodo teisės mokslų daktarė O. N. Raschiupkina, teisėjai susiduria su rimtais sunkumais individualizuodami bausmę, kadangi veikos nėra išskaidytos pagal pavojingumą ir atitinkamai todėl sankcijų diapazonas per platus[180].

4.2. Teroro aktas, atėmęs žmogaus gyvybę: kaip kvalifikuoti?

Nors teroro aktas ir žmogaus gyvybės atėmimas atrodytų yra neatsiejami dalykai, bet Lietuvos Respublikos BK 250 str. nerasime įvardintų tokių padarinių, kaip žmogaus mirtis. Nors sveikatos sutrikdymas, transporto priemonės, statinio, ar statinyje buvusios įrangos sunaikinimas ar sugadinimas, pavojaus daugelio žmonių gyvybei ir sveikatai sukėlimas bei sunkių padarinių atsiradimas yra tiesiogiai įvardijami kaip teroro aktu sukeliami padariniai. Atsižvelgiant į tai, galime iškelti dvi prielaidas:

1) Lietuvos Respublikos BK 250 str. neapima žmogaus gyvybės atėmimo;

2) visgi BK 250 str. apima ir žmogaus gyvybės atėmimą.

Mintį, kad Lietuvos Respublikos BK 250 str. gali neapimti žmogaus gyvybės atėmimo teroro akto metu, visų pirma suponuoja tai, kad žmogaus mirtis (ar žūtis) šalia minėtų BK 250 str. įvardintų padarinių nėra paminėta. Šios idėjos palaikymą galime rasti ir tarp Lietuvos (pvz. E. Spuogis[181]) bei Rusijos (pvz. O. N. Raschupkina[182]) mokslininkų bei Rusijos teismų praktikoje. Rusijos Federacijos pavyzdys čia tinka, kadangi Rusijos Federacijos BK tyčinis žmogaus gyvybės atėmimas iki 2008 m. BK pataisų nebuvo numatytas teroro akto padariniu, nors, pavyzdžiui, tokiu padariniu ir buvo žmogaus gyvybės atėmimas dėl neatsargumo, materialinių nuostolių ar kitų sunkių pasekmių sukėlimas[183]. Kaip buvo kvalifikuojamas tyčinis gyvybės atėmimas, kaip teroro akto pasekmė Rusijoje iki 2008 m. BK pataisų? Pagal dviejų straipsnių sutaptį – 205 (teroristinis aktas) ir 135 (nužudymas). Ir tai, pasak O. N. Rasčiupkinos „nesukeldavo nei problemų, nei klausimų praktikoje“[184], nors teoriniu lygmeniu mokslininkai tokį reglamentavimą ir laikė Rusijos Federacijos BK spraga[185].

---

[180] Raschupkina, O. N. Problemy kvalifikacii teroristicheskogo akta [The Problems of Qalification of Terroristic Act]. *Mezhdunarodnye juridicheskie chitenija: materialny ezhegodnoj naychno-prakticheskoj konferencii*. 2009, 3: 83-87, p. p. 86.

[181] Spruogis, E. Tarptautinis terorizmas ir legitiminių priemonių kovojant su juo naudojimas. *Jurisprudencija: mokslo darbai*. 2005, 68 (60): 74-82, p. 75.

[182] Raschupkina, O. N., *op. cit.* 180.

[183] Radchenko, V. I. *Kommentarij k ugalovnomu kodeksu Rossijskoj Federacii [Commentary of the Criminal Code of Russian Federation]*, Moskva: Prospekt, 2008, p. 612.

[184] Raschupkina, O. N., *op. cit.* 182, p. 84.

[185] *Ibid.*

Mintis, kad Lietuvos Respublikos BK 250 str. apima ir žmogaus gyvybės atėmimą gali būti pagrindžiama idėja, kad žmogaus gyvybė yra laikoma papildoma BK 250 str. saugoma vertybe. Ir jei šis straipsnis ima apsaugon žmogaus gyvybę, vadinasi, teroro aktu sukėlus žmogaus mirtį, papildomai inkriminuoti Lietuvos Respublikos BK 129 str. nereikia. Tokiu atveju, manytume, žmogaus mirtis patektų į BK 250 str. 4 d. nurodytų sunkių padarinių kategoriją. Tik svarstytina, ar toks kvalifikavimas turi racionalų grūdą.

Sunkūs teroro akto padariniai yra įtvirtinti itin kvalifikuotos sudėties BK 250 str. 4 d. Todėl, mūsų manymu, pagal BK 250 str. 4 d. kvalifikuoti galima, jei padaryti teroristiniai nusikaltimai yra sunkesni ir/ar sukelia sunkesnius padarinius už įvardintus šio straipsnio 1 – 3 dalyse. Mes nesutinkame, kad sprogdinimas ar padegimas, nusinešęs vieno žmogaus gyvybę, yra sunkesnis nusikaltimas nei radioaktyviųjų, biologinių ar cheminių kenksmingų medžiagų, preparatų ar mikroorganizmų paskleidimas. Pastarojo itin didelį pavojingumą liudija ir tai, kad įstatymo leidėjas jį priskyrė prie formalios sudėties nusikaltimų – vadinasi, pavojingų dar ir nesukėlus materialių padarinių. Manytume, *„sunkūs padariniai“* turėtų išsiskirti savo masiškumu, ypatingu pavojingumu apskritai gyvybei, todėl gyvybės atėmimas gali būti priskirtas prie sunkių padarinių tik jei teroro aktas pareikalauja didžiulio aukų skaičiaus. Todėl vieno žmogaus žūtis pagal Lietuvos Respublikos BK 250 str. 4 d. neturėtų būti kvalifikuojama. Ir visgi, situacija, kuomet laikome, kad 250 str. ima apsaugon ir žmogaus gyvybę, ir kuomet sveikatos sutrikdymas ar turto sunaikinimas yra numatytas kaip galimas teroro akto padarinys, o žmogaus žūtis – nenumatyta, yra nelogiška. Todėl siūlome BK 250 str. papildyti tiesiogiai numatant žmogaus mirtį kaip vieną iš galimų teroro akto padarinių.

5. Su teroristine veikla susiję nusikaltimai

2006 m. rugpjūčio 26 d. Australijos federaliniame magistratų teisme Joseph Terrence Thomas[186] buvo kaltinamas dalyvavimu teroristinėje veikloje. Byloje buvo įrodyta, kad 2001 m. kovo mėnesį Joseph Terrence Thomas‘ui atvykus į Kandaharą jam buvo atliktas „patikimumo testas“ dėl dalyvavimo Jihad apmokymuose. Išlaikęs minėtą testą kaltinamasis nuvyko į Afganistane esančią Al Farouk teroristų mokymo stovyklą, kuri, kaip vėliau kaltinamasis teigė supratęs, priklausė Al Qa‘ida. Šioje stovykloje Joseph Terrence Thomas dalyvavo ginklų naudojimo mokymuose. Jis taip pat buvo instruktuojamas kaip naudotis sprogmenimis. Prieš sugrįždamas į Australiją kaltinamasis kreipėsi į vyrą, vardu Ismail, kad šis suorganizuotų vizos į Afganistaną žymos panaikinimą pase. Kaltinamojo žiniomis dokumentą suklastojo asmuo vadinamas Haji. Pastarojo tiesioginiu priklausymu teroristinei organizacijai kaltinamasis

[186] Joseph Terrence Thomas buvo pirmasis Australijos pilietis nuteistas pagal po 2001 m. rugsėjo 11 d. įvykdytų teroro aktų priimtą Australijos baudžiamąjį įstatymą. *Joseph T. Thomas* [interaktyvus] [žiūrėta 2011-09-01] <http://en.wikipedia.org/wik i/Joseph_T._Thomas>.

abejoja, tačiau tikrai žino, kad Haji neteisėtai surinkinėja pinigus iš išvykstančių iš Afganistano žmonių.

Per 6 – 12 mėnesių nuo grįžimo į Australiją kaltinamasis buvo įpareigotas pasikeisti savo asmens tapatybę, ką ir padarė.

2 metų laikotarpiu kaltinamasis toliau dalyvavo įvairiuose apmokymuose, teroristų susitikimuose. Nepaisant to, kas buvo nurodyta, kaltinamasis neigė savo priklausymą teroristinei organizacijai: pasak jo, visi dalyvaujantys teroristinėje veikloje gaudavo nuo 500 US$ iki 700 US$ reguliarų piniginį atlyginimą. Nors jam taip pat buvo mokami pinigai, ir be kita ko atskirai duodama pinigų apsigyvendinimui, bet, kaip pabrėžia kaltinamasis, per visą laikotarpį jis tegavo 3500 US$, kai tuo tarpu kiti už tokį patį laikotarpį gavo 10 000 US$.

Byloje įslaptintu liudytoju dalyvavęs asmuo – Ponas Roche – nurodė dalyvavęs Jihad mokymuose. Be kita ko, duodamas parodymus, jis patvirtino buvęs įpareigotas užverbuoti teroristinei veiklai dar bent 2 ar 3 kaukaziečius[187].

Iš trumputės šios bylos fabulos mes galime padaryti dvi išvadas: 1) teroro aktas ar kitas teroristinis nusikaltimas nėra tiesiog paprasta pavienė nusikalstama veika. Terorizmas, kaip socialinis reiškinys, yra kažkas globalaus ir nepaprastai plataus, kas sąlygoja tai, kad „teroristas vienišius sutinkamas retai“[188] ir todėl egzistuoja ištisi nusikalstami terorizmo tinklai; 2) teroristai, esantys stabilių teroristinių grupių nariais gauna piniginį atlygį, nors teroro aktai ar teroristiniai nusikaltimai patys savaime neatneša teroristinėms grupėms neteisėto piniginio pelno. Vadinasi, šios grupuotės kažkokiu būdu turi gauti pinigų savo egzistencijai ir narių išlaikymui. Mūsų teiginius patvirtina ir profesorės Y. Danduran ir V. Chin nurodydamos, kad teroristai į įprastą nusikalstamą veiką įsitraukia dėl dviejų priežasčių: 1) dėl teroristinių veikų finansavimo ir egzistencijos palaikymo; 2) idant nuslėptų savo veiklą ir daromus nusikaltimus[189]. G8[190] rekomendacijose dėl tarptautinio nusikalstamumo yra atkreipiamas dėmesys į tai, kad teroristinės organizacijos savo veiklą palaiko darydamos kitus nusikaltimus ir valstybėms rekomenduojama sustiprinti savo atsakomuosius veiksmus į terorizmo ir organizuoto nusikalstamumo sąveiką ypatingai pasireiškiančią per pinigų plovimą, neteisėtą narkotikų gabenimą, naudojimąsi neteisėtos migracijos ir ginklų prekybos tinklais[191].

[187] The Queen v. Joseph Terrence Thomas [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-05] <http://www.austlii.edu.au/au/cases/vic/VSCA/2006/165.html>.
[188] Korobeeva, A. I., *supra* note 131, psl. 50.
[189] Dandurand, Y. *Links Between Terrorism and Other Forms of Crime* [interaktyvus]. p. 3. žiūrėta [2011-11-05] <http://www.icclr.law.ubc.ca/Site%20Map/Publications%20Page/Yvon%20Dandurand.htm>.
[190] G8 (Didysis Aštuonetas) – tai tarptautinė, neturinti įstatų ir sekretoriato, organizacija, kurią sudaro Kanada, Prancūzija, Vokietija, Italija, Japonija, Rusija, Jungtinė Karalystė, ir JAV.
[191] G8 Recomendations on Transnational Crimes [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-09-23] <http://www.canadainternational.gc.ca/g8/ministerials-ministerielles/2002/transnational_crime-criminalite_transnationale.aspx?lang=eng&view=d>.

Taigi akivaizdu – teroro aktas ar kitas teroristinis nusikaltimas yra tik tas galutinis, į paviršių išlendantis taškas, ilgo slapto nusikalstamo proceso. Kadangi nusikalstamos veikos atliekamos esant glaudžiam sąryšiui su teroristinėmis veikomis, kas savo ruožtu ženkliai padidina įprastų nusikalstamų veikų pavojingumą, tai suponuoja mintį apie specifinį baudžiamosios atsakomybės nustatymą už su terorizmu susijusių nusikaltimų įvykdymą. Europos Komisija netgi siūlė su teroristine veikla susijusius nusikaltimus taip pat laikyti teroristinėmis veikomis. Tačiau derybų metu buvo atkreiptas dėmesys, kad šie nusikaltimai patys savaime įvykdomi neturint teroristinio tikslo, todėl jie turi būti laikomi atskira nusikaltimų rūšimi, įvykdoma sąryšyje su siekiu atlikt teroristinius aktus, bet patys savaime nesantys teroristinėmis veikomis[192]. Labai svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad nors ir šie nusikaltimai yra betarpiškai susiję su teroristiniais nusikaltimais, bet baudžiamoji atsakomybė už šių nusikaltimų padarymą turi kilti nepriklausomai nuo to ar buvo faktiškai įvykdyti konkretūs teroristiniai nusikaltimai[193].

Pasaulinės tendencijos, teroristinę veiklą siejančios ne tik su teroristinių nusikaltimų darymu, Lietuvos Respublikos BK neatsispindi. Deja, Lietuvos Respublikos BK galime aptikti tik baudžiamumo už su teroristine veikla susijusių nusikaltimų padarymą apraiškas, kadangi tiesiogiai yra baudžiama tik už vieną iš jų: remiantis BK 250^1 str. yra baudžiama už skatinimą ar kurstymą[194] įvykdyti teroro aktą ar kitus su terorizmu susijusius nusikaltimus arba teroro aukų niekinimą. O štai Tarybos pamatiniu sprendimu visos valstybės narės yra įpareigojamos nacionaliniuose baudžiamuosiuose įstatymuose įtvirtinti baudžiamąją atsakomybę už šių su teroristine veikla susijusių nusikaltimų padarymą:

1) *viešą kurstymą įvykdyti teroristinį nusikaltimą;*
2) *verbavimą teroristinei veiklai;*
3) *teroristų rengimą;*
4) *vagystę sunkinančiomis aplinkybėmis siekiant įvykdyti vieną iš teroristinių arba su teroristine grupe susijusių nusikaltimų;*
5) *turto prievartavimą, siekiant įvykdyti vieną iš teroristinių nusikaltimų;*
6) *suklastotų administracinių dokumentų rengimą, siekiant įvykdyti vieną iš teroristinių nusikaltimų.*

Kaip matome, su teroristine veikla susijusiais nusikaltimais yra laikomi tiek tik terorizmui būdingi nusikaltimai[195], tiek ir „įprasti“ nusikaltimai, kurių didesnį pavojingumą nulemia tai, kad

[192] Commission Staff Working Paper, COM (2004) 409 final, p. 15
[193] Tarybos pamatinio sprendimo 3 str. 3 d.
[194] Viešais pareiškimais žodžiu, raštu ar panaudojant visuomenės informavimo priemonę.
[195] Specifiniais su teroristine veikla susijusiais nusikaltimais laikytini: viešas kurstymas įvykdyti teroristinį aktą, verbavimas teroristinei veiklai bei teroristų rengimas. Šių nusikalstamų veikų turinys taipogi yra atskleistas Tarybos pamatiniame sprendime. Manytume todėl įgyvendinant Tarybos pamatinį sprendimą pakaktų nustatyti baudžiamąją atsakomybę už minėtų specifinių nusikalstamų veikų padarymą jų turinio detaliau neatskleidžiant. O jeigu visgi

juos įvykdo asmenys būtent siekdami įvykdyti teroristinį nusikaltimą[196]. Tačiau atkreiptinas dėmesys – šie nusikaltimai patys savaime nėra teroristinės veikos, todėl valstybėms narėms nėra pareigos baudžiamąją atsakomybę už juos reglamentuoti atskiruose straipsniuose[197]. Bet kadangi Tarybos pamatinio sprendimo nuostatos bus laikytinos įgyvendintomis, tik jei bus teisiškai reglamentuotas ryšys tarp šių nusikaltimų ir terorizmo[198], tai valstybių narių baudžiamuosiuose įstatymuose turi atsispindėti baudžiamumas už juos. Ir nors yra ES valstybių, kurios su teroristine veikla susijusius nusikaltimus reglamentuoja kaip atskiras nusikaltimų rūšis[199], bet, manome, kad pilnai įgyvendinant Tarybos pamatinį sprendimą baudžiamųjų įstatymų nuostatas dėl vagystės, turto prievartavimo ir suklastotų administracinių dokumentų rengimo, esamas nusikalstamas veikas pakanka papildyti kvalifikuotą sudėtį išreiškiančia dalimi – kuomet minėti nusikaltimai padaromi siekiant įvykdyti vieną iš teroristinių ar, vagystės atveju, dar ir su teroristine grupe susijusių, nusikaltimų. Lietuvos Respublikos BK tai nėra reglamentuota. Tai reiškia, jog, vagystės, turto prievartavimo ir suklastotų administracinių dokumentų rengimo, o taip pat teroristų rengimo ir verbavimo teroristinei veiklai atvejais, Tarybos pamatinis sprendimas nėra tiesiogiai įgyvendintas. Bet galbūt galime teigti, kad jis įgyvendintas netiesiogiai?

Nors dalyvavimas teroristinės grupės veikloje, remiantis Tarybos pamatiniu sprendimu, yra priskiriamas prie su teroristine grupe susijusių nusikaltimų, tačiau realiai visi su teroristine veikla susiję nusikaltimai, mūsų manymu, įeina į dalyvavimo teroristinės grupės veikloje sudėtį. Visgi su teroristine veikla susijusių nusikaltimų pačių savaime laikyti dalyvavimo teroristinės grupės veikloje išraiška visada negalime. Problema čia ta, kad ne visi ir ne visada su teroristine veikla susiję nusikaltimai gali būti padaromi teroristinės grupės narių. Ir jei atitinkamas su teroristine veikla susijęs nusikaltimas yra padarytas ne teroristinės grupės nario, tuomet jis negalėtų būti kvalifikuojamas dalyvavimu teroristinės grupės veikloje. Kas reikštų nevisišką su teroristine veikla susijusių nusikaltimų baudžiamumą, kadangi už baudžiamosios justicijos ribų liktų teroristinei grupei nepriklausančių asmenų – bendrininkų ir organizuotos grupės ar pavienių asmenų – padaryti su teroristine veikla susiję nusikaltimai.

Bet tuo atveju, kai nusikaltimai padaromi nedalyvaujat teroristinės grupės veikloje, galbūt būtų galima juos kvalifikuoti kaip rengimąsi daryti teroro aktą ar kitą teroristinį nusikaltimą? Iš pirmo žvilgsnio lyg ir atrodytų, tokiu būdu problema išspręsta. Juo labiau, kad ir Europos

---

baudžiamajame įstatyme būtų atskleidžiamas ir jų turinys, tai šis bent jau turėtų apimti tą, kuris numatytas Tarybos pamatiniu sprendimu.

[196] Vagystė sunkinančiomis aplinkybėmis siekiant įvykdyti vieną iš teroristinių arba su teroristine grupe susijusių nusikaltimų, turo prievartavimas siekiant įvykdyti vieną iš teroristinių nusikaltimų, suklastotų administracinių dokumentų rengimas siekiant įvykdyti vieną iš teroristinių nusikaltimų.

[197] Commission Staff Working Document, *supra* note 1, p. 20.

[198] Commission Staff Working Paper, *supra* note 192, p. 15, 16.

[199] Pavyzdžiui, Graikija, Malta ir Nyderlandai.

Komisija yra pažymėjusi, kad su teroristine veikla susijusius nusikaltimus valstybės narės kvalifikuodamos kaip „bendradarbiavimą su teroristine grupe ar kaip dalyvavimą darant tam tikrus teroristinius nusikaltimus iš dalies įgyvendina šiame straipsnyje įtvirtintą pareigą“[200]. Bet Tarybos pamatiniame sprendime su teroristine veikla susiję nusikaltimai ir teroristiniai nusikaltimai visgi išskiriami kaip atskiros veikos imant domėn tai, kad juos gali įvykdyti skirtingi žmonės, skirtingu laiku, arba pats teroristinis nusikaltimas apskritai gali būti neįvykdytas[201]. O su teroristine veikla susijusių nusikaltimų kvalifikacijai tai neturi turėti reikšmės[202]. Atsižvelgiant į tai, kad Tarybos pamatiniame sprendime atskirai nuo su teroristine veikla susijusių nusikaltimų yra reglamentuoti ne tik teroristiniai nusikaltimai, bet ir pagalba ar bendrininkavimas, kurstymas ir kėsinimasis įvykdyti teroristinį aktą[203], tai visgi reiškia, kad „su teroristine veikla susiję nusikaltimai turi savo *inter criminis* ir pripažįsta kitus dalyvius“[204].

Tęsiant svarstymus už su teroristine veikla susijusių nusikaltimų padarymo kvalifikavimo kaip rengimosi padaryti teroristinį nusikaltimą galimybę, Europos Komisija priėjo išvados, kad už minėtų nusikaltimų padarymą gali būti baudžiama kaip už paruošiamąją nusikalstamos veikos stadiją „tik jei teroristinis nusikaltimas pasiekė baudžiamą vykdymo būklę“[205]. Priešingu atveju yra laikoma, kad su teroristine veikla susijusių nusikaltimų Tarybos pamatinio sprendimo 4 straipsnis neapims, kadangi baudžiamąja prasme neįmanomas atvejis, kad asmuo dalyvautų ar atliktų pasirengimo veiksmus atlikti konkrečiam nusikaltimui, kuris dar neegzistuoja[206]. Vadinasi, remiantis Europos Komisijos išvadomis, jei asmuo atlieka su teroristine veikla susijusius nusikaltimus formaliai juos laikyti rengimosi įvykdyti teroristinį nusikaltimą stadiją galime dviem atvejais:

1) jei jau padarytas pats teroristinis nusikaltimas. O tai, savo ruožtu, Lietuvos baudžiamosios teisės teorijos prasme reikštų absoliučią nesąmonę, kadangi asmeniui baudžiamoji atsakomybė už rengimąsi padaryti nusikaltimą kyla tik jei tas nusikaltimas yra sunkus arba labai sunkus ir, kas šiuo atveju yra svarbiausia, jei dar nėra realizuoti visi ar bent dalis konkretaus nusikaltimo požymių, kadangi tokiu atveju asmuo atitinkamai atsakys už baigtinę nusikalstamą veiką arba už pasikėsinimą ją padaryti;
2) jei atitinkami su teroristine veikla susiję nusikaltimai yra padaromi ruošiantis konkrečiam teroro aktui ar kitam teroristiniam nusikaltimui. Nors šiuo atveju būtų visos rengimosi padaryti nusikaltimą kvalifikavimo sąlygos, bet visgi tai laikytina

[200] 2007 m. lapkričio 6 d. Komisijos ataskaita, parengta pagal 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pamatinio sprendimo dėl kovos su terorizmu 11 straipsnį. SEK (2007) 1463, p. 5.
[201] Commission Staff Working Paper, *supra* note 192, p. 17.
[202] Tarybos pamatinio sprendimo 3 str. 3 d.
[203] Tarybos pamatinio sprendimo 4 str.
[204] Commission Staff Working Paper, *op. cit.* 201, p. 17
[205] *Ibid.*
[206] *Ibid.*

nepakankamu su teroristine veikla susijusių nusikaltimų reglamentavimu. Juk, būtent su teroristine veikla susiję nusikaltimai gali būti padaromi dar nesiruošiant konkrečiam teroro aktui ar kitam teroristiniam nusikaltimui. Nors tokiu atveju vėlgi galime sakyti, kad asmenų veiksmus galėtume kvalifikuoti kaip dalyvavimą teroristinės grupės veikloje, bet vėlgi tai neapimtų visų galimų su teroristine veikla susijusių nusikalimų padarymo atvejų, kadangi: a) šiuos nusikaltimus gali atlikti ne tik teroristinės grupės, bet ir bendrininkų ar organizuotos grupės, b) net jei teroristinį aktą atliktų teroristinė grupė, bet su teroristine veikla susijusį nusikaltimą gali įvykdyti ir su teroristine grupe nesusijęs asmuo, kaip kad manomai buvo šio skyriaus pradžioje pateiktos *The Queen v. Joseph Terrence Thomas* bylos atveju kuomet kaltinamojo pasą suklastojo galimai teroristinei grupei nepriklausantis asmuo. Su teroristine veikla susiję nusikaltimai – tai dalis sudėtingo socialinio terorizmo tinklo esmės. Vadinasi ir šiuo atveju negalime su teroristine veikla susijusių nusikaltimų laikyti stadija ar viena iš kito nusikaltimo veikų.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, o ypač į tai, kad baudžiamoji atsakomybė už su teroristine veikla susijusių nusikaltimų įvykdymą kyla nepriklausomai nuo to, ar buvo įvykdytas konkretus teroristinis nusikaltimas bei į tai, kad Europos Komisija yra linkusi su teroristine veikla susijusius nusikaltimus laikyti parengtine stadija „tik jei teroristinis nusikaltimas pasiekė baudžiamą vykdymo būklę“[207], ir į tai, kad teroristiniai nusikaltimai gali būti atliekami ne tik asmenų, dalyvaujančių teroristinės grupės veikloje, mūsų manymu, su teroristine veikla susijusių nusikaltimų traktavimas kaip rengimosi padaryti teroristinį nusikaltimą stadija ar dalyvavimas teroristinės grupės veikloje yra ydingas.

Lyg ir darytina išvada, kad norint pilnai suderinti BK nuostatas su privalomo ES teisės akto nuostatomis, minėtą normą derėtų perkelti į atitinkamus BK straipsnius, ką yra padariusi Graikija, Malta, Nyderlandai[208]. Bet viskas nėra taip paprasta. Terorizmas – nuolat kintantis ir milijoną veidų turintis reiškinys, todėl nederėtų skubėti pažodžiui perkelti Tarybos pamatinio sprendimo nuostatų į Lietuvos Respublikos BK, nes Tarybos pamatinio sprendimo 3 str. nėra visiškai tikslus ir išsamus. Prisiminkime pirmąjį šio darbo skyrių kur atskira terorizmo forma yra išskiriamas narkoterorizmas. Profesorė T. Makarenko netgi nurodo, kad neteisėtas narkotikų verslas yra dažniausia nusikalstama veikla, kuria užsiima teroristinės grupės[209]. O štai tas tamprus narkotikų biznio ir terorizmo ryšys Tarybos pamatiniame sprendime niekaip neatsispindi. Lieka neaišku, kodėl su teroristine veikla yra siejama tik vagystė, turto

[207] Commission Staff Working Paper, *supra* note 193, p. 17

[208] 2007 m. lapkričio 6 d. Komisijos ataskaita, parengta pagal 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pamatinio sprendimo dėl kovos su terorizmu 11 straipsnį, *supra* note 200.

[209] Makarenko, T. The Crime-Terror Continuum: Tracing the Interplay between Transnational Organised Crime and Terrorism. *Global Crime* [interaktyvus], 2004, 6(1)**:** 129–145, p. 134 [žiūrėta 2011-11-05] <http://www.silkroadstudies.org/new/inside/staff_publications/articles.htm>.

prievartavimas ar dokumentų klastojimas, kai tuo tarpu, mūsų manymu, praktiškai visi nusikaltimai gali būti susiję su teroristine veikla. Pavyzdžiui, pasak R. Gunarattha, Al Qaeda‘s finansinis tinklas Europoje yra paremtas kreditinių kortelių klastojimu[210], o Interpolo Generalinis Sekretorius R. Noble pažymi, kad Šiaurės Airijos ir Albanijos teroristinės grupės užsiima įvairių objektų klastojimo veikla: pradedant cigaretėmis ir baigiant operacinėmis kompiuterių sistemomis[211], profesorė T. Makarenko dažna teroristinės grupės veikla nurodo esant ir nelegalų žmonių gabenimą per valstybės sieną[212]. Todėl gal ir drąsus žingsnis būtų, bet mes siūlytume atskiru straipsniu Lietuvos Respublikos BK būtent ir numatyti baudžiamąją atsakomybę už bet kokios nusikalstamos veikos padarymą, siekiant įvykdyti teroristinį ar su teroristine grupe susijusį nusikaltimą.

III skyrius. Teroristinė grupė

1. Teroristinės grupės ir nusikalstamo susivienijimo ryšys

Dabar galiojančioje Lietuvos Respublikos BK redakcijoje yra išskiriamos trys bendrininkavimo formos: bendrininkų grupė, organizuota grupė ir nusikalstamas susivienijimas. Teroristinė grupė, savo ruožtu, yra prilyginama nusikalstamam susivienijimui. Lietuvos Respublikos Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetas nurodęs, kad „nusikalstamo susivienijimo tikslas – materialinė nauda, tuo tarpu teroristinės grupės tikslas – ne materialinė nauda, o ideologiniai motyvai“[213] pabrėžė, kad „nusikalstamas susivienijimas ir teroristinė grupė savo esme yra visiškai skirtingi dariniai“[214], kas lyg ir suponuotų mintį apie naujos bendrininkavimo formos – teroristinės grupės – reglamentavimo Lietuvos Respublikos BK būtinybę. Be to, juk yra valstybių[215], kurios teroristinę grupę laiko atskira bendrininkavimo forma. O koks iš tikrųjų yra teroristinės grupės ir nusikalstamo susivienijimo ryšys? Sužinoję atsakymą į šį klausimą rasime ir atsakymą, ar iš tikrųjų reikia teroristinę grupę laikyti nauja bendrininkavimo forma. Galbūt kaip tik, Lietuvos Respublikos BK nuostata prilyginanti teroristinę grupę nusikalstamam susivienijimui yra labai pažangi ir laikytina pavyzdine?

Pradėkime nuo to, kad organizuoto nusikalstamumo, terorizmo, korupcijos ir politikos ryšiu buvo susidomėta Šaltojo karo laikotarpiu nuogąstaujant dėl grėsmės visuomenės saugumui ir

[210] Gunarattha, R. *Inside al-Qaeda: Global Networks of Terror.* New York: Berkley Books, 2002, p. 65
[211] Makarenko, T., *supra* note 209, p. 134.
[212] *Ibid*. p. 135.
[213] Lietuvos Respublikos Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto papildomo komiteto išvados [interaktyvus]. 2011, Nr. XIP-925. [žiūrėta 2011-09-07]
<http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=395497>.
[214] *Ibid.*
[215] Pavyzdžiui Graikija, Liuksemburgas, Malta.

stabilumui tiek nacionaliniu, tiek ir globaliniu mastu[216]. O labiausiai buvo baiminamasi idėjos, kad tarptautinės organizuoto nusikalstamumo struktūros ir teroristinės grupės gali suformuoti aljansus ir paskelbti karą prieš valstybes ir demokratiją[217]. Literatūroje yra nurodoma, kad pagrindinės priežastys, turėjusios įtakos atsirasti terorizmo ryšiui su kriminaliniu pasauliu, t. y. taip vadinamam nusikalstamam terorizmui[218] arba nusikalstamumo-terorizmo ryšiui (angl. *crime-terror*), yra: menamai valstybės remiamo terorizmo mažėjimas[219], nusikalstamų struktūrų hierarchinio valdymo modelio pakeitimas tinklo formos valdymo modeliu[220], o taip pat atitinkamos, tai vietovei būdingos, politinės, ekonominės ir socialinės sąlygos, t. y. konkretaus regiono specifika[221]. 1980 m. išryškėjus narkotikų verslo ir terorizmo sąsajoms buvo prabilta apie narkoterorizmą ir jau akivaizdų organizuoto nusikalstamumo ir terorizmo ryšį. Tik, vėlgi, galime surasti įvairių nuomonių, kokių formų ir pobūdžio tas ryšys numanomai gali būti ar yra. Nepaisant to, iškristalizavome, mūsų manymu, kertines mokslininkų pozicijas, patvirtinančias iškeltą hipotezę apie teroristinių grupių ir organizuoto nusikalstamumo struktūrų ryšio evoliuciją.

Teroristinių grupių ir kriminalinių grupuočių bei nusikalstamumo ryšio studijų pradininkas profesorius A. P. Schmid[222], teroristines grupes ir organizuoto nusikalstamumo formas laikydamas visiškai skirtingais dariniais, 1996 m. pateikė panašumų ir skirtumų tarp teroristinių grupių ir nusikalstamų grupuočių sisteminę analizę, paremtą lyginamuoju jų pobūdžio, *modus operandi* (veikimo būdo), organizacinės struktūros, dinamikos ir galimai sukeliamų pavojų tyrimu. Tyrimo rezultatais paremta profesoriaus nuomonė yra panaši į Lietuvos Respublikos Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto išsakytą poziciją: organizuoto nusikalstamumo grupuotės veikia dėl ekonominio pelno, ko negalima pasakyti apie teroristines grupes. Tačiau profesorius čia pat pažymi, kad teroristinių grupių siekiai taip pat visuomet gali būti numanomi ir abstrakčiai gali būti įvardijami kaip politiniai. Todėl profesorius, darydamas išvadą, kad nors veiklos metodai ir gali būti vienodi, tačiau jų tikslų skirtingumas – taip vadinama *methods not motives* tezė – lemai tai, kad teroristinės grupės ir organizuoto

[216] Holmes, L. *Terrorism, Organised Crime and Corruption: Networks and Linkages*. Cornwall: MPG Books Ltd, 2007.
[217] Kostakos, P. A. *Theoretical* I*ssues in Crime-terror Nexus Literature* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-05] <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1296837>.
[218] Mūsų manymu, sąvoka nusikalstamas terorizmas yra ydinga ir lietuvių kalboje nevartotina. Kadangi terorizmas pats savaime turi nusikalstamumo elementų, o teroristinės veikos savo ruožtu yra nusikaltimai. Sąvoka crime-terror yra norima nurodyti teroristinių nusikaltimų santykį su kitomis nusikalstamomis veikomis, teroristinių grupių – su organizuotu nusikalstamumu.
[219] Hutchinson, S., O'malley, P. A Crime–Terror Nexus? Thinking on Some of the Links between Terrorism and Criminality. *Studies in Conflict & Terrorism* [interaktyvus]. 2007, 30(12): 1095-1107, p. 1095. [žiūrėta 2011-09-14] < http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10576100701670870>.
[220] Fallon, R., Henkes, M. Understanding Terrorist Networks: Asymmetric Responses to Weaknesses in the Network Structure. *Journal of Scholarship and Ideas.* 2007, 15: 17-34.
[221] Makarenko, T., *supra* note 209, p. 140.
[222] Schmid, A. P. The Links Between Transnational Organised crime and Terrorist Crimes. *Transnational Organized Crime* [interaktyvus]. 1996, 2(4): 40-82. [žiūrėta 2011-11-05] <https://www.ncjrs.gov/App/abstractdb/AbstractDBDetails.aspx?id=174218>.

nusikalstamumo struktūros ne tik kad yra visiškai skirtingi dariniai, bet ir bet kokie jų ilgalaikiai ryšiai yra praktiškai neįmanomi[223].

2001 m. profesorius Ch. Dishman, atsižvelgdamas į visiškai skirtingus teroristinių ir organizuoto nusikalstamumo grupių tikslus, taip pat nurodė, kad ilgalaikiai šių dviejų struktūrų ryšiai yra neįmanomi. O ateityje, pasak profesoriaus, didžiulė grėsmė bus sukelta veikiau ne dėl šių dviejų struktūrų bendradarbiavimo, o „dėl revoliucinių siekių transformavimosi kuomet finansinio gerbūvio siekis egzistuos greta ar netgi viršys politinius teroristų motyvus“[224]. Tokiu atveju teroristinės grupės mutuos į kitokio pobūdžio nusikalstamą darinį nei tas, kuris buvo suvokiams 2001 m. O jeigu teroristinės grupės bus linkusios išlaikyti grynai tik politinį jų veiklos motyvavimą, tuomet profesorius yra linkęs manyti, kad jos greičiau jau pačios kartu turės „vidinę“ (angl. *in house*) struktūrą, kuri „specializuosis“ ne teroristinių, o kitų nusikaltimų atlikime, nei bendradarbiaus su nusikalstamomis grupuotėmis[225].

2004 m. profesorė T. Makarenko pažymėjo, jog ryšys tarp teroristinių grupių ir organizuoto nusikalstamumo struktūrų nėra statiškas[226], t. y. jis evoliucionuoja kartu su nuolat kintančiu terorizmo veidu. Teisės mokslui yra labai svarbu neatsilikti nuo nusikalstamo pasaulio realijų. Jei iki 1980 m.[227] iš tiesų teroristinės grupės buvo visiškai neturinčios jokio ryšio su organizuotu nusikalstamu, jų veiklos tikslai taip pat tebuvo grynai ideologiniai, be jokio materialinės naudos siekimo prieskonio, tai nuo 1980 m. jau pastebimas tam tikra teroristinių grupių ir organizuoto nusikalstamumo grupuočių sąveika, kurią profesorė T. Makarenko vadina aljansų formavimosi etapu[228]. Ir vieni, ir kiti turi savų bendradarbiavimo priežasčių. Teroristinės grupės siekia: 1) įgyti žinių apie nusikalstamų veikų darymą, bei 2) pagalbos darant ne teroristines veikas, kurių motyvas – teroristinės veiklos finansavimas[229]. Organizuoto nusikalstamumo struktūros teroristinių grupių pagalba „destabilizuoja šalies politinę struktūrą, pakerta teisėsaugos institucijas ir apriboja jų tarptautinį bendradarbiavimą“[230]. Įžymiausi tokio bendradarbiavimo pavyzdžiai susiję su tarptautine narkotikų prekyba. Kolumbijos valdžios atstovai pranešė, kad 1993 m. Medelin kokaino kartelis (organizuota grupė) pasamdė ELN (teroristinę grupę) įvykdyti automobilių sprogdinimus, kadangi jie patys neturėjo pakankamai įgūdžių ir galimybių įvykdyti

[223] Schmid, A. P., *supra* note 222.
[224] Dishman, Ch. Terrorism, Crime and Transformation. *Studies in Conflict & Terrorism* [interaktyvus]. 2001, 24: 43-58 p. 44.
[žiūrėta 2011-11-05] <http://www.ingentaconnect.com/content/routledg/uter/2001/00000024/00000001/art00004>.
[225] *Ibid.*
[226] Makarenko, T., *supra* note 209.
[227] 1980 m. siejami su narkoterororizmo pradžia.
[228] Makarenko, T., *op. cit.* 226, p. 131.
[229] *Ibid.* p. 132.
[230] Shelley, I. L., Picarelli, J. T. Methods and Motives: Exploring Links between Transnational Organized Crime and International Terrorism. *Trends in Organized Crime* [interaktyvus]. 2005. 9(2): 52-67. [žiūrėta 2011-11-05] <http://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/211207.pdf>.

teroristinius aktus[231]. JAV valdžios atstovai nurodė, kad FARC siunčia kokainą į Meksiką mainais į ginklų siuntas[232]. Panašūs santykiai buvo užsimezgę ir tarp Rusijos nusikalstamų grupuočių, kurios siuntė ginklus Meksikos teroristinėms grupuotėms mainais už kokaino siuntas[233]. Atkreipiame dėmesį: tiek teroristinės grupės, tiek organizuoto nusikalstamumo struktūros šiame bendradarbiavimo etape išlaiko savo savarankiškumą ir nepriklausomumą viena nuo kitos.

Paraleliai pastebima dar kita teroristinių grupių ir organizuoto nusikalstamumo struktūrų sąveikos banga. Teroristinės ir organizuotos grupės ima siekti pakeisti „jų pačių struktūrą ir organizaciją tam, kad galėtų užsiimti jiems „netradicine“ finansinio ar politinio pobūdžio nusikalstama veikla užuot bendradarbiavusios su ta veikla „profesionaliai“ užsiimančiomis grupuotėmis“[234]. Kitaip tariant, teroristinės grupės pačios tiesiogiai pradėjo daryti ne tik teroristines, bet ir paraleliai kitas nusikalstamas veikas, kurias atlikdavo nusikalstamo susivienijimo grupuotės ir *vice versus*. Pavyzdžiui, jei iki tol dokumentų klastojimą teroristinės grupės patikėdavo organizuotoms nusikaltėlių grupėms, tai dabar tą daryti pradėjo pačios. Tokių, profesoriaus Ch. Dishman pavadintų „*in house*“, struktūrų formavimasis ribą tarp teroristinės ir organizuotos grupės objektyviąja prasme padarė tik sąlygine ir labai trapia, tuo sukeliant problemų kvalifikuojant nusikalstamas veikas. Visgi teroristinį nusikaltimą atriboti nuo ne teroristinio galimybė dar išliko. Teroristinės grupės išlaikė savo veiklos politinį motyvavimą, kadangi ir kita nusikalstama veika buvo vykdoma tik ryšium su teroristinės veiklos tęstinumu[235].

Teroristinės ir organizuotos grupės supanašėjimu nusikalstamumo-terorizmo ryšio dinamika dar nesibaigia, o veda prie to, kad „teroristinės ir organizuotos grupės gali susilieti į vieną hibridinį junginį, turintį abiejų jų požymių“[236]. Apie naujos hibridinės grupės egzistavimą liudija tai, kad ši grupė „nebeturi tų skiriamųjų požymių, kuriais remiantis ją buvo galima laikyti teroristine ar organizuota grupe“[237]. Vadinasi, tokią hibridinę grupę laikyti teroristine jau nebegalime. Atitinkamai kyla klausimas, ar jos padarytus nusikaltimus galėtume laikyti teroristiniais ir susijusiais su teroristine veikla. Tai, kad hibridinė grupė nėra tik teorinio diskurso objektas, o galimai jau ir praktikoje egzistuojantis objektas, rodo Interpolo atstovo R. Mutche pastaba apie Albanų mafiją ne kaip apie organizuoto nusikalstamumo struktūrą ar teroristinę

[231] Clowson, P., Lee, R. W. *The Andrean Cocaine Industry*. New York: St. Martin‘s Press, 1996, p. 53
[232] Boucher, R. *Colombian Rebel Connections to Mexican Drug Cartel* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-05] <http://www.fas.org/irp/news/2000/11/irp-001129-col.htm>.
[233] Makarenko, T., *supra* note 209, p. 132.
[234] Dishman, Ch., *supra* note 224.
[235] Makarenko, T., *op. cit.* 233, p. 134.
[236] *Ibid.* p. 135.
[237] Gunaratna, R. *Inside al-Qaeda: Global Networks of Terror*. New York: Berkley Books, p. 65.

grupę, bet kaip apie hibridinę grupę: jos veiklos politinių ir grynai nusikalstamų motyvų neįmanoma atskirti[238].

2005 m. pasirodžiusi profesorių I. L. Shelley ir J. T. Picarelli mokslinė publikacija dar labiau išplėtoja mintį apie galimą teroristinės grupės ir nusikalstamos grupuotės susijungimą į vienalytį darinį. Profesoriai pateikia idėją, jog susijungimu į vientisą hibridinį junginį teroristinės grupės ir nusikalstamos grupuotės transformavimosi procesas dar nesibaigia. Jų teigimu, toliau tokio hibridinio nusikalstamo junginio veikla gali būti tęsiama trimis kryptimis. Vienu atveju toliau kartu yra vykdoma tiek teroristinė veikla, tiek ir kita nusikalstama veikla. Tačiau, kita vertus, naujasis junginys savo veiklą gali sieti išimtinai tik su teroristinių nusikaltimų darymu arba tik su organizuoto nusikalstamumo struktūrų vykdomomis nusikalstamomis veikomis[239]. Be kita ko, autoriai nesutinka su pirmtakais ir teigia, jog net ir savarankiškų teroristinės grupės ir organizuoto nusikalstamumo struktūrų tikslai nėra jų skiriamasis bruožas, kadangi jie iš esmės gali būti ir tapatūs, o, kas mums yra svarbu, kad ir likę „skiriamieji bruožai yra labai migloti besivystančiose šalyse, kalėjimuose, karinių konfliktų zonose, ten, kur nėra realiai veikiančių valdžios institucijų“[240].

Kaip matome, kategoriškas neigimas apie bet kokius teroristinės grupės ir organizuoto nusikalstamumo struktūrų ryšius perėjo prie jų tarpusavio bendradarbiavimo ir netgi atskirų grandžių orientavimo į teroristinių (organizuoto nusikalstamumo struktūrų atveju) ar kitų nusikaltimų darymą (teroristinės grupės atveju) ir galiausiai evoliucionavosi iki galimo vienalytės hibridinės teroristinės ir organizuoto nusikalstamumo struktūros susiformavimo. Tačiau tai nereiškia, kad visos teroristinės grupės jau yra evoliucionavusios ar būtinai evoliucionuosis iki hibridinio junginio. Pasirodo, į hibridinius teroristinių organizuotų grupių junginius labiau linkstama neišsivysčiusiose šalyse, tuo tarpu išsivysčiusiose šalyse teroristinės ir organizuotos grupės linkę išlaikyti bendradarbiavimo pobūdžio ryšius[241], t. y. formuoti aljansus[242] arba kurti vidines struktūras (angl. *in house*)[243], užsiimančias kitokio pobūdžio, nei pagrindinė nusikalstamos grupės veikla. Įvertinus tai, kas išdėstyta, mes manome, kad Lietuvos Respublikos BK nuostata teroristinę grupę prilyginanti nusikalstamam susivienijimui yra labai pažangi ir atitinkanti mokslininkų nuostatas dėl praktiškai išnykstančių ribų tarp teroristinės ir organizuotos grupės. Tuo tarpu Lietuvos Respublikos Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos

[238] Mutche, R. *The Threat Posed by Organised Crime, International Drug Trafficking and Terrorism. Testimony to the Subcommittee on Crime of the Judiciary Committee, U.S. House of Representatives, December 13, 2000* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-08-18] <http://www.globalsecurity.org/security/library/congress/2000-h/001213-marshall.htm>.
[239] Shelley, I. L., Picarelli, J. T., *supra* note 230.
[240] *Ibid*., p. 12.
[241] *Ibid.*, p. 13.
[242] Makarenko, T., *supra* note 209.
[243] Dishman, Ch., *supra* note 224.

komiteto aukščiau minėta pozicija teroristinės grupės ir nusikalstamo susivienijimo ryšio evoliucijos grandinėje atitinka profesoriaus Ch. Disman poziciją ir yra maždaug ties 1996 m.

2. Teroristinė grupė ir Tarybos pamatinis sprendimas

Klaidingas privalomo įgyvendinti ES teisės akto nuostatų reglamentavimas iš karto padidina riziką valstybėms narėms jų baudžiamuosiuose įstatymuose klaidingai numatyti atsakomybę reglamentuojančias nuostatas, todėl išsamūs mokslininkų darbai turėtų būti kelrodžiu siūlant šalių baudžiamųjų įstatymų tobulinimo gaires ir, atitinkamai, juos tobulinant. Ar ES tuo kelrodžiu ir mokslininkų darbais seka, pamatysime netrukus.

Tarybos pamatiniame sprendime teroristinė grupė yra apibrėžiama kaip organizuota grupė iš dviejų ar daugiau asmenų sukurta per tam tikrą laikotarpį ir suderintai veikianti turint tikslą daryti teroristinius nusikaltimus. Organizuotą grupę Tarybos pamatinis sprendimas aiškina kaip grupę, „kuri nėra atsitiktinai sudaryta tiesiogiai kokiam nors nusikaltimui įvykdyti ir kurioje nebūtinai turi būti formaliai jos nariams padalyti vaidmenys, narystės tęstinumas ar išplėtota struktūra“[244]. Kaip matome, tikslas daryti teroristinius nusikaltimus yra tas kertinis bruožas skiriantis teroristinę grupę nuo organizuoto nusikalstamumo struktūrų. Tačiau, atsižvelgiant į jau išdėstytą poziciją, jog teroristinė grupė gali daryti ir daro ne tik teroristinius nusikaltimus bei į tai, kad teroristinės grupės ir organizuoto nusikalstamumo struktūros tikslas gali ir nesiskirti[245], darytina išvada, kad tokia nuostata nėra visiškai tiksli. Pavyzdžiui, *Sicilijos Mafija (organizuoto nusikalstamumo pasaulio grupuotė) 1993 m. įvykdė daugybę išpuolių sprogdinant automobilius. Šių aktų tikslu nebuvo siekis pašalinti priešą. Tikslas buvo „paveikti visuomenę ir taip neleistinai priversti Parlamentą panaikinti neseniai priimtą antimafijinį įstatymą“*[246]. Vadinasi, minėti Sicilijos Mafijos įvykdyti nusikaltimai, panaudojant teroristinį aukos nekonkretizavimo metodą, atitinka tiek subjektyviuosius – teroristinis tikslas įtakoti valdžios organizaciją priimti palankų sprendimą – tiek objektyviuosius – nusikaltimas įvykdytas pavojingu žmogaus gyvybei ir sveikatai būdu – Tarybos pamatinio sprendime įvardintus teroristinio nusikaltimo pažymius. Todėl šio teroristinio nusikaltimo padarymas, formaliai žiūrint, turėtų reikšti, jog Sicilijos Mafija galėtų būti kvalifikuojama teroristine grupe. Ypač atsižvelgus į tą faktą, kad Sicilijos Mafija įvykdė eilę teroristinių nusikaltimų. Tik problema – Sicilijos Mafija pati savęs tokia nelaiko.

Painiavos dar daugiau sukelsime pasiūlydami prisiminti terorizmo sąvokos problematiką ir suvokimą papildyti tuo, jog, kas yra organizuotas nusikalstamumas, vieningos nuomonės taip pat

[244] Tarybos pamatinis sprendimo 2 str.
[245] Shelley, I. L., Picarelli, J. T., *supra* note 230, p. 13.
[246] Jamieson, A. Transnational Organised Crime: A European Perspective. *Studies in Conflict & Terrorism* [interaktyvus]. 2001, 24(5): 377-387. [žiūrėta 2011-11-05] <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/105761001750434231>.

nėra[247]. Yra tik susitarimas organizuota grupe laikyti grupę bent iš dviejų asmenų, bet nesutariama dėl tokios grupės organizacinės struktūros: ji turėtų būti apibrėžiama kaip hierarchinė ar paremta tinklo ar kažkokia kita struktūra[248]. Kaip matome struktūriniu požiūriu teroristinės grupės ir organizuotos grupės apibrėžimas sutampa, kadangi tai, kas Tarybos pamatiniame sprendime apibūdinama kaip „nebūtinai turi būti formaliai jos nariams padalyti vaidmenys, narystės tęstinumas ar išplėtota struktūra“ atitinka tinklo formos organizuotos grupės struktūros sampratą. Ir, nors subjektyvusis elementas – tikslas daryti teroristinius nusikaltimus – iš vienos pusės žiūrint susiaurina subjektų, kurie gali būti kvalifikuojami teroristine grupe, ratą, nes ne visos organizuotos grupės laikomos teroristinėmis, o tik tos, kurių tikslas yra daryti teroristinius nusikaltimus, bet iš kitos pusės – ne iki tokio lygio, kad būtų iškristalizuota (dabar jau mokslininkų pradėta neigti) takoskyra tarp teroristinės ir organizuotos grupės. Kita vertus, sugalvoti kitą požymį, pagal kurį būtų galima atriboti teroristinę nuo organizuotos grupės, vargu ar įmanoma. Todėl jei ES pozicija yra ta, kad reikia baudžiamąja teisine prasme išskirti teroristinę grupę kaip būtiną terorizmo fenomeno dalį, mes sutinkame, kad tikslas daryti teroristinius nusikaltimus yra realiausias baudžiamąją teisinę galią turintis kriterijus. Aišku, mes dar galime papildomai kalbėti apie subjektyvų elementą – pačios nusikalstamos grupuotės suvokimą savęs kaip teroristinės grupės, bet, nepaisant to, kad teroristinė grupė gali viešai skelbtis ir pripažinti esanti tokia, reikia neatmesti galimybės, kad baudžiamąja teisine prasme kvalifikuotina teroristine, grupuotė gali apskritai nepripažinti savo nusikalstamos veiklos ir laikyti save kad ir kovotojų už nepriklausomybę organizacija, bet ne teroristine grupe.

Tik norint, kad Tarybos pamatinis sprendimas atspindėtų dabartinę realią nusikalstamumo-terorizmo ryšio situaciją bei kriminalizuotų atsakomybę ne tik „grynai“ teroristinių grupių, nukreiptų vien tik į teroristinių ar su teroristine veikla susijusių nusikaltimų darymą, bet ir hibridinių grupių[249], išmintinga būtų pasekti Lietuvos Respublikos pavyzdžiu ir teroristinę grupę papildomai prilyginti organizuotai grupei. Kodėl nepakanka to, kad Tarybos pamatinis sprendimas teroristinę grupę laiko organizuotos grupės forma[250]? Todėl, kad formos gali būti kelios (pavyzdžiui, teroristinė grupė ir antikonstitucinė grupė) ir vienos iš jų nebuvimas (tarkim teroristinės grupės) automatiškai nereiškia buvimą kitos (tarkim antikonstitucinės). Bet jeigu mes sakysime, kad organizuotai grupei prilyginama teroristinė grupė, vadinasi už nusikaltimo

[247] Yra priskaičiuojama 150 sąvokų apibūdinančių organizuotą nusikalstamumą. Išsamesnė informacija: *Definitions of Organized Crime* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-09-23] <http://www.organized-crime.de/OCDEF1.htm>.

[248] Plačiau apie tai - Abadinsky, H. *Organized Crime, 7th ed*., Belmont: Wadsworth/Thompson Learning, 2003 ir Williams, Ph. The Nature of Drug Trafficking Networks. *Current History*. 1998, 97(618):154-159.

[249] Nors dar nėra susiformavusios mokslininkų pozicijos, yra manančių, kad hibridinės grupės laikyti teroristine negalima.

[250] Kad Tarybos pamatiniame sprendime teroristinė grupė laikoma organizuotos grupės forma mes sprendžiame iš to, kad teroristinės grupės apibrėžimas Tarybos pamatiniame sprendime pateikiamas per organizuotos grupės apibrėžimą: tai organizuota grupė, tik turintį specifinį tikslą.

padarymą, kurio požymiu yra teroristinė grupė, baudžiamosios atsakomybės subjektu bus ne tik teroristinė, bet automatiškai ir organizuota grupė. Kad būtų aiškiau suprasti žvilgtelėkime į Lietuvos Respublikos BK 250 str. 5. ir 6 d. Jose baudžiamoji atsakomybė numatyta už atitinkamų veikų, susijusių su bendrininkų, organizuota bei teroristine grupe, padarymą. Nusikalstamo susivienijimo BK 250 str. nėra paminėto. Nors būtų nelogiška, kad baudžiamoji atsakomybė kyla už atitinkamų veikų, susijusių su bendrininkų ir organizuota grupe atlikimą, bet nekyla už tų pačių veikų, tik susijusių su nusikalstamu susivienijimu, atlikimą. Bet teroristinės grupės prilyginimas nusikalstamam susivienijimui viską paaiškina. Europos Komisija taip pat atkreipė dėmesį, kad „teroristinės grupės [*kaip pasižyminčios specifiniu tikslu]* (aut. past.) prilyginimas nusikalstamam susivienijimui [*kuris tokiu tikslu nepasižymi*] (aut. past.) neleidžia išvengti baudžiamosios atsakomybės, jei tokią grupę nepavyktų inkriminuoti teroristine“[251], o mokslinės studijos apie teroristinių ir organizuotų grupių supanašėjimą ir net susiliejimą, leidžia daryti prielaidą, kad tokia tikimybė yra labai reali. Būtent, atsižvelgiant ir į praktišką išnykimą ribos tarp terorizmo ir organizuoto nusikalstamumo, Rusijos Federacijos baudžiamajame įstatyme 2006 m. Rusijos Federacijos Federaliniu įsakymu teroristinės grupės kategorija buvo panaikinta kvalifikuojančiais teroristinių nusikaltimų požymiais paliekant tik grupę iš anksto susitarusių asmenų ir organizuotą grupę[252]. Taigi, žingsnis, atspindintis galimai nepagrįstą organizuoto nusikalstamumo ir terorizmo atribojimą vieną nuo kito, Rusijos Federacijos baudžiamajame įstatyme jau žengtas. Manome, toks žingsnis taip pat galėtų būti nepagrįsto teroristinių grupių idealizavimo baigties prielaida. Juk jei yra pasauliečių, simpatizuojančių teroristinėms grupėms ir jų veiklos nelaikančių nusikalstama, tai organizuoto nusikalstamumo struktūrų veiklos plačioji visuomenė niekada nelaikė teisėta.

Tiesa, kalbant apie teroristinės grupės reglamentavimą visgi galime teigti, kad būdas baudžiamajame įstatyme atriboti teroristinę grupę nuo organizuoto nusikalstamumo struktūrų egzistuoja. Tik tai neišspręstų atribojimo problematikos apskritai, o tiesiog šį probleminį klausimą deleguotų ne teisingumo vykdymo institucijai. Tas būdas – tai teroristinių grupių sąrašo sudarymas. Ir čia negalima nepaminėti ES valstybių: Didžiosios Britanijos, Vokietijos, Austrijos bei ne ES valstybių, tokių kaip JAV ar Kanados, praktikos dėl teroristinių grupių sąrašo sudarymo tiesiogiai baudžiamajame įstatyme ar kitame dokumente ir jo laikymo sudėtine baudžiamojo įstatymo dalimi. Tokių teroristinių grupių, kaip ir asmenų laikomų teroristais, sąrašų sudarymą, HC projekto vadovė K. Thornie nurodo esant visiškai naujos praktikos fenomenu, ES pasirodžiusiu dar 1920 m. Didžiojoje Britanijoje. Po 2001 m. rugsėjo 11 įvykių šis

[251] Commission Staff Working Document, *supra* note 1, p. 15.
[252] Korobeeva, A. I., *supra* note 131, p. 59.

reiškinys įsišaknijo galutinai[253]. Dabar jau galime kalbėti, kad ne tik atskirų valstybių, bet ir ES lygmeniu yra dokumentas, kuriame įvardijamos nusikalstamos organizacijos, laikytinos teroristinėmis – tai 2001 m. gruodžio 21 d. Tarybos bendroji pozicija dėl konkrečių priemonių kovojant su terorizmu[254], susijusi su asmenų, laikomų teroristais ir grupių, laikomų teroristinėmis, turto užšaldymu. Tiesa, šis dokumentas, kaip ir Jungtinių Tautų rezoliucija[255], nėra tiesiogiai susijusi su baudžiamąja atsakomybe. Tačiau šie dokumentai atitinkamas nusikalstamas struktūras *ipso facto* laiko teroristinėmis. Visgi pastebėtini tam tikri nenuoseklumai susiję su teroristinių organizacijų sąrašų sudarymu. Pirma – tai skirtinga įtraukimo į teroristinių grupių sąrašus procedūra. Antra – teroristinių grupių sąrašas nėra identiškas visose jį turinčiose valstybėse, taip pat ES ir JT dokumentuose: pavyzdžiui ES teisės aktuose teroristine nelaikoma Abu Sayyaf organizacija, nors tokia ji laikoma JAV, Jungtinių Tautų dokumentuose; Jungtinės Tautos Hamas ar Abu Nidal nelaiko teroristine organizacija, nors tokia ji laikoma ES ir JAV. Netgi ES lygiu pastebimas prieštaringumas: Didžioji Britanija Hizballah External Security Organizaciją laiko teroristine, nors ES savo dokumentuose jos nepriskiria prie tokių[256]. Nors *de facto* apie atitinkamos organizacijos buvimą teroristine yra kalbama viešai ir ji pati tai dažniausiai viešai afišuoja, *de jure* toks pripažinimas, pasak K. Thornie, yra išskirtinai „politinis žingsnis dialogą tarp mūsų ir teroristų pasaulio padarantis dar sudėtingesniu“[257]: juk kaltais pripažįstama nesant apkaltinamojo teismo nuosprendžio. Teroristinių grupių sąrašo nauda gali būti kvestionuojama ir tuo aspektu, kad, pavyzdžiui, Didžiojoje Britanijoje nė viena iš teroristinių grupių sąraše esančių grupių šios valstybės teritorijoje niekada neįvykdė teroristinių nusikaltimų[258]. Profesorės M. van den Broek, M. Hazelhorst ir profesorius W. de Zanger, vieni iš autorių, turto užšaldymą laikantys teisėta administracine sankcija, nurodo, kad jei turto užšaldymą laikytume kriminaline bausme, tokiu atveju teroristinių grupių ir asmenų laikomų teroristais sąrašo sudarymas būtų didžiausias žmogaus teisių, baudžiamosios ir baudžiamojo proceso teisės normų pažeidimas[259]. Todėl nors

[253] Thornie, K. *"Terrorist" lists – A brief overview of lists and their sanctions in the US, UN, and Europe* [interaktyvus]. p. 1. [žiūrėta 2011-09-27] <http://www.hdcentre.org/files/Terroristlistsabriefoverview.pdf>.
[254] 2001 m. gruodžio 27 d. Tarybos bendroji pozicija dėl konkrečių priemonių taikymo kovojant su terorizmu. *L 344* [interaktyvus]. 2001, 93 – 96. [žiūrėta 2011-09-27] <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001E0931:LT:HTML>.
[255] Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos Rezoliucija Nr. 1267 [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-05] <http://www.un.org/Docs/sc/committees/1267/1267ResEng.htm>.
Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos Rezoliucija Nr. 1373 [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-05] <http://www.un.org/News/Press/docs/2001/sc7158.doc.htm>.
[256] Thornie, K., *op. cit.* 253, p. 3.
[257] *Ibid.* p. 12.
[258] Brandon, B. Terrorism, Human Rights and the Rule of Law: 120 Years of UK's Legal Response to Terrorism. *The Criminal law review.* 2004, 12: 981-997. p. 989.
[259] Van den Broek, M., Hazelhors, M., de Zanger, W. Asset freezing: smart sanction or criminal charge? *Merkourios: Utrecht Journal of International and European Law* [interaktyvus], 2011, 27(72): 18-27. [žiūrėta 2011-10-24] <http://www.merkourios.org/index.php/mj/article/view/14/30>.

išankstinio teroristinių grupių sąrašo buvimas labai palengvintų teroristinių ir su teroristine grupe susijusių nusikaltimų kvalifikavimą, bet, atsižvelgiant į tai, kad plačių diskusijų dėl galimų žmogaus teisių pažeidimo yra susilaukęs asmenų ir grupių įtraukimas į tokius sąrašus turto užšaldymo tikslais[260] bei į tai, kad institucijų ir valstybių pozicija dėl prejudicinio sprendimo pripažinti vieną ar kitą grupę teroristine skiriasi, mes manytume, kad toks sprendimas sukeltų daugiau diskusijų, bet neatneštų apčiuopiamos naudos. Maža to, į teroristinių grupių sąrašus įtraukiamos tik pačios didžiausios teroristinės grupės, kurios jau yra įvykdžiusios teroristinius nusikaltimus[261], tokiu būdu už šio sąrašo ribų liktų mažesnės, dar tik „besiskinančios savo vietą po saule“ ir pasauliui nežinomos iki konkretaus teroristinio nusikaltimo įvykdymo, teroristinės grupės. O kadangi dalyvavimas teroristinės grupės veikloje ir vadovavimas jai asmenims užtraukia baudžiamąją atsakomybę nepriklausomai nuo teroristinio nusikaltimo įvykdymo fakto[262], tai žinomų teroristinių grupių sąrašo sudarymo metodas apribotų galimybę taikyti baudžiamąją atsakomybę už vadovavimą ir dalyvavimą į teroristinių grupių sąrašą neįtrauktoms teroristinėms grupėms[263]. Atsižvelgiant į visa tai, manytume, kad teroristinių grupių sąrašo sudarymas nėra priimtinas baudžiamajai teisei ir, kadangi tai yra daugiau politinio pobūdžio veiksmas, Tarybos pamatiniame sprendime pagrįstai nenurodomas.

3. Tarybos pamatinio sprendimo nuostatų įgyvendinimas Lietuvos Respublikos BK

Nors teroristinės grupės prilyginimą nusikalstamam susivienijimui mes laikome pažangia Lietuvos Respublikos BK nuostata, deja, ne viskas, kas susiję su teroristinės grupės reglamentavimu, jame yra taip pažangu. Dabar galiojančiame Lietuvos Respublikos BK teroristinės grupės išskirtinumą išryškina jos tikslas – 250 str. *„numatytais veiksmais bauginti žmones arba neteisėtai reikalauti iš valstybės, jos institucijos ar tarptautinės organizacijos atlikti tam tikrus veiksmus arba susilaikyti nuo jų“*[264] – kuris skiriasi nuo paminėtojo Tarybos pamatiniame sprendime[265]. Todėl neatitikimai tarp Lietuvos Respublikos BK ir Tarybos pamatinio sprendimo pasireiškia keliais aspektais:

1) Tarybos pamatiniame sprendime teroristinės grupės tikslas išreiškiamas per tikslą daryti teroristinius nusikaltimus, o Lietuvos Respublikos BK – per Tarybos pamatiniame sprendime

[260] Brandon, B., *supra* note 258.
[261] Commission Staff Working Document, *supra* note 1, p. 18.
[262] *Ibid.* p. 18.
[263] Tokia galimybė nebūtų apribota tuo atveju, jei paraleliai su teroristinių grupių sąrašu baudžiamuosiuose įstatymuose būtų palikta norma dėl atitinkamos nusikalstamos grupuotės kvalifikavimo teroristine grupe. Tačiau, mūsų manymu, nors toks reglamentavimas iš vienos pusės palengvintų teismų darbą, bet iš kitos pusės neišspręstų baudžiamojo teisinio teroristinės grupės ir organizuoto nusikalstamumo struktūrų atribojimo klausimo kartu sukeldamas dar daugiau painiavos. Todėl jei jau nusprendžiama baudžiamajame įstatyme atskirai išskirti teroristinę grupę, kaip bendrininkavimo formą, nustatant probleminius jos atribojimo kriterijus, tai teroristinės grupės sąrašo tokiame baudžiamajame įstatyme jau nereikia.
[264] Lietuvos Respublikos BK 250 str. 6 d.
[265] Tarybos pamatiniame sprendime teroristinės grupės tikslu laikomas tikslas daryti teroristines veikas.

apibrėžto teroristinio tikslo, kaip teroristinio nusikaltimo, bet ne teroristinės grupės, subjektyviuosius elementus.

2) Lietuvos Respublikos BK 250 str. neapima visų teroristinių veikų spektro;

3) pagal Lietuvos Respublikos BK teroristinė grupė yra prilyginama nusikalstamam susivienijimui. Tai reiškia, kad remiantis BK 25 str. 4 d. minimalus narių skaičius turėtų būti ne du, kaip kad yra remiantis Tarybos pamatiniu sprendimu, o trys.

Nors mokslinėje literatūroje ir buvo laikomasi pozicijos, kad kriterijus, atribojantis teroristinę grupę nuo organizuoto nusikalstamumo struktūros yra politinis, ideologinis teroristinės grupės veiklos motyvavimas, o organizuoto nusikalstamumo struktūros išimtinai tik ekonominio pelno siekimas[266] ir ši pozicija yra įsišaknijusi pasauliečių sąmonėje, tačiau praktika ir dabartinė teorija[267] nepritaria tam. Kita vertus, išskirtiniu teroristinės grupės bruožu laikyti specifinį jos veiklos tikslą yra nelogiška vadovaujantis ir pačiu Lietuvos Respublikos BK. Juk Lietuvos Respublikos BK 25 str. bendrininkavimo formos viena nuo kitos atskiriamos pagal daromus nusikaltimus ir jų narių skaičių. Ir nors Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje nusikalstamo susivienijimo bruožu yra išskiriamas veiklos versliškumas ir jo pasekoje gaunamas ekonominis pelnas[268] – bruožas, kuris ilgą laiką buvo laikomas esminiu ir atribojant teroristinę grupę nuo organizuoto nusikalstamumo struktūrų – tačiau BK toks kriterijus nėra reglamentuotas. Atsižvelgiant į tai, Tarybos pamatinio sprendimo nuostatos dėl teroristinės grupės tikslo perkėlimas į Lietuvos Respublikos BK atitiktų ne tik ES teisės akto reikalavimus, bet ir Lietuvos Respublikos BK esančias bendrininkavimo formų reglamentavimo tendencijas, kadangi teroristinės grupės esminis požymis būtų susijęs su specifiniais nusikaltimais.

Antra problema susijusi su tuo, kad dabar galiojančiame Lietuvos Respublikos BK teroro aktu yra apibrėžiama tik maža dalis tų veikų, kurias yra priimta laikyti teroristinėmis. Vadinasi, jei grupė iš daugiau kaip dviejų asmenų būtų sukurta ir įvykdytų teroristinį nusikaltimą, nepatenkantį į BK 250 str. apibūdinamų veikų apimtį, jos teroristine laikyti negalėtume. Todėl šiuo atveju siūlome neapsiriboti tik teroro akto (BK 250 str.) siejimu su teroristinės grupės veikla numatant, kad teroristine grupe laikoma grupė, turinti tikslą daryti teroristinius nusikaltimus.

Trečią problemą galėtume laikyti tik formalia. Mūsų manymu, neatitikimas dėl teroristinės grupės narių skaičiaus neturėtų sukelti problemų, kadangi teroristinė grupė pagal savo prigimtį turėtų turėti pakankamai didelį narių skaičių. Europos Komisija dėl to pastabų Lietuvos Respublikai taip pat nepareiškė[269]. Dar vienas diskusinio pobūdžio klausimas su Tarybos pamatinio sprendimo nuostatų įgyvendinimu yra susijęs netiesiogiai – ar teroristinė grupė

[266] Schmid, A. P., *supra* note 222.
[267] Kostakos, P. A., *supra* note 217.
[268] Lietuvos Aukščiausio Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. lapkričio 21 d. nutartis (bylos Nr. 2K-545/2006).
[269] Commission Staff Working Document, *supra* note 1, p. 12.

teisingai yra prilyginama tik nusikalstamam susivienijimui. Literatūroje diskutuojama dėl terorizmo ryšio su organizuotu nusikalstamumu ir painiavos čia sukelti gali tai, kad kalbant apie šį ryšį, teroristinė grupė yra priešpastatoma organizuotai grupei. Mūsų baudžiamasis įstatymas organizuotos grupės nesieja su organizuotu nusikalstamumu. Tik nusikalstamas susivienijimas yra siejamas su organizuotu nusikalstamumu[270]. Kadangi Lietuvos Respublikos BK su terorizmu yra siejama ne tik teroristinė, bet ir bendrininkų ar organizuota grupė, tai, manytume, visiškai pagrįstai teroristinė grupė yra prilyginama tik nusikalstamam susivienijimui.

4. Su teroristine grupe susiję nusikaltimai

Tarybos pamatiniame sprendime yra išskiriami su teroristine grupe susiję nusikaltimai. Tai:

1) *vadovavimas teroristinei grupei;*
2) *dalyvavimas teroristinės grupės veikloje, įskaitant informacijos ar materialinių išteklių tiekimą jai arba jos veiklos finansavimą kokiu nors būdu, žinant, kad toks dalyvavimas padės teroristinės grupės nusikalstamai veiklai.*

Lietuvos Respublikos BK su teroristine grupe susiję nusikaltimai išreiškiami per 250 str. 6 d. įtvirtintą dispozicijos dalį, numatančią baudžiamąją atsakomybę *tam, kas kūrė ir dalyvavo teroristinės grupės veikloje, taip pat finansavo arba teikė materialinę ar kitokią paramą tokiai grupei.*

Visų pirma ką pastebime – tai, kad Lietuvos Respublikos BK atskirai nereglamentuojamas vadovavimas teroristinei grupei kaip nusikalstama veika, nors Europos Komisija yra pabrėžusi būtinumą išskirti vadovaujantį organizatoriaus vaidmenį ir jo atsakomybę iš kitų su teroristine grupe susijusių nusikalstamų veikų dėl ypatingo jos pavojingumo[271]. BK bendrosios dalies normos, apibrėžiančios organizatoriaus vaidmenį ir griežtesnę nei kitų bendrininkų atsakomybę negalime laikyti pakankamu vadovavimo teroristinei grupei reglamentavimu, kadangi vadovavimas teroristinei grupei yra laikoma savarankiška nusikalstama veika. Tą yra pažymėjusi ir Europos Komisija[272]. Ir nors pagal BK 250 str. 6 d. atskira nusikalstama veika laikytinas teroristinės grupės kūrimas, mes manome, kad kūrimo sutapatinti su vadovavimu negalima, kadangi vadovauti galima ir sukurtai teroristinei grupei. Dėl šios veikos ypatingo pavojingumo ir savarankiškumo negalime laikyti, kad vadovavimą apima ir dalyvavimas teroristinės grupės veikloje. Todėl mes siūlytume atsižvelgti į Europos Tarybos pamatinio sprendimo nuostatas ir įtvirtinti vadovavimą teroristinei grupei kaip atskirą nusikaltimą.

---

[270] Gutauskas, A. *Organizuotas nusikalstamumas ir jo baudžiamasis teisinis vertinimas: daktaro disertacija*. Vilnius, 2002, p. 68.
[271] Commission Staff Working Document, *supra* note 1, p. 15.
[272] *Ibid.* p 17.

Nors dalyvavimą teroristinės grupės veikloje Europos Komisija laikė tinkamai įgyvendinta nuostata[273], mes galime išskirti reglamentavimo ir teisės aiškinimo problemas.

Pirma, vadovaujantis Lietuvos Respublikos BK, dalyvavimą teroristinės grupės veikloje turėtume laikyti teroro aktu. Tokia dalyvavimo teroristinės grupės veikloje traktuotė yra ydinga, kadangi šis nusikaltimas nėra nei teroro aktas, nei kitas teroristinis nusikaltimas. Dalyvavimas teroristinės grupės veikloje Tarybos pamatiniame sprendime labai aiškiai įvardijamas su teroristine grupe susijusiu nusikaltimu. Keista, kad Europos Komisija neatkreipė į tai dėmesio.

Antra problema susijusi su veikų, patenkančių į dalyvavimo teroristinės grupės veikloje, spektru. Baigtinio dalyvavimo teroristinės grupės veikloje sąvokos išaiškinimo Tarybos pamatinis sprendimas nepateikia, tačiau nurodo, jog dalyvavimu laiko ir informacijos ar materialinių išteklių teikimą teroristinei grupei arba jos veiklos finansavimą. Čia verta pažymėti tai, kad FATF[274], pateikusi terorizmo finansavimo nusikaltimo aiškinimo rekomendacijas, terorizmo finansavimą traktuoja atskira itin pavojinga nusikalstama veika[275]. Be kita ko, yra autorių, manančių, kad vienintelis būdas kovoti su terorizmu – tai būtent sustabdyti jo finansavimą[276]. Todėl sprendimas teroristinės veiklos finansavimą laikyti dalyvavimo teroristinės grupės veikloje sudedamąja dalimi, bet ne atskiru nusikaltimu, mūsų manymu, yra ydingas. Juo labiau, reikia atsižvelgti ir į tai, kad finansuoti teroristinės veikos vykdymui galima ne tik teroristinę grupę, bet ir pavienį asmenį. Nors Lietuvos Respublikos BK 250 str. 6 d. konstrukcija finansavimo, materialinės ar kitokios paramos teikimo teroristinei grupei savaime nelaiko dalyvavimu tokios grupės veikloje, tačiau atsižvelgiant į aukščiau minėtus aspektus, siūlytume terorizmo finansavimą išskirti į atskirą BK straipsnį ir traktuoti su teroristine veikla susijusiu nusikaltimu. Tokiu būdu būtų išspręsta problema ir dėl baudžiamosios atsakomybės taikymo asmenims, finansavusiems „teroristus-vienišius“.

O kad galima situacija, kai teroristinės grupės finansavimo ar kitos veikos nebus laikomas dalyvavimu teroristinės grupės veikloje, mums įrodo ir šis praktinis pavyzdys. *Bananus auginanti bendrovė „Chiquita“ Kolumbijos teismo nuosprendžiu buvo nuteista už teroristinės veiklos finansavimą. Nors „Chiquita“ pati prisipažino reguliariai finansavus teroristinę grupę*

[273] Commission Staff Working Document, *supra* note 1. p. 15.
[274] FATF – Tarptautinė Finansinių Veiksmų Darbo Grupė yra tarpvyriausybinis organas, kurio tikslas plėtoti ir skatinti bedrą politiką tarpvalstybiniu mastu kovojant su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu. Europos Komisija yra šios organizacijos nare. Lietuvos Respublika šios organizacijos tiesiogine nare nėra. Plačiau: *About FATF* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-10-03] <http://www.fatf-gafi.org/pages/0,3417,en_32250379_32236836_1_1_1_1_1,00.html>;
Members & Observers [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-10-03] <http://www.fatf-gafi.org/pages/0,3417,en_32250379_32236869_1_1_1_1_1,00.html>.
[275] *FATF Special Recommendation II: Criminalising the Financing of Terrorism and Associated Money Laundering* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-10-03] <http://www.fatf-gafi.org/document/10/0,3746,en_32250379_32236920_43746890_1_1_1_1,00.html>.
[276] Dandurand, Y., Chin, V. *Links Between Terrorism and Other Forms of Crime* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-05] <http://www.icclr.law.ubc.ca/Site%20Map/Publications%20Page/Yvon%20Dandurand.htm>.

didelėmis pinigų sumomis, teismas bendrovei papildomai neinkriminavo dalyvavimo teroristinės grupės veikloje[277]. Šis pavyzdys mums leidžia ne tik iškelti klausimą, ar yra pagrįsta finansavimą automatiškai laikyti ir dalyvavimu teroristinės grupės veikloje bei kalbėti apie idealiąją nusikalstamų veikų sutaptį, bet ir ar dalyvauti teroristinės grupės veikloje gali ne vien tik fiziniai, bet ir juridiniai asmenys. Pabandykime į šiuos klausimus atsakyti nuosekliai.

Kad būtų aiškiau, mes išskirsime dvi dalyvavimo teroristinės grupės veikloje sampratas: plačiąją ir siaurąją. Esminis skirtumas tarp šių dviejų sampratų – ar vieno su terorizmu susijusio nusikaltimo padarymas automatiškai reiškia dalyvavimą teroristinės grupės veikloje, ar ne. Plačioji dalyvavimo teroristinės grupės veikloje samprata yra išdėstyta Tarybos pamatiniame sprendime: teroristinės grupės finansavimas, informacijos ar kitokios pagalbos teikimas kartu reiškia ir dalyvavimą teroristinės grupės veikloje. Teroristų finansavimas glaudžiai susijęs su juridinių asmenų veikla, todėl atitinkamai manome, kad, vadovaujantis plačiąja dalyvavimo teroristinės grupės veikloje samprata, ir juridinis asmuo pagrįstai gali būti laikomas dalyvaujančiu teroristinės grupės veikloje. Dalyvavimas teroristinės grupės veikloje siaurąja prasme reiškia atskirą nusikalstamą veiką, kurią gali rodyti ir teroristinės grupės finansavimas, informacijos ar kitokios pagalbos teikimas, tačiau šių veikų darymas nebūtinai visada reiškia kartu ir dalyvavimą teroristinės grupės veikloje. Siaurosios dalyvavimo teroristinės grupės veikloje sampratoje juridinis asmuo taip pat gali būti pripažintas atsakomybės subjektu, tačiau gali ir nebūti. Pavyzdžiui, pagal Rusijos Federacijos baudžiamojo įstatymo nuostatas juridinis asmuo negali būti atsakomybės subjektu už teroristinės veiklos finansavimą. Čia vadovaujamasi nuostata, kad tik fizinis asmuo gali įvykdyti nusikaltimus[278]. Mūsų manymu, baudžiamajai teisei yra priimtina siauroji dalyvavimo teroristinės grupės veikoje samprata. Juk jei BK normoje yra kelios alternatyvios, tarpusavyje susijusios veikos, tokiu atveju vienos veikos padarymas automatiškai nereiškia kitos padarymo. Pavyzdžiui, nusikalstamą veiką kvalifikavus kaip narkotinių medžiagų laikymą, negalima automatiškai preziumuoti atsakomybės už narkotinių medžiagų įsigijimą. Įsigijimas turi būti įrodytas, bet ne preziumuojamas[279].

Dalyvavimo teroristinės grupės veikloje sąvokos išaiškinimo mūsų šalies baudžiamasis įstatymas nepateikia, tai palikdamas teismų praktikai. Tačiau, pavyzdžiui, Kanados baudžiamajame kodekse[280] yra nurodytas baigtinis veikų, laikomų dalyvavimu teroristinės grupės veikloje, sąrašas ir aplinkybės, rodančios dalyvavimą teroristinės grupės veikloje.

[277] *In Terrorism-Law Case, Chiquita Points to U.S.* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-10-24] <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/08/01/AR2007080102601.html>.
[278] Musaelen, M. F. O subjekte terroristicheskogo akto [About the Subject of Terroristic Act]. *Ugalovnoe pravo i proces.* 2009, 7(39): 59-64.
[279] Lietuvos Aukščiausio Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 21 d. nutartis (bylos Nr. 2K-671/2010).
[280] Kanados baudžiamojo kodekso 83.18 str. [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-09-30] <http://yourlaws.ca/criminal-code-canada/8318-participation-activity-terrorist-group>.

Manome, jog dalyvavimo teroristinės grupės veikloje sampratos suformavimui yra tikslinga pateikti šios veikos išaiškinimą atsižvelgiant į Kanados baudžiamajame įstatyme suformuotas taisykles.

Asmens dalyvavimą teroristinės grupės veikloje Kanados baudžiamasis kodeksas aiškina kaip: teroristų mokymą, organizavimą, dalyvavimą teroristinės grupės rengiamuose mokymuose, asmenų verbavimą teroristinės veiklos apmokymams, savo profesinės patirties ar įgūdžių pritaikymą ar siūlymą pritaikyti teroristinėje veikloje, atvykimą ir/ ar pasilikimą šalyje jei tai yra susiję su teroristinės grupės veikla[281]. Praplėsdami dalyvavimo teroristinės grupės veikloje apimtį požymiais, galimai liudijančiais apie dalyvavimą, mes siūlome taip pat laikyti teroristinių nusikaltimų, su teroristine veikla bei kitų, aukščiau nepaminėtų, su teroristine grupe susijusių nusikaltimų atlikimas, įskaitant teroristinės grupės finansavimą ar kitokios paramos teikimą bei asmenų verbavimą teroristinei veiklai. Tačiau vien konkrečių veikų padarymas nebūtinai liudija, kad asmuo tikrai identifikuoja save su teroristine grupe. Manytume todėl Kanados baudžiamajame kodekse yra įvardintas ir pavyzdinių aplinkybių sąrašas, į kurias teismas turi atsižvelgti spręsdamas, ar kaltinamasis save identifikavo dalyvaujančiu teroristinės grupės veikloje. Tai pavadinimų, žodžių, simbolių ar kitų ženklų, kurie asocijuojasi su teroristine grupe, naudojimas; dažnas ryšių palaikymas su žmonėmis, priklausančiais teroristinei grupei; gavimas bet kokio dydžio ir bet kokio pavidalo naudos iš teroristinės grupės; pakartotinumas dalyvaujant asmenų, susijusių su teroristine grupe, rengiamuose mokymuose[282]. Vadinasi, sprendžiant apie asmens dalyvavimą teroristinės grupės veikloje, tiek objektyvieji, tiek subjektyvieji požymiai turi vieningai tą liudyti.

Kaip atskirą probleminį dalyvavimo teroristinės grupės veikloje klausimą galime išskirti organizuoto nusikalstamumo struktūrų ir teroristinės grupės bendradarbiavimo klausimą. Manome, kad kategoriškai organizuoto nusikalstamumo struktūroms priklausančių asmenų negalime laikyti dalyvaujančiais teroristinės grupės veikloje, nors jie ir atitiktų daugelį mūsų minėtų požymių: jie gali dalyvauti teroristams rengiamuose mokymuose ar juos vesti, savo profesinę patirtį ar įgūdžius pritaikyti ar siūlyti pritaikyti teroristinėje veikloje, atlikti su teroristine veikla susijusius nusikaltimus, dažnai palaikyti ryšius su teroristinei grupei priklausančiais asmenimis, gauti naudos iš dalyvavimo teroristinės grupės veikloje ir kt. Bet tokių asmenų veiksmus būtų klaidinga kvalifikuoti dalyvavimu teroristinės grupės veikloje, kadangi jie savęs neidentifikuoja su teroristine grupe. Tokie asmenys save laiko konkrečios

[281] Kanados baudžiamojo kodekso 83.18 str., *supra* note 280.
[282] *Ibid.*

organizuoto nusikalstamumo struktūros nariais, o jų veikla susijusi su teroristine grupe yra nukreipta į organizuoto nusikalstamumo struktūros, bet ne teroristinės grupės, naudą ir veiklą[283].

Dar vienas pasaulyje aktualus ir probleminis klausimas susijęs su dalyvavimu teroristinės grupės veikloje – tai nepilnamečių asmenų įtraukimas į teroristinės grupės veiklą[284]. Pavyzdžiui, beveik 50 % teroristinės grupės „Tamilo išlaisvinimo tigrai“ narių yra asmenys iki 15 m., o net 70 % teroristinės grupės „Pasipriešinimo Dievui armija“ narių yra paaugliai, įskaitant ir vaikus nuo 8 m. amžiaus[285]. Teroro aktus pastaruoju metu taip pat dažniausiai įvykdo asmenys, kurių amžius daugiausia yra nuo 14 iki 20 m. ir retais atvejais nuo 25 iki 35 m[286]. Nepilnamečių įtraukimo į teroristinę veiklą problema su baudžiamąja teise yra susijusi per galimybės kaltus asmenis patraukti baudžiamojon atsakomybėn prizmę. Teroro aktas (kadangi pagal dabartinę BK redakciją dalyvavimas teroristinės grupės veikloje laikomas teroro aktu) Lietuvos Respublikos BK 13 str. 2 d. nėra nurodytas kaip nusikaltimas, už kurio įvykdymą baudžiamoji atsakomybė kiltų nuo 14 m. Vadinasi, asmenims baudžiamoji atsakomybė kyla nuo 16 m. Tuo tarpu amžius, nuo kurios kyla baudžiamoji atsakomybė už su terorizmu susijusių nusikaltimų padarymą, varijuoja įvairiose valstybėse. Antai Rusijos Federacijoje baudžiamoji atsakomybė už teroro akto įvykdymą kyla nuo 14 m., už kitų su terorizmu susijusių nusikaltimų padarymą – nuo 16 m., tuo tarpu kai kuriose JAV valstijose baudžiamoji atsakomybė (tame tarpe ir už su terorizmu susijusių nusikaltimų padarymą) kyla nuo 6 m., daugelyje valstybių nuo 12 m[287]. Dėl baudžiamosios atsakomybės amžiaus ribos mažinimo yra įvairių nuomonių[288], bet dėl reikalingo detalaus tyrimo, kas sąlygotų nukrypimą nuo pagrindinės darbo temos, prie šio klausimo neapsistosime ilgiau. Galime tik paminėti, kad Rusijos Federacijoje baudžiamosios atsakomybės už teroro aktą nustatymas nuo 14 m. mokslininkų tarpe kelia diskusijas[289]. Teisės mokslų daktaras M. F. Musaelen teigia, kas psichofiziologinės keturiolikmečių ypatybės jau leidžia jiems suvokti

---

[283] Kita vertus profesorė T. Makarenko atkreipia dėmesį į tai, kad Albanijoje yra pastebima to paties asmens priklausymo ir organizuotai ir teroristinei grupei tendencija, kurią ji apibūdina fraze „dieną – teroristas, naktį – banditas“. Makarenko, T. *supra* note 209, p. 136.

[284] *Participation of Children and Teenagers in Terrorist Activity During the Al-Aqsa Intifada* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-09-29]
<http://www.mfa.gov.il/MFA/MFAArchive/2000_2009/2003/1/Participation+of+Children+and+Teenagers+in+Terrori.htm>;
Children Used as Soldiers in Iraq [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-10-03]
<http://www.cdi.org/terrorism/iraqchildsoldiers.cfm>.
UK: Children Involved in Terrorism [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-10-03]
<http://articles.cnn.com/2007-11-05/world/britain.threat_1_qaeda-terrorist-related-activity-terrorist-plots?_s=PM:WORLD>.

[285] Musaelen, M. F., *supra* note 278, p. 61.

[286] *Ibid.*

[287] *Ages of Criminal Responsibility by Country* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-10-03]
<http://en.wikipedia.org/wiki/Defense_of_infancy#Ages_of_criminal_responsibility_by_country>.

[288] Sakalauskas, G. Minimalaus baudžiamosios atsakomybės amžiaus problema: lyginamieji teisiniai ir kriminologiniai aspektai. *Teisės problemos.*2009, 2(64): 82-103.

[289] Pavyzdžiui, J. M. Antonian nuomone tokio amžiaus nustatymas yra aktualus, nes nacionaliniame ir religiniame terorizme dalyvauja nemažai paauglių, o štai V. P. Jamiljanov mano, kad 14 m. asmuo ne visuomet sugeba tinkamai įvertinti savo veiksmų sudėtingumą, daugiaobjektyvumą ir tikslinius motyvus.

faktinį savo veiksmų pobūdį ir pavojingumą neapibrėžtam visuomenės ratui[290]. Kitaip tariant, keturiolikmečiai jau yra pajėgūs suvokti, kad teroristinis nusikaltimas yra *malum in se* (blogis savyje). Jeigu už teroro aktu pažeidžiamų baudžiamojo įstatymo saugomų vertybių – tokių kaip žmogaus gyvybė, sveikata ir nuosavybė savarankišką pažeidimą (t. y., šios vertybės pažeidžiamos tiesiogiai įvykdant atitinkamą nusikaltimą, o ne per teroro akto prizmę, kuomet tai yra papildomu saugomu objektu) baudžiamoji atsakomybė pagal Lietuvos Respublikos BK 13 str. 2 d. kyla nuo 14 m., tai nelogiška, kad už pagrindinės vertybės – visuomenės saugumo – pažeidimą, net jei pavojus tiesiogiai nekilo papildomoms vertybėms, tokioms kaip žmogaus gyvybė ar sveikata, atsakomybė kyla nuo 16 m. Todėl atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta siūlome baudžiamąją atsakomybę už teroristinių nusikaltimų įvykdymą numatyti nuo 14 m. Kita vertus, neatsiribojame ir nuo to, kad keturiolikmetis dar gali būti nepajėgus suvokti dalyvavimo teroristinės grupės veikloje nusikalstamo pobūdžio, kadangi užverbuodami nepilnamečius „grupės idėjiniam pamainos“ auklėjimui teroristai skiria didelį dėmesį[291], o tai dar labiau apsunkina nepilnamečio suvokimą, kad jo veiksmai yra neteisėti ir nusikalstami. Todėl galbūt ir nėra tikslinga, kad už su teroristine grupe susijusių nusikaltimų vykdymą būtų baudžiami asmenys nuo 14 m. Juolab, kad taikant analogiją, patraukimo baudžiamojon atsakomybėn nuo 14 m. už dalyvavimą nusikalstamo susivienijimo veikloje Lietuvos Respublikos BK nėra numatyta.

Dar vienas, susijęs su baudžiamuoju teisiniu su teroristine grupe susijusių nusikaltimų vertinimu ir nepilnamečiais vertas paminėjimo aspektas – tai tarpinis nusikaltimo vykdymas[292]. Nors ir 16 m. nesulaukusių asmenų baudžiamosios teisės prasme negalime traktuoti kaip dalyvaujančių teroristinės grupės veikloje, tačiau dėka šio instituto, tokių asmenų padarytos nusikalstamos veikos, liudijančios apie jų dalyvavimą teroristinėje grupėje nelieka nenubaustos[293]. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos BK 24 str. 3 d. už asmenų iki 16 m. padarytus nusikaltimus baudžiamoji atsakomybė kyla asmeniui, kuris nusikalstamos veikos atlikimui pasitelkė tokius asmenis, t. y. jis pripažįstamas su terorizmu susijusio nusikaltimo vykdytoju. Tačiau mes manome, kad toks asmuo „perima“ atsakomybę tik už su terorizmu susijusių nusikaltimų įvykdymą, bet ne už dalyvavimą teroristinės grupės veikloje, kaip savarankiško nusikaltimo, jeigu jis pats toje veikloje dalyvauja. Tokiu atveju atsakomybės subjektui inkriminuojamas dalyvavimas teroristinės grupės veikloje už jo paties dalyvavimą šioje

[290] Musaelen, M. F., *supra* note 278, p. 60
[291] *Ibid.*
[292] Kačerauskas, J. Tarpinio nusikaltimo vykdymo problema Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse. *Jurisprudencija*. 2004, 53(45): 5-13.
[293] Džiugu tai, kad tarpinis nusikaltimo vykdymo institutas yra numatytas ir užsienio valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose, Pavyzdžiui Rusijos Federacijos, Vokietijos ir kt. Plačiau apie tai aukščiau minėtame Kačerausko J. straipsnyje.

veikloje, o atsakomybės amžiaus nesulaukusio asmens įtraukimas dalyvauti teroristinės grupės veikloje yra kaip požymis liudijantis apie pirmojo priklausymą šiai grupei. Bet, jei asmenį iki 16 m. dalyvauti teroristinės grupės veikloje įtraukia asmuo, pats joje nedalyvaujantis, tai toks asmuo jau tampa atsakomybės subjektu už 16 m. nesulaukusio asmens dalyvavimą teroristinėje grupėje. Tik, mūsų manymu, situacija, kuomet teroristinei grupei nepriklausantis asmuo lenktų dalyvauti kitą asmenį teroristinės grupės veikloje, yra daugiau hipotetinė. Net ir šiuo atveju svarstytina, ar lenkimas kito asmens dalyvauti teroristinės grupės veikloje savaime nėra požymiu, liudijančiu pirmojo dalyvavimą šios grupės veikloje.

Išvados

1. Terorizmo samprata ir jo išraiškos formos nuolatos kinta. Dėl šios priežasties terorizmas gali būti vertinamas tik koks yra čia ir dabar. O tai, kad tam tikrų nusikaltimų šiandien pasaulis jau nelaiko teroristiniais, nereiškia, jog tie nusikaltimai nebuvo teroristiniais atitinkamu laikotarpiu. Ir nors yra daugybė priežasčių, kodėl negali būti pasiektas konsensusas dėl vieningos terorizmo sąvokos, bet tarp tų priežasčių nereikia pamiršti ir vyraujančios terorizmo bangos įtakos.
2. Moksliniuose straipsniuose dažnai painiojamos teroro, terorizmo, teroristinių veikų ir teroro akto sampratos nėra lygiareikšmės ir gali būti išreiškiamos per visumos ir dalies santykį. Reikia turėti omenyje, kad yra įvairių teroro formų iš kurių terorizmas tėra tik viena. Terorizmas vėlgi turėtų būti suprantamas ne kaip nusikalstama veika, o kaip socialinis fenomenas, o teroristinės veikos jau yra šio fenomeno išraiškos formos. Savo ruožtu, teroro aktas tėra tik viena iš plataus teroristinių veikų spektro.
3. Tarybos pamatinis sprendimas Lietuvos Respublikos BK yra praktiškai neįgyvendintas, kadangi:
    a. Tarybos pamatiniame sprendime teroristinės veikos yra išreiškiamos per objektyviojo ir subjektyviojo elementų vienovę, kuriame subjektyvusis elementas – specifinis teroristinis tikslas – lemia objektyvaus elemento – konkrečių veikų – buvimą teroristiniu. Lietuvos Respublikos BK ne tik kad neapima visų teroristinių veikų, bet ir esančių veikų reglamentacija nenumato teroristinio tikslo;
    b. Lietuvos Respublikoje yra išskirtas tik vienas su teroristine veikla susijęs nusikaltimas – viešas terorizmo kurstymas, nors Tarybos pamatinis sprendimas neapsiriboja vien šiuo nusikaltimu, praktinė teroristų veikla rodo, kad kiekvienas baudžiamajame įstatyme įtvirtintas nusikaltimas turi potenciją tapti su teroristine veikla susijusiu nusikaltimu;
    c. Lietuvos Respublikos BK nenumato baudžiamosios atsakomybės už vadovavimą teroristinei grupei, nors Europos Komisija yra pabrėžusi šio, kaip vieno iš su teroristine grupe susijusių nusikaltimų, ypatingą pavojingumą ir privalomą reglamentaciją baudžiamuosiuose įstatymuose.
4. Tarybos pamatinio sprendimo neatitikimas mokslinei doktrinai pasireiškia per šiuos aspektus:
    a. Tarybos pamatiniame sprendime yra išskiriami trys alternatyvūs teroristiniai tikslai: 1) rimtai įbauginti gyventojus; 2) neleistinai priversti vyriausybę ar tarptautinę organizaciją atlikti kokį veiksmą ar susilaikyti nuo jo atlikimo; 3) rimtai destabilizuoti ar sunaikinti pagrindines politines, konstitucines, ekonomines šalies sistemas ar

tarptautinę organizaciją. Tačiau siekis rimtai įbauginti gyventojus yra neatskiriamas teroristinių nusikaltimų bruožas, padedantis pasiekti teroristinį tikslą, todėl negali būti laikomas alternatyviu teroristiniu tikslu. O siekis rimtai destabilizuoti ar sunaikinti pagrindines politines, konstitucines, ekonomines šalies sistemas laikytinas siekio sunaikinti šalies konstitucinę santvarką arba apskritai pačią valstybės atitikmeniu. Kadangi šalies konstitucinės santvarkos apsauga yra siejama su nusikaltimais prieš šalies konstitucinę santvarką, o nusikaltimai valstybės suverenumui ir tarptautinei organizacijai kaip tokiai laikytini tarptautinės viešosios teisės reguliavimo sritimi, tai minėtas tikslas negali būti laikomas teroristiniu. Tačiau teroristiniai nusikaltimai gali būti naudojami kaip vienas iš nusikaltimų prieš valstybę, jos konstitucinę santvarką ar tarptautinę organizaciją būdų;

b. Tarybos pamatiniame sprendime per siaura su teroristine veikla susijusių nusikaltimų traktuotė. Praktiškai kiekvienas nusikaltimas gali būti susijęs su teroristine veikla, o štai Tarybos pamatinis sprendimas ignoruoja net ir itin glaudų narkotikų verslo ir terorizmo ryšį su narkotinėmis medžiagomis susijusių nusikaltimų nelaikydamas su teroristine veikla susijusiu nusikaltimu;

c. teroristinės grupės ir organizuoto nusikalstamumo struktūroms ryšio dinamika liudija apie būtinybę tiesiogiai teroristinę grupę prilyginti organizuoto nusikalstamumo struktūroms.

5. Kategoriškas neigimas apie bet kokius teroristinės grupės ir organizuoto nusikalstamumo struktūrų ryšius perėjo prie jų tarpusavio bendradarbiavimo ir netgi atskirų grandžių orientavimo į teroristinių (organizuoto nusikalstamumo struktūrų atveju) ar kitų nusikaltimų darymą (teroristinės grupės atveju) ir galiausiai evoliucionavo iki galimo vienalytės hibridinės teroristinės ir organizuoto nusikalstamumo struktūros susiformavimo. Todėl Lietuvos Respublikos BK nuostata, teroristinę grupę prilyginanti nusikalstamam susivienijimui, yra labai pažangi ir atitinkanti mokslininkų nuostatas dėl praktiškai išnykstančių ribų tarp teroristinės ir organizuotos grupės.

Literatūros sąrašas

I. Lietuvos Respublikos ir užsienio šalių norminiai teisės aktai bei jų projektai

1. 2010 m. gruodžio 23 d. Baudžiamojo kodekso 7, 25, 26, 27, 97, 196, 197, 217, 218, 250, 250(1), 251, 252, 253, 254, 256, 257(1), 267, 267(1), 270, 270(1), 271, 277(1), 288, 295, 310 straipsnių ir Kodekso priedo pakeitimo ir papildymo bei Kodekso papildymo 224(1), 249(1), 250(2), 250(3), 250(4), 250(5), 252(1) ir 270(2) straipsniais įstatymo projektas [interaktyvus]. Nr. XIP-892(2) [žiūrėta 2011-08-09] <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=389709&p_query=&p_tr2=>.
2. Baudžiamojo kodekso 7, 25, 26, 27, 97, 196, 197, 217, 218, 250, 250(1), 251, 252, 253, 254, 256, 257(1), 267, 267(1), 270, 270(1), 271, 277(1), 288, 295, 310 straipsnių ir Kodekso priedo pakeitimo ir papildymo bei Kodekso papildymo 224(1), 249(1), 250(2), 250(3), 250(4), 250(5), 252(1) ir 270(2) straipsniais įstatymo projekto aiškinamasis raštas [interaktyvus]. 2009, Nr. XIP-892(2). [žiūrėta 2011-11-01] <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=389716&p_query=&p_tr2=>.
3. Kanados baudžiamasis kodeksas [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-09-30] <http://yourlaws.ca/criminal-code-canada/8318-participation-activity-terrorist-group>.
4. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios.* 2011, Nr. VIII-1968.
5. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios.* 2011, Nr. VIII-1864.
6. Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas. *Valstybės žinios.* 2011, Nr. XI-1515.
7. Lietuvos Respublikos stojimo į Europos Sąjungą sutartis. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 1-1.

II. Europos Sąjungos norminiai aktai bei institucijų dokumentai

8. 2001 m. gruodžio 27 d. Tarybos bendroji pozicija dėl konkrečių priemonių taikymo kovojant su terorizmu. *L 344* [interaktyvus]. 2001, 93 – 96. [žiūrėta 2011-09-27] <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001E0931:LT:HTML>.
9. 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pamatinis sprendimas Nr. 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-08-09] <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=lt&ihmlang=lt&lng1=lt,en&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=274049:cs&page=>.

10. 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pamatinį sprendimą dėl kovos su terorizmu Nr. 2002/475/TVR pakeičiantis ir papildantis 2008 m. lapkričio 28 d. Tarybos pamatinis sprendimas Nr. 2008/919/TVR [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-08-09} <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32008F0919:LT:HTML>.
11. 2007 m. lapkričio 6 d. Komisijos ataskaita, parengta pagal 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pamatinio sprendimo dėl kovos su terorizmu 11 straipsnį. SEK (2007) 1463.
12. Commission Staff Working Document. COM(681) final. 2007.
13. Commission Staff Working Paper, COM(2004) 409 final. 2004.

III. Tarptautiniai teisės aktai

14. Europos Tarybos konvencija dėl kovos su terorizmu. *Valstybės žinios*. 1997, Nr.7-116.
15. Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos Rezoliucija Nr. 1267 [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-05] <http://www.un.org/Docs/sc/committees/1267/1267ResEng.htm>.
16. Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos Rezoliucija Nr. 1373 [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-05] <http://www.un.org/News/Press/docs/2001/sc7158.doc.htm žiūrėta 2011-11-05>.
17. Special Recommendation II: Criminalising the Financing of Terrorism and Associated Money Laundering [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-10-03] <http://www.fatf-gafi.org/document/10/0,3746,en_32250379_32236920_43746890_1_1_1_1,00.html>.

IV. Lietuvos ir užsienio teismų praktika

18. Alejandre v. Cuba [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-09-13] <http://www.justis.com/document.aspx?doc=cZiZm1udo1WssorftJeto5CZi0yZmJeJmXmInWmda&relpos=0>.
19. Cronin v. Iran.
20. Flatow v. Islamic Republic of Iran and Others [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-09-08] <http://www.justis.com/document.aspx?doc=cZiZm1udo2WssorftJeto5GZi0yZmJeJmXmInXGda&relpos=6#footnote_2>.
21. Kilburn V. Islamic Republic of Iran.
22. Lietuvos Aukščiausio Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. lapkričio 21 d. nutartis (bylos Nr. 2K-545/2006).
23. Lietuvos Aukščiausio Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 21 d. nutartis (bylos Nr. 2K-671/2010).
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. sausio 23 d. nutartis (bylos Nr. 2K-76/2001).

25. R. v. Home Secretary, ex parte Brind [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-09-08] <http://www.justis.com/document.aspx?doc=bXutn5Kdlj5evmnsm5KtmJqJnZmco1mIm5aaa&relpos=41>.
26. The Queen v. Joseph Terrence Thomas [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-05] <http://www.austlii.edu.au/au/cases/vic/VSCA/2006/165.html>.

V. Mokslinė literatūra

27. Abrahms, M. *Lumpers versus Splitters: A Pivotal Battle in the Field of Terrorism Studies* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-03] <http://www.cato-unbound.org/2010/02/10/max-abrahms/lumpers-versus-splitters-a-pivotal-battle-in-the-field-of-terrorism-studies/>.
28. Antonian, J. M. Terrorism. Kriminologicheskoe i ugalovna pravovoe isledovanie [Terrorism. The Criminological and Criminal Investigation]. Moskva: Norma, 2001.
29. Babachinaitė, G. *et. al. Kriminologija: vadovėlis.* Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2010.
30. Borisov, A. B. *Kommentarij k ugalovnomu kodeksu Rossiskoj Federacii [Commentary of the Criminal Code of Russian Federation]*. Moskva: Knizhkij mir, 2008.
31. Brandon, B. Terrorism, Human Rights and the Rule of Law: 120 Years of UK‘s Legal Response to Terrorism. *The Criminal Law Review.* 2004, 12: 981-997.
32. Charitonovaitė, V. Teroro akto traktuotė LR BK, kitų valstybių įstatymuose ir tarptautiniuose teisės aktuose: magistro darbas. Vilnius, 2010.
33. Chuvakov, A. O. Rol dopolnitelnovo obekta v kvalifikacii terroristichiskix aktov [The Role of Many Objects in Qalification of Terrorism Acts]. *Kriminalne pravo.* 2008, 343(326): 95-99.
34. Clowson, P., Lee, R. W. *The Andrean Cocaine Industry.* New York: St. Martin‘s Press, 1996.
35. Couto R. A. The Politics of Terrorism: Power, Legitimacy, and Violence. *Integral Review* [interaktyvus]. 2010, 6(1): 63-81. [žiūrėta 2011-11-04] <http://www.doaj.org/doaj?func=abstract&id=590278>.
36. Di Filippo M. Terrorist Crimes and International Co-operation: Critical Remarks on the Definition and Inclusion of Terrorism in the Category of International Crimes. *European Journal of International Law* [interaktyvus]. 2008, 19(3): 533-570. [žiūrėta 2011-11-03] <http://ejil.oxfordjournals.org/content/19/3/533.short>.
37. Diakov, S. V. Napravlienija soviershienstvovanija ugalovnova zakonodatelstva a gosudarstvienikh priestuplienijakh [The Directions of Improvements of Criminal Responsibility for Offences Agaist the State]. *Priestupnoct u pravovoie piegulirovaniie borbi s nei.* Moskva: Norma, 2006.

38. Dishman, Ch. Terrorism, Crime and Transformation. *Studies in Conflict & Terrorism* [interaktyvus]. 2001, 24: 43-58. [žiūrėta 2011-11-05] <http://www.ingentaconnect.com/content/routledg/uter/2001/00000024/00000001/art00004>.

39. Egorov, V. S. Ugolovnaja otvestvenost za prestuplenija protiv obschesvenost bezopasnosti i obschesvennovo porjadka [The Criminal Liability for Comming of Crimes Agaist Public Safety and Public Order]. Moskva: Norma, 2010.

40. Fallon, R., Henkes, M. Understanding Terrorist Networks: Asymmetric Responses to Weaknesses in the Network Structure. *Journal of Scholarship and Ideas.* 2007, 15: 17-34.

41. Fedosiuk, O. *Nusikaltimai visuomenės saugumui LR BK XXXV skyrius: padalomoji medžiaga.*

42. Forte, D. F. Terror and Terrorism: There is a Difference. *Ohio Northern University Law Review* [interaktyvus].1986, 13: 39. [žiūrėta 2011-11-03] <http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/onulr13&div=13&g_sent=1&collection=journals>.

43. Ganor, B. Defining Terrorism: Is One Man‘s Terroris Another Man‘s Freedom Fighter?. *Police Practice and Research* [interaktyvus]. 2002, 3(4): 287-304. [žiūrėta 2011-11-03] <http://www.ict.org.il/ResearchPublications/tabid/64/Articlsid/432/Default.aspx>.

44. Ganor, B. Terror as a Strategy of Psychological Warfare. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma* [interaktyvus]. 2004, 9(1-2): 33-4. [žiūrėta 2011-11-03] <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1300/J146v09n01_03>.

45. Gibbs, J. P. Conceptualization of Terrorism. *American Sociological Review* [interaktyvus]. 1989, 54: 329-349. [žiūrėta 2011-11-02] <http://www.jstor.org/stable/2095609?seq=1>.

46. Gyske, A. B. *Sovriemennaja Rasiskaja prestupnost i problemy bezopasnosti obschestva (polititechkij analiz) [Delinquency in Current Russia and Problems of Public Safety (Political Analysis)]*. Moskva: Norma, 2010.

47. Grinko, S. D. Borba s terorizmom i zachvatom zalozhnika (ugalovno-pravovye i kriminologichieskoe probemy): disertacija [The Fight against Terrorism and Hostage Taking (Criminal-Legal and Criminological Problems): the Dissertation]. Rastov-na-Donu: 1998.

48. Grybytė, L. *Teroro akto sudėties požymiai ir jų atribojimas nuo kitų nusikalstamų veikų pagal Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą: magistro darbas.* Vilnius, 2008.

49. Guillaume, G. Terrorisme et droit international. *Recueil des Cours de l’Académie de droit International.* 1989, 3(215): 287-305.

50. Gunaratna, R. *Inside al-Qaeda: Global Networks of Terror*. New York: Berkley Books.

51. Gunarattha, R. *Inside al-Qaeda: Global Networks of Terror.* New York: Berkley Books, 2002.

52. Gutauskas, A. Organizuotas nusikalstamumas ir jo baudžiamasis teisinis vertinimas: daktaro disertacija, Vilnius, 2002.
53. Gutauskas, A. Terorizmo baudžiamasis teisinis vertinimas pagal naująjį Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą. *Teisė.* 2005, 54: p. 85-97.
54. Hirschmann, K. The Changing Face of Terrorism. *International Politics and Society* [interaktyvus]. 2000, 7(3): 299–310. [žiūrėta 2011-11-05] <http://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:qINMhnhWHa8J:scholar.google.com/+Changing+Face+of+Terrorism&hl=lt&as_sdt=0,5>.
55. Holmes, L. *Terrorism, Organised Crime and Corruption: Networks and Linkages*. Cornwall: MPG Books Ltd, 2007.
56. Hutchinson, S., O'malley, P. A Crime–Terror Nexus? Thinking on Some of the Links between Terrorism and Criminality. *Studies in Conflict & Terrorism* [interaktyvus]. 2007, 30(12): 1095-1107, [žiūrėta 2011-09-14] <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10576100701670870>.
57. Jamieson, A. Transnational Organised Crime: A European Perspective. *Studies in Conflict & Terrorism* [interaktyvus]. 2001, 24(5): 377-387. [žiūrėta 2011-11-05] <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/105761001750434231>.
58. Jenkins, B. M. International Terrorism: a New Mode of Conflict. *International Terrorism and World Security.* London: Croom Helm, 1975.
59. Jenkins, B. M. *The Study of Terrorism: Definitional Problems* [interaktyvus]. Santa Monica: The Rand Corporation, 1980. [žiūrėta 2011-11-02] <http://www.rand.org/pubs/papers/P6563.html>.
60. Jenkins, P. *Images of Terror: What We Can and Can't Know About Terrorism.* New York: Aldine de Gruyter, 2003.
61. Kačerauskas, J. Tarpinio nusikaltimo vykdymo problema Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse. *Jurisprudencija*. 2004, 53(45): 5-13.
62. Keeley, R. V. Trying to Define Terrorism. *Middle East Policy*, 2002, 9(1): 33-39. [žiūrėta 2011-11-02] <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1475-4967.00037/abstract>.
63. Keller, J. The Flatow Amendment and State-Sponsored Terrorism. *Seattle University Law Review*. 2004-2005, 28: 1029-1056, [žiūrėta 2011-11-04] <http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/sealr28&div=30&g_sent=1&collection=journals>.
64. Komisarov, V. S. *Terorizm, banditizm, zakhvat zalozhnika i drugie tjazhkiepriestuplenija protiv bezopasnosti pbschestva. Po novomu UK RF [Terrorism, Thuggery, Smuggling, Hostage*

Taking and other Seriuos Crimes agaist Public Safety. According to the New Criminal Code of Russian Federation]. Moskva: Krosna-Leks, 1997.

65. Korobeeva, A. I. *Polnij kurs ugolovnogo prava [Full Course of Criminal Law]*. Sankt-Peterburg: Juridicheskij centr Press, 2008.

66. Kubanmagodomenov, A. A. Terrorism na Severnov Kavkaze (ugalovno-pravovoj i kriminologichieskoj analiz): disertacija [Terrorism in North Caucasus (Criminal-Legal and Criminological Analyses): the Dissertation]. Saratov: 2005.

67. Makarenko, T. The Crime-Terror Continuum: Tracing the Interplay between Transnational Organised Crime and Terrorism. *Global Crime* [interaktyvus], 2004, 6(1)**:** 129–145, [žiūrėta 2011-11-05] <http://www.silkroadstudies.org/new/inside/staff_publications/articles.htm>.

68. Malcev, V. V. Terorizm: problema ugolovno-pravogo ureguerovanija [Terrorism. The problems of criminal-legal regulation]. *Gosudarstva i pravo*. 1998, 8.

69. Melieshko, N. P. Poniatie terorizma i otgranichenie evo ot prestuplenij s priznakami terorizovanija [The Conception of Terrorism and it‘s separation from other terrorism related crimes]. Rosiskaja kriminalnaja asocijacija. Moskva: Norma, 2010.

70. Musaelen, M. F. Kvalifikacija ugrozy tieroristichieskava akta v cudiebnoj praktikie[The Qualification of Threatening to do the Act of Terrorism in Court Practice]. *Juridychieskaja litieratura*. 2008, 14: 228-237.

71. Musaelen, M. F. O subjekte terroristicheskogo akto [About the Subject of Terroristic Act]. *Ugalovnoe pravo i proces.* 2009, 7(39): 59-64.

72. Mutche, R. *The Threat Posed by Organised Crime, International Drug Trafficking and Terrorism. Testimony to the Subcommittee on Crime of the Judiciary Committee, U.S. House of Representatives, December 13, 2000* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-08-18] <http://www.globalsecurity.org/security/library/congress/2000-h/001213-marshall.htm>.

73. Niekishev, V. L. Cobremennye tendencii terrorizma v Rossii [The Modern Tendentions of Terrorism in Russian]. *Rosiskaja kriminalnaja asocijacija*. Moskva: Norma, 2010.

74. Paukštė, A. *Terorizmas ir jo prevencija Lietuvoje: Daktaro disertacija*. Vilnius, 2006.

75. Piesliakas, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Vilnius: Justitia, 2004.

76. Radchenko, V. I. *Kommentarij k ugalovnomu kodeksu Rossijskoj Federacii [Commentary of the Criminal Code of Russian Federation]*, Moskva: Prospekt, 2008.

77. Ragaini, R. C. *International Seminar on Nuclear War and Planetary Emergencies 29 Session.* 2003, Singapore: World Scientific Publishing Co. Pte. Ltd.

78. Rapoport, D. C. The Four Waves of the Rebel Terror and September 11. *Anthropoetics - The Journal of Generative Anthropology* [interaktyvus]. 2002: 8 (1), [žiūrėta 2011-06-14] <http://www.anthropoetics.ucla.edu/ap0801/terror.htm>.

79. Raschupkina, O. N. Problemy kvalifikacii teroristicheskogo akta. [The Problems of Qalification of Terroristic Act] *Mezhdunarodnye juridicheskie chitenija: materialny ezhegodnoj naychno-prakticheskoj konferencii*. 2009, 3: 83-87.

80. Roach, K. The Criminal Law and Terrorism. *Global Anti-terrorism Law and Policy* [interaktyvus]. 2005, 1: 129-151. [žiūrėta 2011-11-08] <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1177222>.

81. Robespierre, M. *Justification of the Use of Terror* [interaktyvus]. New York: Moder History Sourcebook, 1997 [žiūrėta 2011-11-04] <http://www.fordham.edu/halsall/mod/robespierre-terror.html>.

82. Ronczkowski M. R. *Terrorism and Organized Hate Crime: Intelligence Gathering, Analysis, and Investigations.* Boca Raton: CRC Press Taylor & Frances Group, 2007.

83. Sakalauskas, G. Minimalaus baudžiamosios atsakomybės amžiaus problema: lyginamieji teisiniai ir kriminologiniai aspektai. *Teisės problemos.*2009, 2(64): 82-103.

84. Schmid, A. P. *et al., Political Terrorism: A New Guide to Actors, Authors, Concepts, Data Bases, Theories, and Literature*, New Brunswick, NJ: Transaction Books, 1988.

85. Schmid, A. P. The Links between Transnational Organised Crime and Terrorist Crimes. *Transnational Organized Crime* [interaktyvus]. 1996, 2(4): 40-82. [žiūrėta 2011-11-05] <https://www.ncjrs.gov/App/abstractdb/AbstractDBDetails.aspx?id=174218>.

86. Shelley, I. L., Picarelli, J. T. Methods and Motives: Exploring Links between Transnational Organized Crime and International Terrorism. *Trends in Organized Crime* [interaktyvus]. 2005. 9(2): 52-67. [žiūrėta 2011-11-05] <http://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/211207.pdf>.

87. Spruogis, E. Tarptautinis terorizmas ir legitiminių priemonių kovojant su juo naudojimas. *Jurisprudencija: mokslo darbai*. 2005, 68 (60): 74-82.

88. Tilly, Ch. Terror, Terrorism, Terrorists. *Sociological Theory* [interaktyvus]. 2004, 22(1): 5-13. [žiūrėta 2011-11-03] <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-9558.2004.00200.x/abstract>.

89. Ustinov, V. V. *Mezhdunarodnyj onyt borby c terrorizmom: standarty i praktika [The International Experience in the Fight Against Terrorism: Standarts and Practice]*. Moskva: Jurlitinform, 2002.

90. Vadnais, M. Terrorism Exception to the Foreign Sovereign Immunities Act: Forward Leaning Legislation or Just Bad Law? *UCLA Journal of International Law and Foreign Affairs* [interaktyvus]. 2000-2001, 5: 199-227. [žiūrėta 2011-11-04] <http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/jilfa5&div=12&g_sent=1&collection=journals>.

91. Van den Broek, M., Hazelhors, M., de Zanger, W. Asset Freezing: Smart Sanction or Criminal Charge? *Merkourios: Utrecht Journal of International and European Law* [interaktyvus]. 2011, 27(72): 18-27. [žiūrėta 2011-10-24] <http://www.merkourios.org/index.php/mj/article/view/14/30>.

92. Vareikis, E. *Nacionalinis ir tarptautinis saugumas*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2005.

93. Walter, L. *Terrorism.* London: Weidenfeld and Nicolson, 1977.

94. Weber, M. *From Marx Weber: Essays in Sociology*. 2004, New York: Oxford University Press.

95. Weinberg, L., Pedahzur, A., Hirsch-Hoefler, S. The Challenges of Conceptualizing Terrorism. *Terrorism and Political Violence*, 2004, 16(4): 777-794.

VI. Internetiniai šaltiniai

96. *About FATF* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-10-03] <http://www.fatf-gafi.org/pages/0,3417,en_32250379_32236836_1_1_1_1_1,00.html>.

97. *Ages of Criminal Responsibility by Country* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-10-03] <http://en.wikipedia.org/wiki/Defense_of_infancy#Ages_of_criminal_responsibility_by_countr>

98. Boucher, R. *Colombian Rebel Connections to Mexican Drug Cartel* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-05] <http://www.fas.org/irp/news/2000/11/irp-001129-col.htm>.

99. *Children Used as Soldiers in Iraq* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-10-03] <http://www.cdi.org/terrorism/iraqchildsoldiers.cfm>.

100. Dandurand, Y., Chin, V. *Links Between Terrorism and Other Forms of Crime* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-05] <http://www.icclr.law.ubc.ca/Site%20Map/Publications%20Page/Yvon%20Dandurand.htm>.

101. *Definitions of Organized Crime.* [žiūrėta 2011-09-23] <http://www.organized-crime.de/OCDEF1.htm>.

102. *G8 Recomendations on Transnational Crimes* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-09-23] <http://www.canadainternational.gc.ca/g8/ministerials-ministerielles/2002/transnational_crime-criminalite_transnationale.aspx?lang=eng&view=d>.

103. *Goals and Motivations of Terrorists* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-08-29] <http://www.terrorism-research.com/goals/>.

104. *In Terrorism-Law Case, Chiquita Points to U.S.* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-10-24] <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/08/01/AR2007080102601.html>.

105. *Joseph T. Thomas* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-09-01] <http://en.wikipedia.org/wiki/Joseph_T._Thomas>

106. Kostakos, P. A. *Theoretical Issues in Crime-terror Nexus Literature* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-05] <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1296837>.
107. *Lessons From History: Some Background Information On Narco-Funded Terrorism* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-09-08] <http://terrorism.about.com/gi/o.htm?zi=1/XJ&zTi=1&sdn=terrorism&cdn=newsissues&tm=19&gps=416_323_1362_534&f=00&tt=3&bt=0&bts=0&zu=http%3A//www.narcoterror.org/background.htm>.
108. *Lietuvių kalbos žodynas* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-06-11] <http://lkzd.lki.lt/Zodynas/Visas.asp>.
109. Lietuvos Respublikos Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto išvada [interaktyvus]. 2011, Nr. XIP-892(2). [žiūrėta 2011-08-24] <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=395498&p_query=&p_tr2=>.
110. Lietuvos Respublikos Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto papildomo komiteto išvados [interaktyvus]. 2011, Nr. XIP-925. [žiūrėta 2011-09-07] <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=395497>.
111. *Obektivnaja storana terroristicheskogo akta: tolkovanie, kvalifikacija, sovershenstvovanie* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-08] <http://www.referent.ru/48/181938>.
112. *Participation of Children and Teenagers in Terrorist Activity During the Al-Aqsa Intifada* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-09-29] <http://www.mfa.gov.il/MFA/MFAArchive/2000_2009/2003/1/Participation+of+Children+and+Teenagers+in+Terrori.htm>.
113. Paukštys, I. *Kas yra terorizmas?* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-04] <http://www.geopolitika.lt/?artc=212>.
114. *Political Structure* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-08-30] <http://en.wikipedia.org/wiki/Political_structure>.
115. *Ponjatie konstituconnogo ctroja i ego osnov [The Understanding of Constitutional System and Its' Basics]* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-08] <http://www.vuzlib.net/beta3/html/1/15025/15044/>.
116. Popov I. A. *Juridicheskij analiz sostava terrorizma po UK Rossii [The Criminal Analysis of the Composition of Terrorism in the Criminal Code of Russia]* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-10-07] <http://www.scriru.com/13/40/53159314134.php>.
117. *Rusijos Federacijos Federalinio saugumo tarnybos Konstitucinės santvarkos apsaugos ir kovos su terorizmu tarnyba* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-09-08] <http://lt.wikipedia.org/wiki/Rusijos_Federacijos_Federalin%C4%97s_saugumo_tarnybos_Konstitucin%C4%97s_santvarkos_apsaugos_ir_kovos_su_terorizmu_tarnyba>.

118. *Smegenų plovimas* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-03] <http://lt.wikipedia.org/wiki/Smegen%C5%B3_plovimas>.

119. *Social Structure* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-08-30] <http://en.wikipedia.org/wiki/Social_structure#Definitions_and_concepts>.

120. *Sostav prestuplenija [The Composition of Crime]* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-08] <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%B2_%D0%BF%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F>.

121. *State Sponsored Terrorism* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-06-11] <http://terrorism.about.com/od/statesponsors/State_Sponsors_of_Terrorism.htm>.

122. *State Sponsors of Terrorism* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-04] <http://www.state.gov/s/ct/c14151.htm>.

123. *State-Sponsored Terrorism* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-06-11] <http://en.wikipedia.org/wiki/State-sponsored_terrorism>.

124. *Stokholmo sindromas* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-03] <http://lt.wikipedia.org/wiki/Stokholmo_sindromas>.

125. *Terrorism Exception to the Jurisdictional Immunity of a Foreign State* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-04] <http://www.law.cornell.edu/uscode/usc_sec_28_00001605---A000-.html>.

126. *Terroristichkij akt: problemy kvalifikacini [Terroristic Act: the Problems of Qalification]* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-08] <http://revolution.allbest.ru/law/00097465_0.html>.

127. *The Axsioms of Evil* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-02] <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2008/jul/08/nelsonmandela.terrorism>.

128. Thornie, K. *"Terrorist" Lists – a Brief Overview of Lists and Their Sanctions in the US, UN, and Europe* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-09-27] <http://www.hdcentre.org/files/Terroristlistsabriefoverview.pdf>.

129. *UK: Children involved in terrorism* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-10-03] <http://articles.cnn.com/2007-11-05/world/britain.threat_1_qaeda-terrorist-related-activity-terrorist-plots?_s=PM:WORLD>.

130. *What is Economic Structure* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-08-30] <http://wiki.answers.com/Q/What_is_economic_structure>.

131. *What is the Bioterrorism Act?* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-03] <http://people.howstuffworks.com/bioterrorism-act.htm>.

Santrauka

Terorizmas ir jo reglamentavimas Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse

Raktiniai žodžiai: *teroras, terorizmas, 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pamatinis sprendimas dėl kovos su terorizmu, teroro aktas, teroristiniai nusikaltimai, su teroristine grupe susiję nusikaltimai, su teroristine veikla susiję nusikaltimai*

Dėl nuolat kintančio terorizmo veido vienų ar kitų nusikaltimų traktavimas teroristiniais turi būti vertinamas tik *hic et nuc* aspektu. Todėl tai, kad tam tikrų nusikaltimų šiandien pasaulis jau nelaiko teroristiniais, nereiškia, jog tie nusikaltimai nebuvo teroristiniais atitinkamu laikotarpiu. O moksliniuose straipsniuose dažnai painiojamos teroro, terorizmo, teroristinių veikų ir teroro akto sampratos nėra lygiareikšmės ir gali būti išreiškiamos per visumos ir dalies santykį.

Vadovaujantis *pacta sunt servada* principu Lietuvos Respublika privalo prisiimti stojimu į ES prisiimtus įsipareigojimus ir į nacionalinę teisę perkelti Tarybos pamatinio sprendimo dėl kovos su terorizmu nuostatas. Kadangi minėto Tarybos pamatinio sprendimo įgyvendinimo lygmuo Lietuvos Respublikoje yra praktiškai lygus nuliui, Lietuvos Respublikos BK nuostatos neatitinka europinio su terorizmu susijusių nusikaltimų reglamentavimo lygio. Tačiau į baudžiamąjį įstatymą pažodžiui perkelti Tarybos pamatinį sprendimą irgi nėra išeitis, kadangi ir pastarasis nevisiškai atitinka mokslinę doktriną ir terorizmo praktiką. Atkreiptinas dėmesys, jog ne viskas mūsų baudžiamajame įstatyme yra taip blogai kaip kad yra konkrečiai su teroristinių nusikaltimų reglamentavimu. Štai teroristinės grupės, kaip vieno iš probleminių reglamentavimo klausimų, reglamentavimas Lietuvos Respublikos BK dargi ir laikytinas pavyzdiniu Europai ir visam pasauliui.

Summary

Terrorism and It's Regulation in the Criminal Code of the Republic of Lithuania

Key words: *terror, terrorism, the Council Framework Decision of 13 June 2002 on combating terrorism, terrorist offences, offences relating to a terroristic group, offences linked to terrorist activities*

The terrorism, as a social phenomenon, has many faces. And it must be taken into the consideration that the precise crime could be prescribed as terroristic only at *hic et nunc* situation. As well as the confusion of the notions terror, terrorism, the terroristic crimes and the terror act could by expressed through the relation between whole and a part.

All the engagements taken by the Republic of Lithuania must be dealt with according to the principle *pacta sunt servanda*. Therefore, the Council Framework Decision of 13 June 2002 on combating terrorism (hereinafter – the Framework decision) must be transferred to the national laws. However, all things considered it must be pointed out that the reason of contravenes between European standards on the fight against terrorism and Lithuanian laws is the unfulfilled prescription of the Framework decision. On the other hand, it is risky to implement the Framework decision by word in the national laws because even the Framework decision does not fully fit with doctrinal studies and practice of terrorism. Finally, not all terrorism related regulation of the Criminal Code of the Republic of Lithuania is as wrong as the regulation of the terroristic crimes. The regulation of the terroristic groups and organized crime structures relation is modern and could be recommended as an example for the others.

1 priedas.

Terorizmo apibrėžime naudojamų elementų dažnumo lentelė

Eil. Nr.	Elementas	Dažnumas 1985 m. tyrime (%)	Dažnumas 2002 m. tyrime (%)
1.	Smurto, jėgos	83,5	71
2.	Politinis	65	60
3.	Baimės, akcentavimas teroro	51	22
4.	Gąsdinimo	47	41
5.	Psichologinio poveikio ir numanomos reakcijos	41,5	5,5
6.	Aukos kaip taikinio nediferenciacijos	37,5	25
7.	Sąmoningo, planuoto, sisteminio, organizuoto veiksmo	32	11
8.	Kovos, strategijos, taktikos metodo	30,5	31,5
9.	Viršijimo normalumo ribas, priimtų taisyklių pažeidimas, be humanitarinių suvaržymų	30	0
10.	Prievartos, kankinimo, indukcijos,	28	5,5
11.	Viešumo aspektas	21,5	18
12.	Savivalės, nesuasmeninimo, atsitiktinio veikėjo, nediskriminacijos	21	0
13.	Civilių, nekombatantų, neutralių, pašaliečių asmenų buvimo aukomis	17,5	22
14.	Įbauginimo	17	11
15.	Nekaltų aukų pabrėžimo	15,5	10
16.	Grupių, judėjimų, organizacijų kaip kaltininkų, nusikaltėlių	14	29
17.	Simbolinę reikšmę turinčio aspekto, demonstracijos kitiems	13,5	5,5
18.	Negalėjimo suskaičiuoti, nenuspėjamumo, nesitikėjimo, kad bus įvykdytas smurtas	9	1
19.	Slapto pobūdžio	9	7
20.	Pakartotinumo, eilės smurto protrūkių	7	0
21.	Nusikalstamumo	6	5,5
22.	Reikalavimų išsakymo trečiajai šaliai	4	1